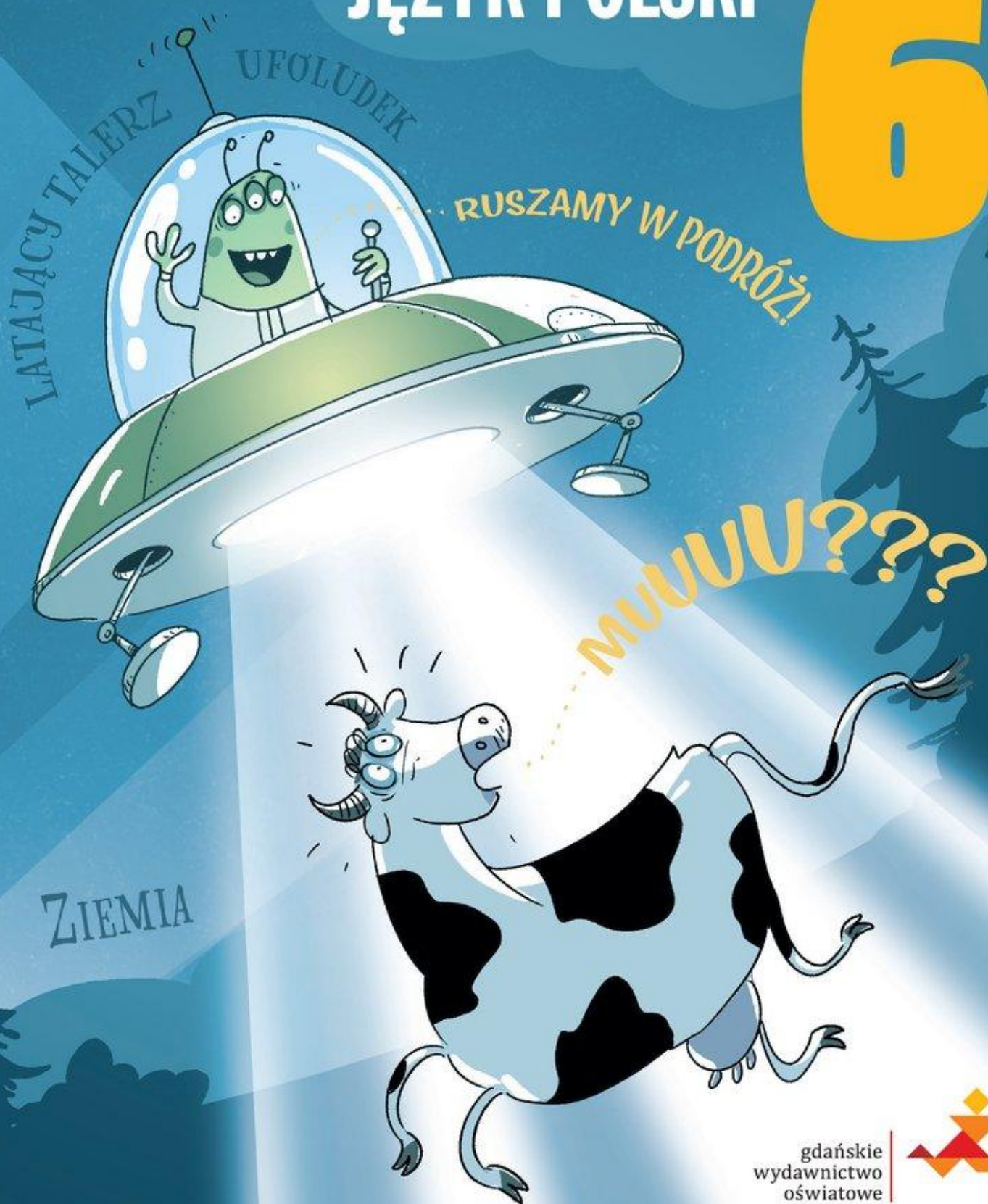

ORTOGRAFIA

JĘZYK POLSKI

6

Anna Halasz

Piotr Borys

JĘZYK POLSKI 6

ORTOGRAFIA

Zasady i ćwiczenia

gdańskie
wydawnictwo
oświatowe

Redakcja: *Hanna Negowska, Magdalena Pagińska, Jolanta Stecewicz*

Korekta: *Anna Herzog*

Redakcja merytoryczna: *Aleksandra Stawiszyńska*

Okładka: *Virus Group*

Projekt typograficzny: *Sławomir Kilian*

Ilustracje: *Bartłomiej Brosz, Sławomir Kilian, Grażyna Rigall*

Skład (T_EX): *Joanna Szyller*

ISBN 978-83-7420-610-0

© Copyright by Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

Wydawca: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 80-309 Gdańsk, al. Grunwaldzka 413

Gdańsk 2021. Wydanie czternaste

Niniejsza publikacja podlega ochronie przewidzianej w przepisach Ustawy z dnia 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Każdy przypadek kopiowania lub zwielokrotniania fragmentu lub całości publikacji stanowi niedozwolone naruszenie praw twórcy lub wydawcy, o ile nie odbywa się zgodnie z przepisami wyżej wymienionej ustawy.

Wszystkie książki Wydawnictwa są dostępne w sprzedaży wysyłkowej.

Zamówienia można składać w księgarni internetowej: www.ksiegarnia.gwo.pl

lub nadsyłać listownie pod adresem:

Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

80-305 Gdańsk 5, skrytka pocztowa 80

tel. 801 643 917, 58 340 63 63

fax 58 340 63 61, 58 340 63 66

<http://www.gwo.pl> e-mail: handel@gwo.pl

Pisownia wyrazów z **uio**

U piszemy:

- na początku większości wyrazów rozpoczynających się od głoski [u], np. *ubóstwo, uczeń, umowa, uniwersytet, uprawa, urok, urząd*;
- w wyrazach zdrabniających lub spieszczających zakończonych na **-uchna, -utki, -uszek, -uś, -unio**, np. *córuchna, skromniutki, maluszek, dzidzius, dziadunio*;
- w wielu zakończeniach, takich jak **-un, -ulec, -uch, -unek, -us**, np. *zwiastun, budulec, paluch, wizerunek, lizus*;
- w zakończeniach czasowników czasu teraźniejszego typu **-uję, -ujesz, -uje** (mimo wymiany na **o**), np. *maluję, malujesz, maluje, malujecie*;
- w wyrazach *zasuwka* (od *zasuwać*), *skuwka* (od *skuwać*), *zakuwka* (od *zakuwać*);
- w bardzo wielu wyrazach, których pisowni nie uzasadnia żadna reguła, np. *balustrada, chrust, cudowny, dużo, gruby, luty, mrugać, mucha, musieć, pusty, ruszać, substancja, trudno, żubr*.

Pisownia **u**

1. Dopisz zakończenia **-unek, -unia, -usia, -uch, -uszek**. Z czterema wybranymi wyrazami ułóż zdania.

mam wian mal ciot łańc bab

fras fart ekwip pal dzban war

.....

.....

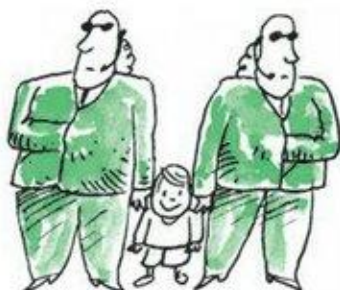
.....

.....

2. Do podanych definicji dopisz hasła zakończone na **-ulec, -un, -unek, -us**.

- - materiał budowlany, głównie drewno
- - urządzenie do zwalniania lub zatrzymywania ruchu maszyn, pojazdów itp.
- - zastrzeżenie lub wymagania, które stawia jedna ze stron jakiejś umowy, a druga je akceptuje
- - krótkometrażowy film reklamujący jakiś program lub film itp., zmontowany z jego najlepszych i najciekawszych scen
- - rzeczy spakowane, zawinięte razem; pakiet, paczka, tobołek
- - duży pojazd przystosowany do przewożenia większej liczby osób, używany w komunikacji miejskiej lub międzymiastowej
- - bardzo szybko rosnąca roślina tropikalna o zdrewniałych źdźbłach pustych w środku i o średnicy dochodzącej do 30 cm
- - ten, kto się kimś albo czymś opiekuje

3. Zapisz czasowniki zakończone na **-uje**, które się kojarzą z tym, co zostało przedstawione na rysunkach.

..... gotuje

4. Uzupełnij przysłowia wyrazami w odpowiedniej formie.

Bardziej człowiek to , co go więcej

Kto nie , ten zwykle

dopilnować żałować

Słowa , przykłady

.....
 ulatywać budować

Kto się , ten nierad

frasować żartować

5. Zastap wyróżnione zwroty wyrazami zakończonymi na **-uje**.

żołnierz stara się być jak najmniej widocznym

karuzela się kręci

modelka odpowiednio się ustawia do zdjęcia

pies kładzie się na komendę

piłkarz gra nieprzepisowo

6. Z podanych w ramce wyrazów wypisz te, od których można utworzyć zdrobnienia z **u**, i zapisz te zdrobnienia.

płytki chudy dziki babcia młody zły gładki chiński
tata głęboki pusty szeroki ładny duży

wyraz

zdrobnienie

[illegible]

7. Uzupełnij luki w poniższym tekście odpowiednimi zdrobnieniami wybranymi z ramki.

powolutku niziutko bliziutko cichutko malutki

Piątek, 18 czerwca

Wczoraj statek kosmiczny
niewielki

pojawił się Kartuz.
niedaleko

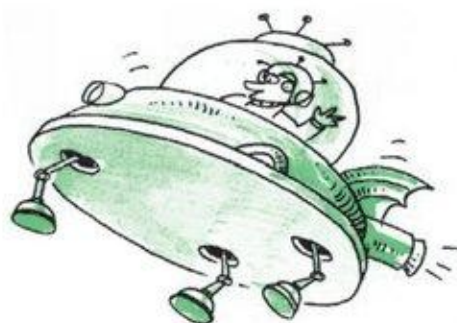
..... unosił się nad miastem,
prawie bezgłośnie

lećąc nad budynkami.
tuż nad

Następnie obniżył lot
bardzo wolno

i ku zdumieniu wszystkich mieszkańców

wylądował na miejskim rynku.

Ó piszemy:

- gdy w innych formach danego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych wymienia się na *o*, *e* lub *a*, np. *trójka* – *troje*, *mógł* – *może*, *zbiórka* – *zbierać*, *brzózka* – *brzezina*, *wióżł* – *wiezie*, *przyjaciółka* – *przyjaciel*, *mówić* – *mawiać*, *skrócić* – *skracać*;
- w zakończeniach *-ów*, *-ówka*, *-ówna...*, np. *butów*, *rysunków*, *Tarnów*, *klasówka*, *makówka*, *Krukówna*, *Czubówna*;
- w niewielu wyrazach na początku: *ósemka*, *ósmoklasista*, *ósmy*, *ów*, *ówczesny*, *ówdzie*;
- w kilkudziesięciu wyrazach, których pisownię należy zapamiętać, np. *chór*, *córka*, *czófno*, *dopóki*, *dopóty*, *głównie*, *góra*, *jaskółka*, *kłótnia*, *król*, *krótki*, *który*, *mózg*, *ogólnie*, *ogórek*, *płatno*, *póki*, *późno*, *próżnia*, *różga*, *róża*, *różnica*, *stróż*, *tchórz*, *wiewiórka*, *wkrótce*, *wówczas*, *wróżka*, *skóra*, *źródło*, *żółw*, *żółty*.

Uwaga. Pisownia tych wyrazów jest oparta na historycznej wymowie.

Litera *ó* nigdy nie występuje na końcu wyrazu.

Pisownia ó

8. a) Wypisz wyrazy zawierające **ó** wymienne i dopisz wyrazy wyjaśniające ich pisownię.

Karpacz, 20.08.2007 r.

Cześć!

Gorące pozdrowienia od Twoich serdecznych przyjaciół.

Zdobyliśmy już najwyższy szczyt górski w Karkonoszach. W drodze spotkało nas mnóstwo różnych przygód. Jak wrócimy, wszystko Ci opowiemy.

Spróbujemy się nie spóźnić na rozpoczęcie roku szkolnego dla szóstych klas.

Do zobaczenia wkrótce.

Pozdrowienia,

Julek i Jurek

b) Uzupełnij kartkę, dopisując ten z poniższych adresów, który zawiera trzy wyrazy z **ó** wymiennym i dwa – z **ó** niewymiennym.

Kol.

Róża Makarska

ul. Piórkowa 11

23-541 Różgi

Pensjonat Żółta Góra

Kol.

Józek Brzózka

ul. Źródlana 112

42-145 Nowy Dwór

Pensjonat Siódma Wieża

9. Wypisz wyrazy z **ó** niewymiennym.

Cześć!

Codziennie pływamy naszym czółnem.
Leżymy nad jeziorem na żółtym piasku, gra-
my w różne gry. Późnym wieczorem patrzymy
na zachód słońca. W lesie szukamy jagód,
przyglądamy się wiewiórkom.

Jak wiesz, na ogół nigdzie nie wyjeżdżam,
więc się cieszę, że tegorocznych wakacji nie
muszę spędzać na swoim podwórku.

Pozdrawiam Cię gorąco,

Ula

Sz. P.

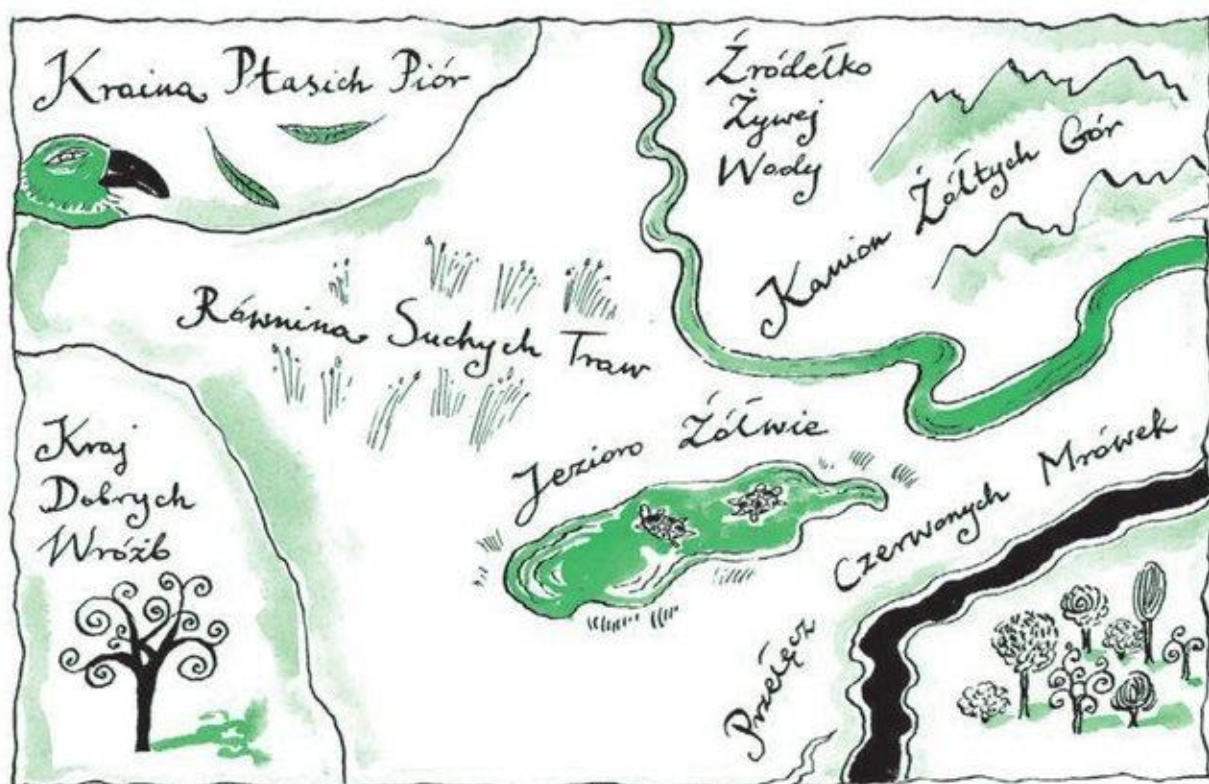
Józek Maślany

ul. Szeroka 123

80-462 Gdańsk

10. Napisz kartkę z wakacji, wykorzystując tylko te nazwy, które zawierają **ó** niewymienne. Kartkę zaadresuj do koleżanki lub kolegi z klasy.

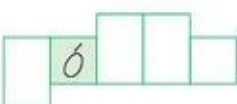

11. Dopisz do podanych ciągów skojarzeń wyrazy zawierające ó.

śmietana, mizeria, surówka -

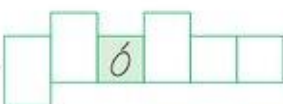
roślina, kolce, kwiat -

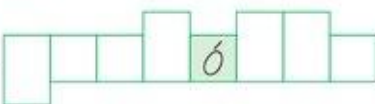
władca, tron, korona -

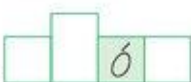
mebel, regał, książki -

działanie, odejmowanie, wynik -

cecha, człowiek, strach -

sztalugi, malarz, obraz -

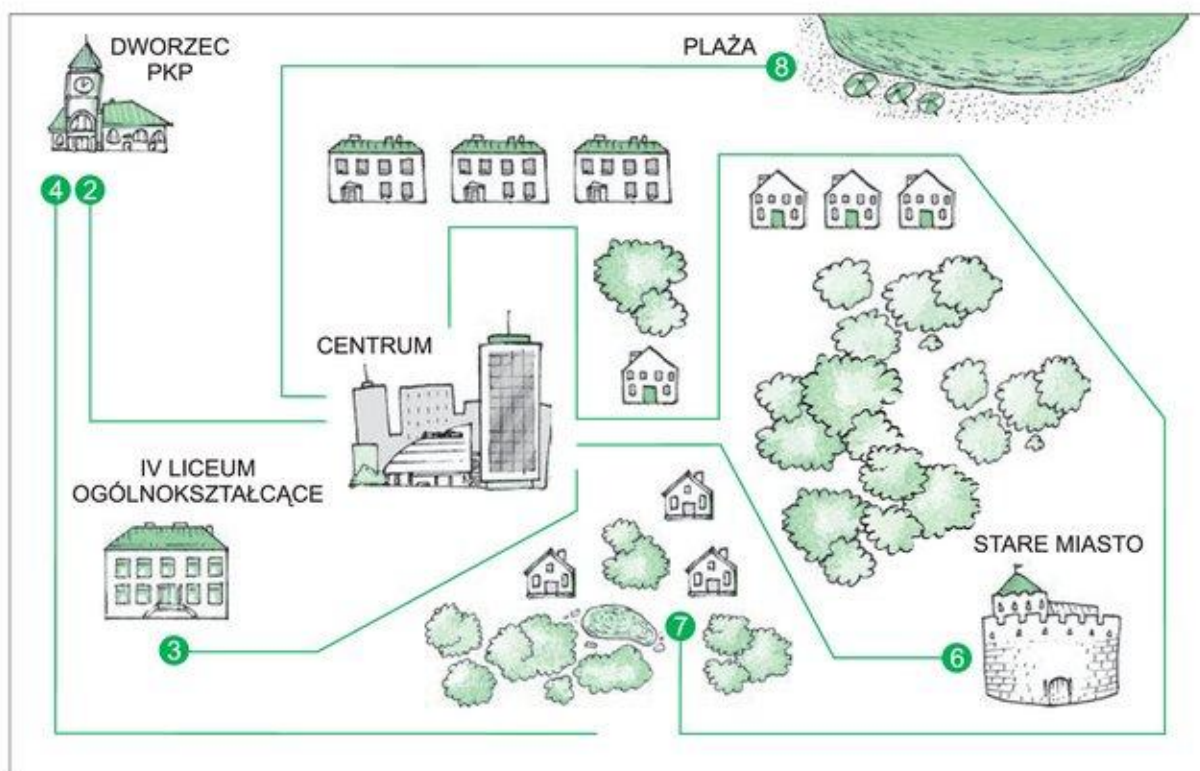
przysłowie, wiosna, ptak -

występ, śpiew, grupa -

12. Uzasadnij pisownię wyrazów z ó, dopisując te wyrazy w innej formie lub wyrazy do nich pokrewne. W zapisanych wyrazach zaznacz samogłoski, na które wymieniono się ó.

	rzeczownik	przymiotnik	przysłówek	czasownik
wzór				
mróz				
pokój				
przód				
słówko				
odwrót				
pogrożka				

13. a) Na podstawie fragmentu planu miasta uzupełnij zdania, wpisując słownie odpowiednie numery tramwajów.

Do dworca kolejowego można dojechać
i

Na plażę jedzie

..... pokonuje najdłuższą drogę.

Trasa prowadzi z centrum na Stare Miasto.

..... moja siostra jeździ do liceum.

b) Przepisz użyte przez siebie wyrazy z *ó* i wyjaśnij ich pisownię.

....., ponieważ

....., ponieważ

....., ponieważ

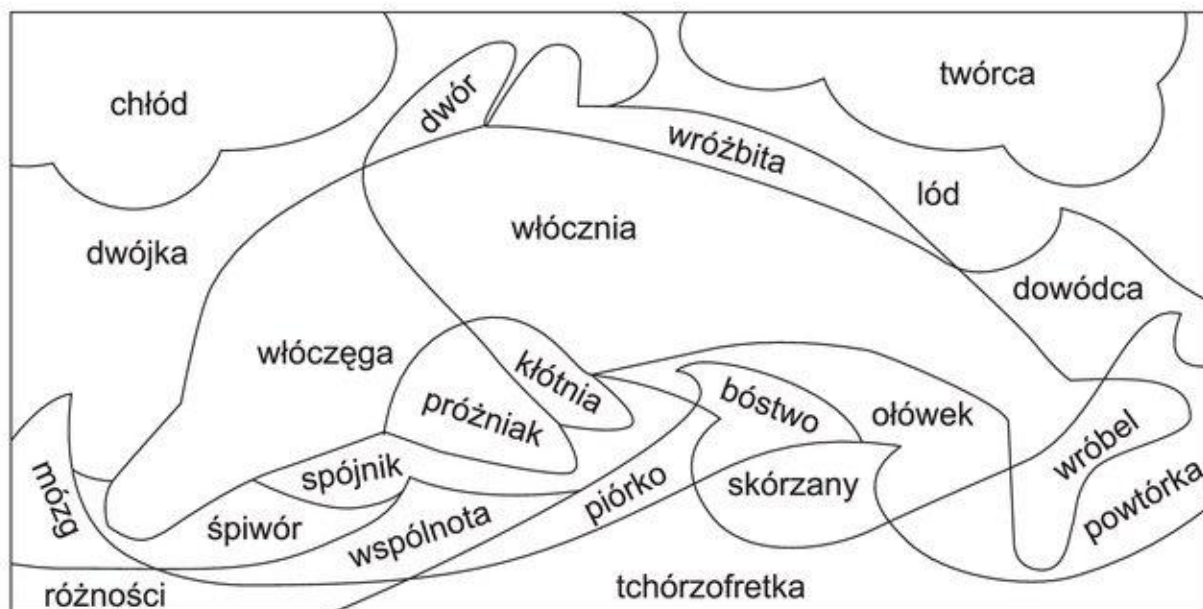
....., ponieważ

....., ponieważ

....., ponieważ

14. a) Pokoloruj na niebiesko pola zawierające wyrazy z **ó** niewymiennym.

b) Wypisz pozostałe wyrazy i dopisz słowa uzasadniające ich pisownię.

.....

.....

.....

.....

15. Zastąp podane w nawiasach słowa odpowiednimi wyrazami z ramki.

ówczesne tu i ówdzie ów

W dawnych wiekach morskie wyprawy budziły ciekawość i niepokój.

(W tamtych czasach) odkrywanie lądów można by porównać do dzisiejszych prób podboju kosmosu.

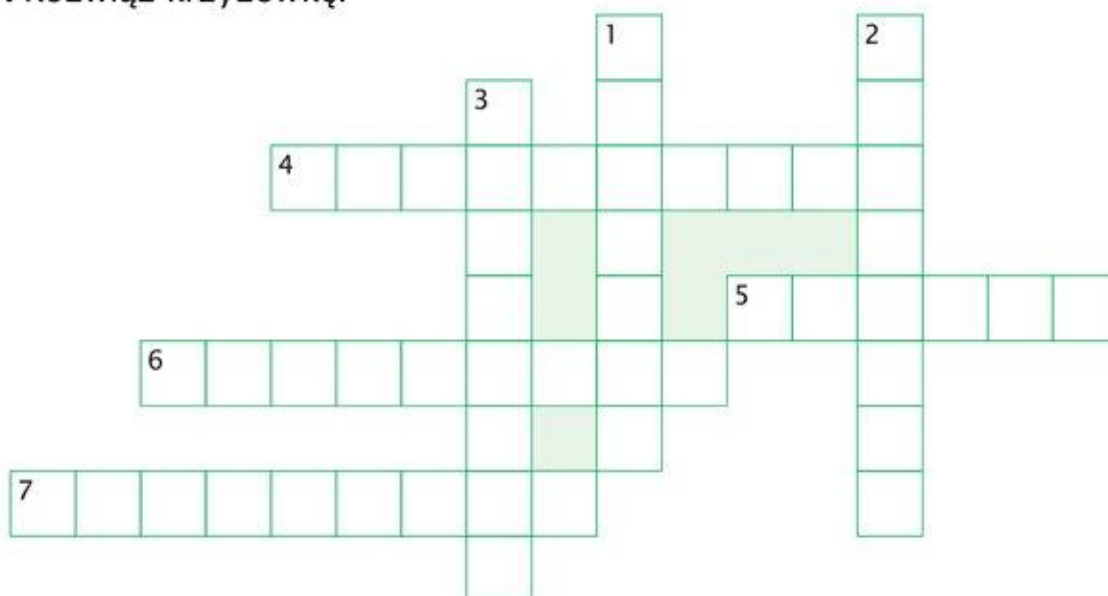
(Gdzeniegdzie) krążyły opowieści żądnych podziwu i sławy żeglarzy o krańcu oceanu i świata. Ten i (tamten)

snuł mrozące krew w żyłach historie i zazwyczaj był ich głównym bohaterem, a zarazem wybawcą całej załogi.

16. Podkreśl w ramce wyrazy z **ó** niewymiennym. Zapisz trzy z nich, przedstawiając literę **ó** za pomocą rysunku.

dowódca wróbel późno skrót mózg
bójka równo królik spójnik czótno

17. Rozwiąż krzyżówkę.

Poziomo

4. Spotkanie nauczyciela z rodzicami uczniów.
5. Mleczny cukierek, kruchy lub ciągnący.
6. Gra zespołowa polegająca na odbijaniu piłki nad siatką.
7. Krótki sprawdzian, często niezapowiedziany.

Pionowo

1. Urządzenie elektryczne służące do przechowywania żywności w obniżonej temperaturze.
2. Najstarsza zabytkowa część niektórych miast.
3. Miętowy cukierek.

U czy ó?

18. a) Wpisz **ó** lub **u**.

Co to j...tro? ...rodziny!
Dzień ...w, w kt...rym się bawimy,
tańc...jemy, figl...jemy,
lod...w, tort...w mn...stwo jemy.
Ścisk...w, pisk...w jest bez lik...,
w...r prezent...w na stolik...!

Solenizant się r...mieni,
wszyscy wok...ł wystrojeni
i ...przejmie mu winsz...ją:
by go los nie skarał dw...ją,
by fort...na mu sprzyjała,
tr...dność wszelka omijała.

Czas ...płynął wesol...tko.
Czemu wiecz...r trwał tak kr...tko?
Pora wr...cić j...ż do dom...,
choć nie spieszy się nikom...,
Lecz się wcale nie sm...cimy,
bo za rok zn...w...rodziny!

b) Napisz oryginalne życzenia urodzinowe dla koleżanki lub kolegi, używając jak najwięcej wyrazów z **ó** lub **u**.

19. Uzupełnij słowa brakującymi literami **u** lub **ó**. Przyporządkuj wyrazy do odpowiedniej kolumny i dopisz do nich wyrazy o podobnym znaczeniu.

str...ój pr...żny niedł...gi rab...ś mn...stwo monstr...m

ó

str...ój

u

ubranie

20. a) Uzupełnij wyrazy, wpisując **ó** lub **u**.

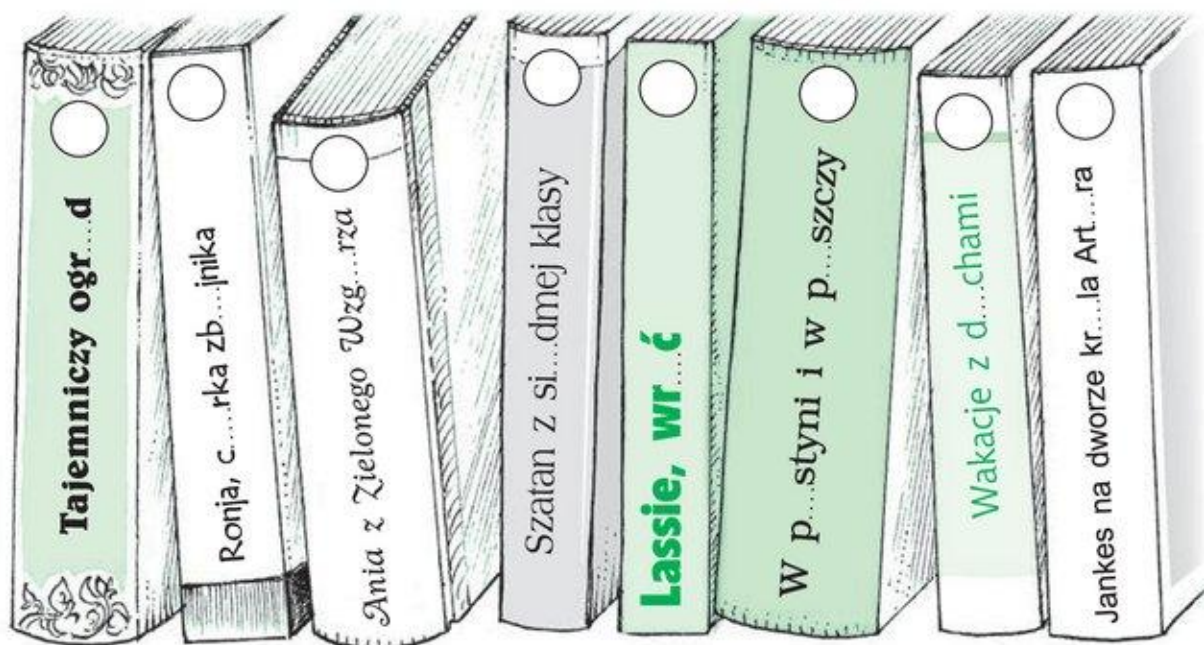
h...ragan p...łnoc wsch...d zach...d poł...dnie
 chm...ry zachm...rzenie ...lewa b...rza pior...n
 wiecz...r p...żno poj...trze d...że słabi...tki sz...sta
 dw...nasta min...s pl...s zn...w temperat...ra

b) Napisz prognozę pogody, wykorzystując niektóre wyrazy z ramki.

21. Uzupełnij tytuły książek literami **ó** lub **u**. Aby poznać autora każdej książki stojącej na półce, dopasuj reguły dotyczące pisowni wyrazów w tytułach i ponumeruj książki.

K. Makuszyński	1	wymiana ó na e
F. H. Burnett	2	wymiana ó na o
A. Bahdaj	3	wyraz z u
M. Twain	4	wyraz z ó niewymiennym, wyraz z u
E. Knight	5	wymiana ó na a lub o
H. Sienkiewicz	6	dwa wyrazy z u
A. Lindgren	7	wyraz z ó niewymiennym, wymiana ó na o
L. M. Montgomery	8	wyraz z ó niewymiennym

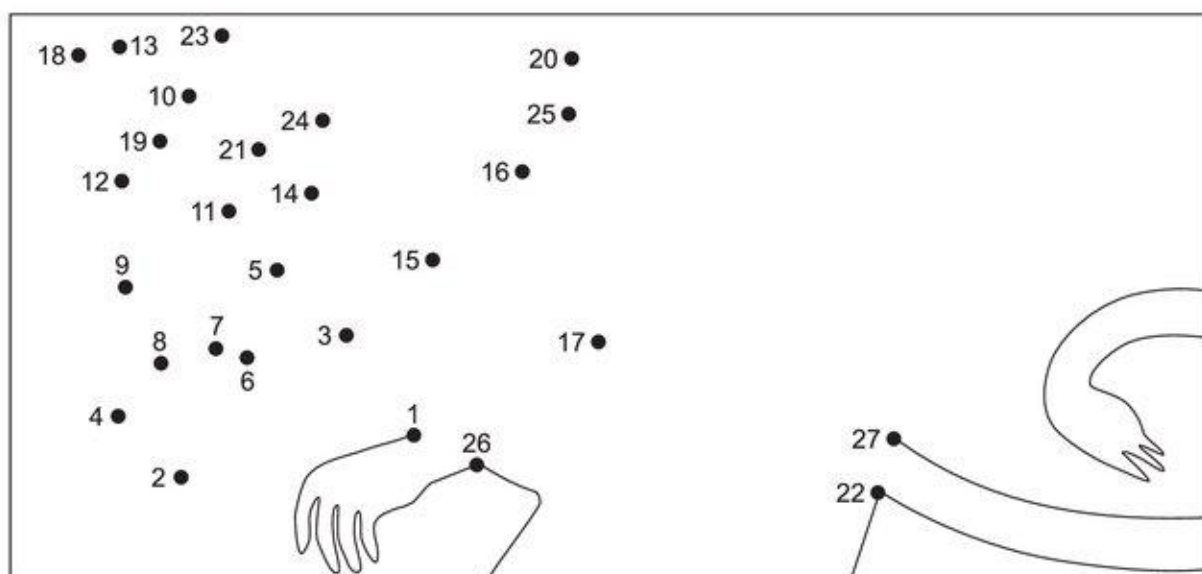

22. a) Wpisz **ó** lub **u**. W razie wątpliwości skorzystaj ze słownika.

Wedł¹...g mitologii greckiej Tezeusz, jeden z greckich heros²...w, pewnego dnia przybył na Kretę w gr³...pie chłopc⁴...w i dziewcząt z Aten. Wszystkich miał pożreć potw⁵...r Minotaur. Tezeusz wyr⁶...szył na tę wyprawę dobrowolnie, ponieważ chciał zabić bestię i ...⁷wolnić l⁸...d ateński od monstr⁹...m. ...¹⁰w Minotaur żył ...¹¹kryty w b¹²...dowli zwanej labiryntem. Nikt, kto wszedł do środka, nie m¹³...gł odnaleźć wyjścia.

W Tezeuszu zakochała się kr¹⁴...lewna Ariadna, c¹⁵...rka pięknej Pazyfae i kr¹⁶...la Krety, Minosa. B¹⁷...l ścisnął jej serce na myśl o nie¹⁸...niknionej śmierci d¹⁹...mnego Ateńczka. Postanowiła zatem mu pom²⁰...c. Kiedy nazaj²¹...trz skazani na śmierć stanęli u wr²²...t labiryntu, Ariadna potajemnie dała Tezeuszowi kłębek nici i powiedziała, co ma ...²³czynić. Tezeusz posł²⁴...chał rady i przywiązał nić u wejścia do korytarzy. Trzymając w ręku kłębek, wszedł do wnętrza i w okr²⁵...tnej walce pokonał straszliwego potwora. P²⁶...źniej, zwijając nić, bez tr²⁷...du odnalazł drogę powrotną.

b) Kolejno połącz punkty umieszczone przy cyfrach, które się znajdują nad wyrazami zawierającymi **u**.

23. a) Wpisz **u** lub **ó**.

1. Charon był:

- A. tr...jgłowym psem L
- B. przewoźnikiem d...sz P
- C. jednym z bog... w greckich E

2. Pola Elizejskie to:

- A. żyzne pola wśr... d nieprzebytych las... w Hellady P
- B. miejsce pobytu d...sz zmarłych prawych ludzi E
- C. pola nad Morzem Śr...dziennym A

3. Monoteizm to:

- A. wielob...stwo K
- B. k...łt jednego boga G
- C. wiara, że B...g jest tożsamy ze światem O

4. Wyrażenie *puszka Pandory* kojarzy się z:

- A. nieszczęściami, sm...tkiem, złem A
- B. pr...żnością, pychą J
- C. kr...tką pamięcią C

5. Jeśli ktoś ma argusowe oczy, to znaczy, że ma:

- A. tch...rzliwe spojrzenie R
- B. złowr...źbne spojrzenie A
- C. cz...jne, podejrzliwe spojrzenie Z

b) Wpisz litery znajdujące się przy tych odpowiedziach, w których wyrazy uzupełniłeś literą **u**.

--	--	--	--	--

– w mitologii greckiej skrzydlaty koń, będący dziś symbolem natchnienia poetyckiego

24. a) Uzupełnij wyrazy, wpisując **ó** lub **u**. Następnie utwórz prawidłowe związki frazeologiczne, wstawiając te wyrazy, w których wpisałeś **ó**.

obietcywać złote	g ^Ó ...ry/chm ^M ...ry
rozpocząć coś pod dobrą	sł ^A ...żbą/wr ^G ...żbą
wystawić kogoś na	pr ^I ...bę/d ^K ...mę
dostać gęsiej	sk ^L ...rki/fryz ^G ...rki
..... o tym ćwierkają	jemioł ^A ...szki/wr ^Ł ...ble
być w niebie	si ^Y ...dmym/dr ^O ...gim
wyglądać jak	b ^W ...stwo/tr ^Z ...sia
sezon	og ^Z ...rkowy/tr ^I ...skawkowy
mieć życie usłane	n ^T ...tami/r ^D ...żami
jedna wiosny nie czyni	jask ^C ...łka/k ^W ...k...łka

b) Dopasuj powstałe frazeologizmy do ich objaśnień, wpisując w kółkach litery zamieszczone przy wybranych przez siebie wyrazach, i odczytaj hasło.

- ☐ wyglądać pięknie, zachwycająco
- ☐ sprowokować czyjąś reakcję po to, by się o czymś przekonać
- ☐ zmarznąć
- ☐ nie należy wyciągać zbyt pochopnie wniosków na podstawie jednego wydarzenia
- ☐ okres letniego zastoju w pracy, w życiu kulturalnym miasta
- ☐ być bardzo szczęśliwym, zadowolonym
- ☐ rozpocząć coś pomyślnie, szczęśliwie
- ☐ coś jest publiczną tajemnicą, wszyscy już o tym wiedzą
- ☐ obietcywać zbyt wiele, składać nieziszczalne obietnice
- ☐ komuś się życie układa pomyślnie, szczęśliwie

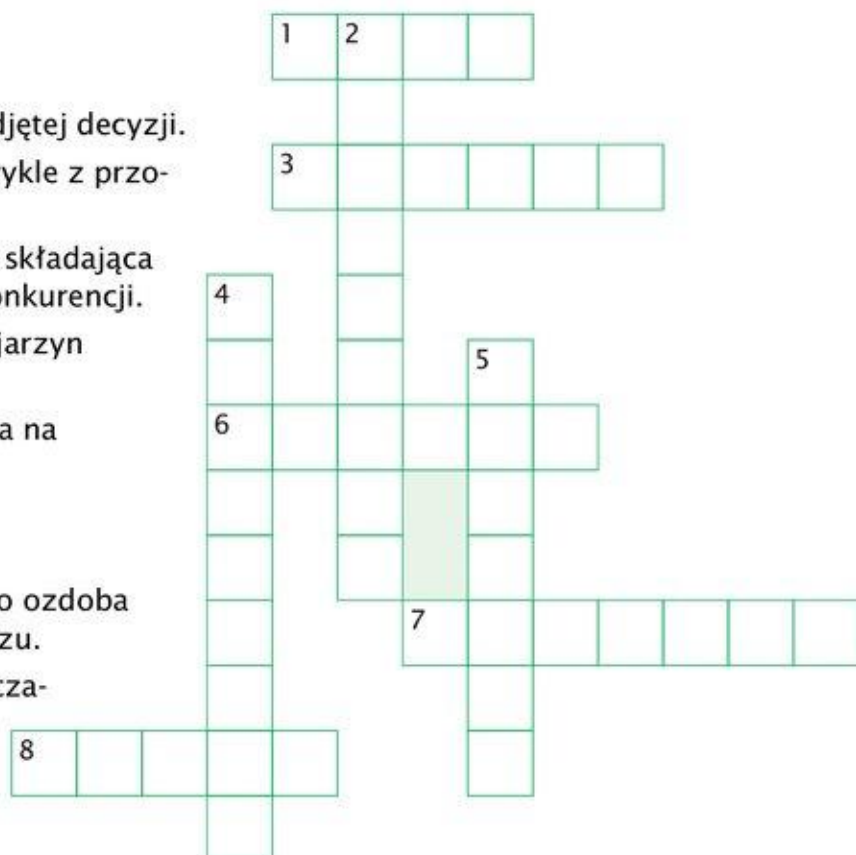
25. Rozwiąż krzyżówkę, wiedząc, że w każdym wyrazie występuje zarówno **u**, jak i **ó**.

Poziomo

1. Trwanie przy raz podjętej decyzji.
3. But bez cholewki, zwykle z przodu sznurowany.
6. Dyscyplina sportowa składająca się z dwu różnych konkurencji.
7. Potrawa z surowych jarzyn lub owoców.
8. Rzeczy, które ktoś ma na sobie.

Pionowo

2. Pęk piór noszony jako ozdoba przy hełmie, kapeluszu.
4. Znak graficzny oznaczający cytaty.
5. Jedna z dwóch części Ziemi.

b) Znajdź w słowniku ortograficznym cztery inne wyrazy, w których występuje zarówno **u**, jak i **ó**, i zapisz je.

.....,,,

26. Wpisz **ó** lub **u**.

Czwarta planeta od Słońca płonie czerwonym światłem, dlatego nietr... dno ją znaleźć na nocnym niebie wśr... d milion... w połysk...jących gwiazd. Przyp...szcza się, że na tej planecie może istnieć życie. Jak dotąd sondy ...kazały jednak p...stynny krajobraz, r...wnież w pr...bkach gleby nie znaleziono dowod... w na istnienie życia. Poł...dniowa p...łk...la Marsa jest ...siana kraterami, p...łnocna zaś jest bardziej r...wninna. Wygasły w...lkan Olympus Mons, czyli G...ra Olimp, liczący 26 kilometr... w wysokości, to największe wzniesienie w całym ...kładzie Słonecznym. Klimat na Marsie jest s...rowy – temperat...ra na r...wniku latem nie przekracza 20°C, a pod wiecz...r szybko spada poniżej –70°C.

Pisownia wyrazów z **rz**

Rz piszemy:

- gdy następuje wymiana **rz** na **r** w różnych formach tego samego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych, np. *starzec* – *starcowi*, *marzec* – *marcowy*;
- w zakończeniach **-arz**, **-erz**, **-mierz**, **-mistrz**, np. *kalendarz*, *talerz*, *wodomierz*, *zegarmistrz*;

wyjątki: *bagaż*, *bandaż*, *garaż*, *jeż*, *kolportaż*, *kradzież*, *łupież*, *masaż*, *montaż*, *papież*, *młodzież*, *odzież*, *pejzaż*, *reportaż*, *sprzedaż*, *tatuaż*, *witraż*

- po spółgłoskach **p, b, t, d, k, g, ch, j, w**, nawet jeśli słyszymy **sz**, np. *przód*, *brzeg*, *trzy*, *drzemać*, *krzywy*, *grzyb*, *chrzest*, *spojrzeć*, *wrzątek*;

wyjątki:

wyrazy: *pszenica*, *pszczoła*, *zawsze*, *wszędzie*, *kszyk* (ptak), *kszałt*, *grzyb*, *bukszpan*, *wszak*, *wykształcenie*, *gżegżółka*, *piegża*;

formy stopnia wyższego i najwyższego niektórych przymiotników, np. *wiekszy*, *trudniejszy*, *najprostszy*, *najlepszy*

- w wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać, np. *burza*, *jarzyna*, *kołnierz*, *korzeń*, *kurz*, *marzenie*, *porządek*, *porzeczka*, *rzadki*, *rząd*, *rzeka*, *rzepa*, *twarz*, *warzywo*, *wierzba*, *zwierzę*, i w wielu innych.

Rz wymienne i **rz** niewymienne

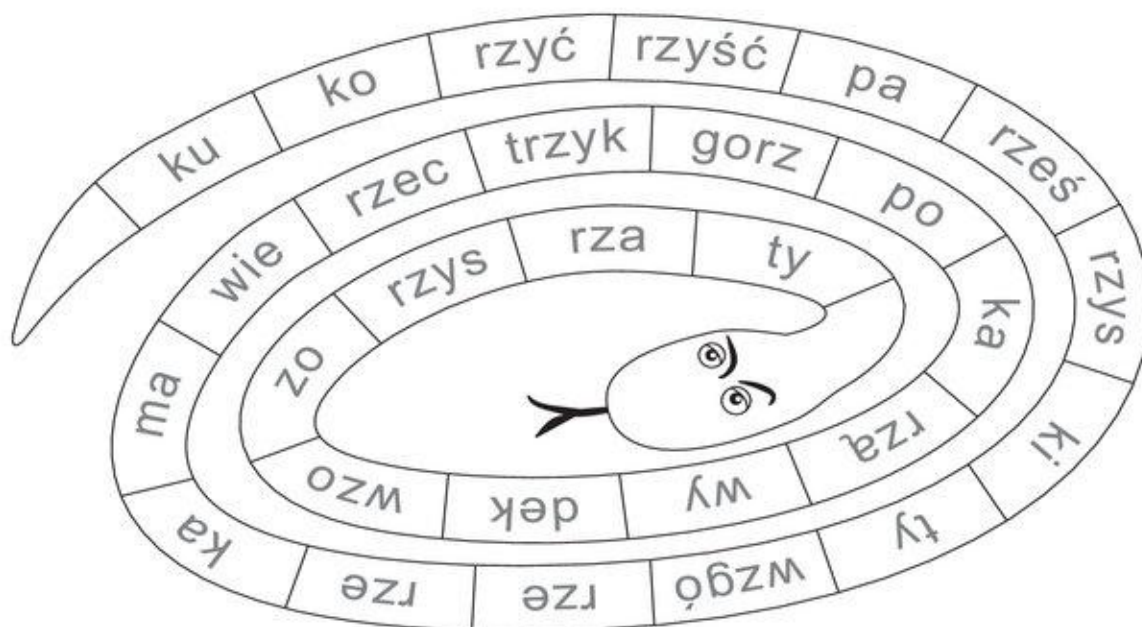
1. Podkreśl wyrazy z **rz** niewymiennym.

rzeka, dobierać, rzadki, burza, zapor, rzeczki, wytraktor, zys, stan, rzeczka, nowa, rzeka, kać, chorzy, szerzyć, zdarzenie, jarzyna, lustrzany, porządek, radio

2. Wpisz do podanej tabeli wyrazy z ***rz*** wymiennym z ćwiczenia 1. i dopisz odpowiednie wyrazy, w których ***rz*** wymienia się na ***r***.

wyraz z <i>rz</i> wymiennym	wyraz pokrewny/inna forma gram.

3. Przeskakując co drugie pole, odczytaj sześć wyrazów z **rz** niewymiennym i sześć – z **rz** wymiennym. Zapisz te wyrazy.

wyrazy z RZ wymiennym

wyrazy z $\mathbf{RZ}$ niewymiennym

(This area contains ten horizontal dashed lines for student responses.)

[illegible]

4. Uzupełnij list, przedstawiając litery tak, aby powstały wyrazy z **rz** niewymiennym.

....., 25 2006 r.
rzochów wśniarze

Cześć Jerzy!

Dawno nas nie odwiedzałeś, a teraz wiele się dzieje. Mój kolega spod piątki ma nowego psa, który nazywa się To oczywiste z jego charakterem.
Tórzch janieskorze

Niestety, psa nie lubi nasz sąsiad z parteru, wiesz, ten, dla którego najważniejszy jest, a ten — jak mówi o naszych psach i kotach — najlepiej wysłać do zoo. Ostatnio, że pies wykradł mu z torby wędzonego Kazał koledze ukarać psa, ale Grzegorz nie jest i zajął się tresowaniem czworonoga. Trochę mu pomagam.
opądrzek zwynierziec
rzanekła korzemo
gęrzwoa brąbarzacyń

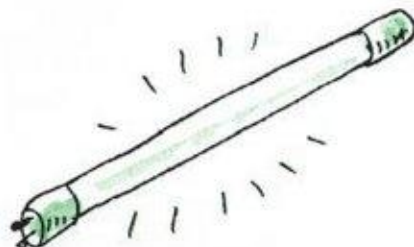
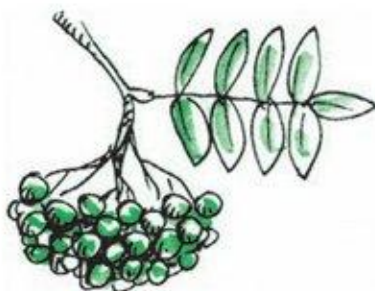
Poza tym byliśmy z klasą na biwaku w lesie pod namiotami. Fajnie było, bo mogliśmy ciągle grać w nogę. Ale do czasu. Jedno naszego klasowego Ronaldinho i piłka wylądowała na głowie naszej pani. Miała guza jak strusie jajo. Mariusz nawet namoczył chusteczkę w kałuży, żeby zrobić jej okład i ból, ale pani odmówiła. Piłka powędrowała więc do kantorka, a klucz pani zawiesiła sobie na Taki pech to
urzeniede uśrzyćmie
drzokaść umyrzek

Napisz, jak się mają Twoje
awirztzecz

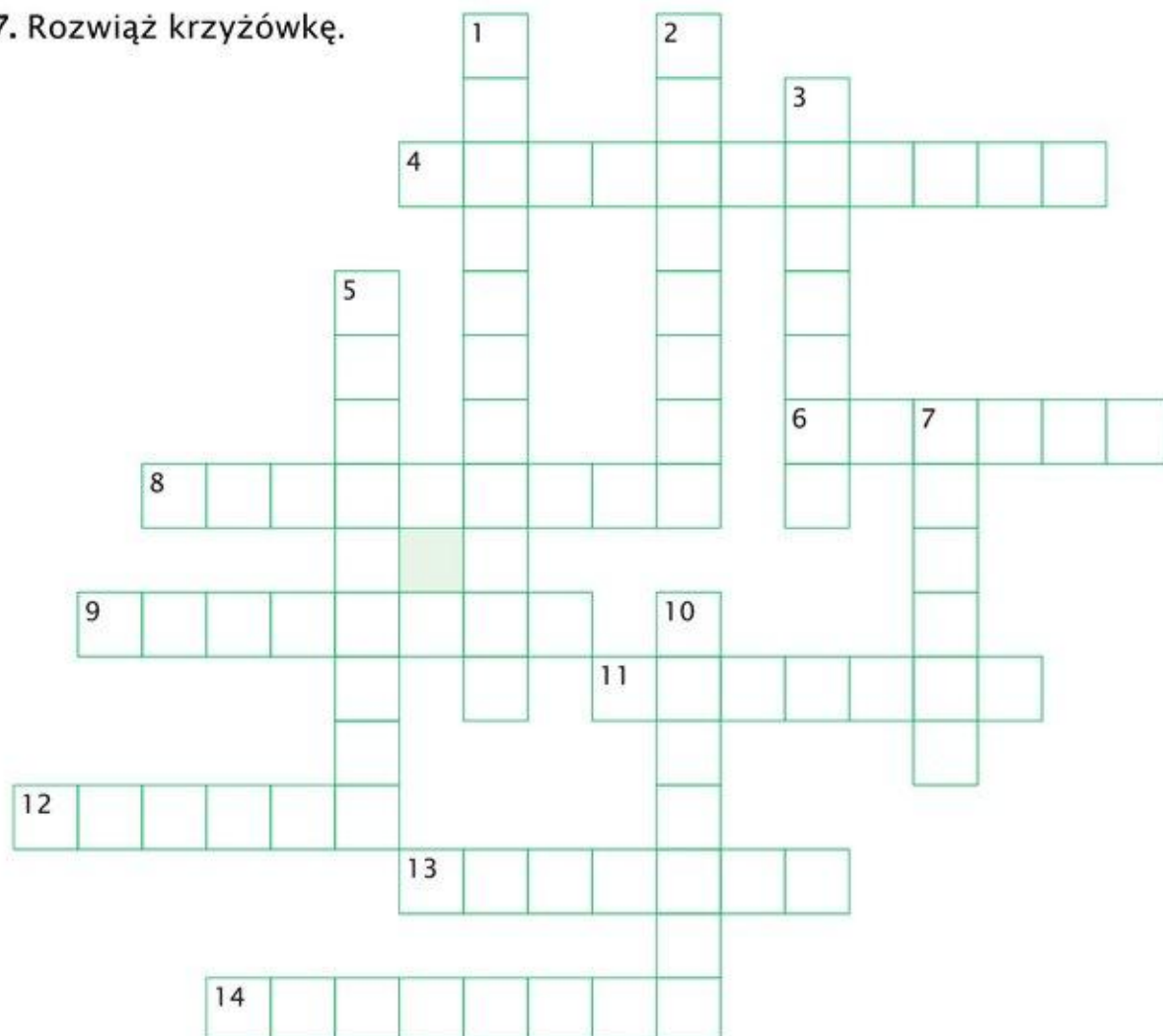
Pozdrowienia,
Krzysztof

[illegible]

6. Na podstawie rysunków odgadnij wyrazy z **rz** niewymiennym.

7. Rozwiąż krzyżówkę.

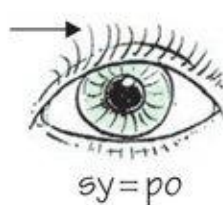
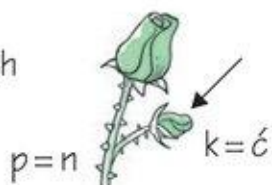
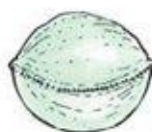
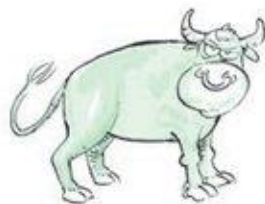
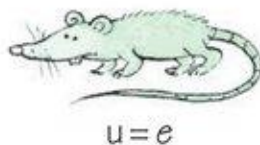
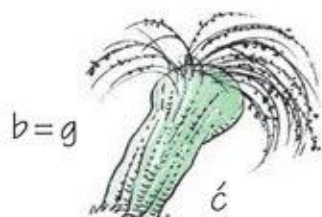
Poziomo

4. Naprawia zegarki.
6. W dawnych czasach walczył w stalowej zbroi.
8. Przyrząd do mierzenia kątów.
9. Wykończenie ubrania przy szyi.
11. Powstaje na skutek oparzenia lub obtarcia.
12. Uczestnik wyścigu Tour de France.
13. Naprawia zamki.
14. Wykonany z papieru lub piór, można się nim chłodzić w upalny dzień.

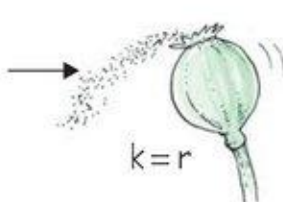
Pionowo

1. Mężczyzna pielęgnujący chorych, zwłaszcza w szpitalu.
2. Długie pomieszczenie łączące ze sobą pokoje lub sale.
3. Człowiek, który piecze chleb.
5. Urządzenie, które mierzy ilość zużytego gazu.
7. Na przykład Otton III lub Napoleon Bonaparte.
10. Ktoś, kto żyje w skrajnej biedzie.

8. a) Rozwiąż rebusy.

b) Wyrazami z rebusów uzupełnij wypowiedzi bohaterów ilustracji. Dostosuj formę gramatyczną wyrazów.

9. a) Wypisz z listu wyrazy, które w mianowniku mają zakończenia **-arz**, **-erz**, **-mistrz**, **-mierz**.

Czarowo Stare, 2 marca 2007 r.

Szanowny Panie Burmistrzu!

Jestem prezesem Stowarzyszenia Iluzjonistów i Gawędziarzy. Mam zaszczyt zaprosić Pana Burmistrza na spotkanie, które odbędzie się w sobotę o godz. 17.30 w Klubie Bałaganiarza na rynku naszego miasta.

Zwracam się też z prośbą, aby do kalendarza miejskich uroczystości dołączyć pokaz iluzjonistów z okazji Święta Wiosny. Najślynniejszy sztukmistrz zwany Wielkim Włodzimierzem wraz z mistrzem Kazimierzem mogliby zaprezentować swe sztuczki według następującego porządku:

- 1) pokaz wirujących talerzy, kątomierzy, lichtarzy,
- 2) czary kucharza, czyli wyśmienite desery z mgły i deszczowych chmur,
- 3) przemiana zwierząt w piosenkarzy i malarzy,
- 4) przemiana w nietoperza i lot wokół ratusza.

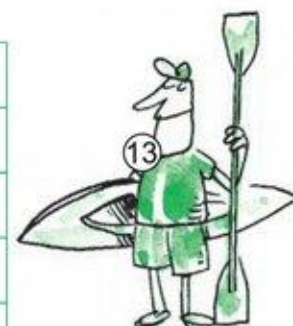
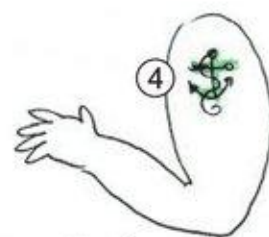
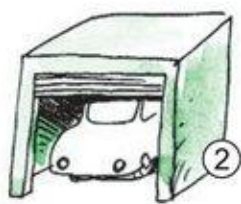
Członkowie naszego stowarzyszenia na co dzień są sklepikarzami, drukarzami, lekarzami czy urzędnikami, ale ich wielkie zamiłowanie do sztuki iluzji sprawia, że chcieliby swoją pasję zaprezentować innym. Mamy więc nadzieję, że zaakceptuje Pan naszą propozycję.

Z wyrazami szacunku,
Krzysztof Czarowny

b) Ułóż trzy formuły, które mogliby wypowiedzieć iluzjoniści w czasie pokazu. Zastosuj w nich jak najwięcej wyrazów z **rz**.

10. Na podstawie rysunków odgadnij wyrazy i wpisz je do krzyżówki, a następnie odczytaj hasło – trzy wyrazy zakończone na **aż**.

1.		5			14	
2.			7			
3.			3			6
4.	12					
5.			4			20
6.	9				8	
7.						18
8.			10			
9.		15				
10.		2			16	
11.		19				11
12.	1					
13.			17		13	

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

7	8	9	10	11	12	13	14
---	---	---	----	----	----	----	----

15	16	17	18	19	20
----	----	----	----	----	----

11. a) Wypisz z węża 18 wyrazów z **rz** niewymiennym.

orzeł jarzmost arzece porządek zmierzchrzadkourząd narzędziarzutwydarzenierzesz
 ść gorz kirzekarzecznik rzekomo Rzeszów Chorzów morze
 wistość górz kirzekarzecznik rzekomo Rzeszów Chorzów morze
 wistość górz kirzekarzecznik rzekomo Rzeszów Chorzów morze

.....

.....

.....

b) Napisz list do dyrektora szkoły z prośbą o pomoc w organizacji zawodów sportowych, wykorzystując co najmniej 5 wyrazów z węża. Przedstaw program imprezy oraz uzasadnij pożyteczny charakter takiego wydarzenia.

Rz po spółgłoskach

12. Dopisz odpowiednie części tak, aby powstały wyrazy z **rz** po spółgłoskach.

prz brz trz drz krz grz chrz jrz wrz

..... eszczot

..... ewo

..... ałka

o ędy

..... ech

..... an

..... emka

u ał

spo enie

..... ąstka

po ywa

na eciw

..... ykliwy

..... ypadkowy

..... eba

wy eszcz

..... askliwy

..... ący

13. Zapisz po dwa wyrazy rozpoczynające się podaną literą z następującym po niej **rz**.

p - k -
 b - ch -
 t - g -
 d - w -

14. Do podanych wyrazów dopisz antonimy, w których po spółgłoskach piszemy **sz**.

mniejszy - chudszy -
 najpłytszy - brzydszy -
 wolniejszy - najdłuższy -
 bardziej gorzki - bardziej miękki -

15. a) Uzupełnij dialog zamieszczonymi w ramce wyrazami w odpowiedniej formie.

pszenica większy wszyscy gzęgżółka piegża
 wszystko pszczoła zawsze

b) Napisz list do babci, w którym opisziesz przygodę uczniów tak, jakbyś w niej uczestniczył. Zastosuj wyrazy, w których po spółgłoskach piszemy **sz**.

Ź piszemy:

- gdy w innych formach danego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych wymienia się na **g, dz, h, z, ź, s**, np. *ważyć* – *waga*, *mosiężny* – *mosiądz*, *drużyna* – *druh*, *wiążę* – *wiązać*, *groźą* – *groźba*, *mężny* – *męstwo*;
- po literach **r, l, ł, n**, np. *sierżant*, *odwilż*, *małż*, *rewanż*;
- w partykułach **-że** lub **-ź**, np. *niemałże*, *jakiż*;
- w wielu wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać, np. *bażant*, *filiżanka*, *mżawka*, *księżyc*, *wieża*, *wróżka*, *życie*, *życzenie*.

Ż wymienne i niewymienne

16. Dopisz po jednym wyrazie w innej formie gramatycznej lub wyrazie pokrewnym z **ż** wymiennym. Zapisz głoski, które się wymieniają.

ksiądz - księza dz:ż druh - _____

blisko – kazać –

miazga - piątek -

droga - uwaga -

nisko - mosiądz -

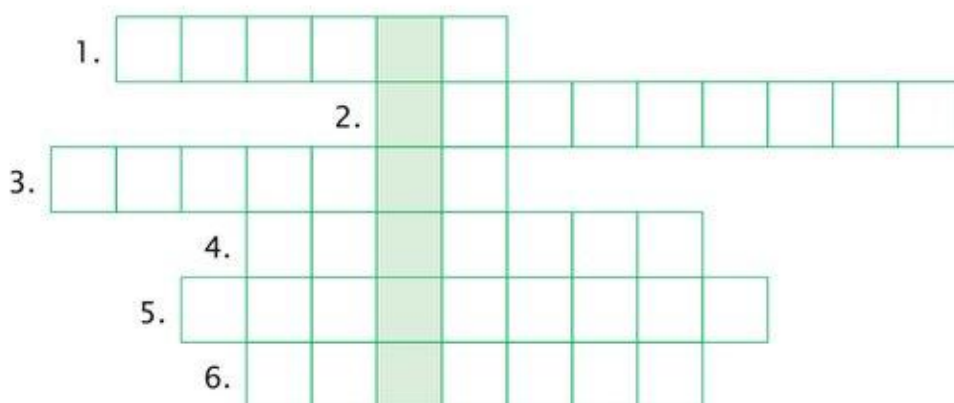
17. Podpisz ilustracje wyrazami z ż niewymiennym.

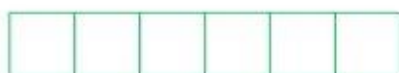
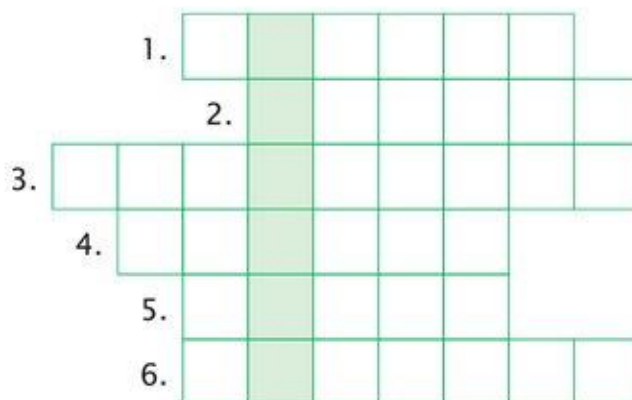
18. a) Odgadnij pary wyrazów. Wyrazy z **ż** wymiennym wpisz do diagramu A, z **z** niewymiennym – do diagramu B. Litery z zaznaczonych pól utworzą identyczne hasło w obu diagramach.

1. Poziomy pręt do ćwiczeń gimnastycznych/Kolor kawy z mlekiem
2. Przestarzałe: wielki pożar/Mała moneta
3. Ktoś, kto pożyczył od ciebie pieniądze/Małe naczynie do picia kawy
4. Inaczej: wielki, ogromny/Rysunek na ciele
5. Rozkładane wygodne krzesło na plażę/Towarzyszka, kumpelka, przyjaciółka
6. Gasi pożary/Pasek tkaniny do przewiązywania włosów

A.

B.

– wyraz określający rzeczownik, opisujący właściwości, cechy przedmiotu, np. *słoneczny* ranek

b) Do wybranych 6 rzeczowników z krzyżówki dopisz epitety.

.....

.....

.....

19. Podkreśl w tekście wyrazy z **ż** wymiennym. Pola oznaczone cyframi znajdującymi się przy wyrazach z **ż** wymiennym pokoloruj na żółto, a z **ż** niewymiennym – na niebiesko.

- Ej¹że! Mia²łeś skoczyć wyżej!

- A jak³że! I lecieć dalej i dłużej. Wa⁴żne, że nie zająłem miejsca poniżej⁷ pierwszej dziesiątki.

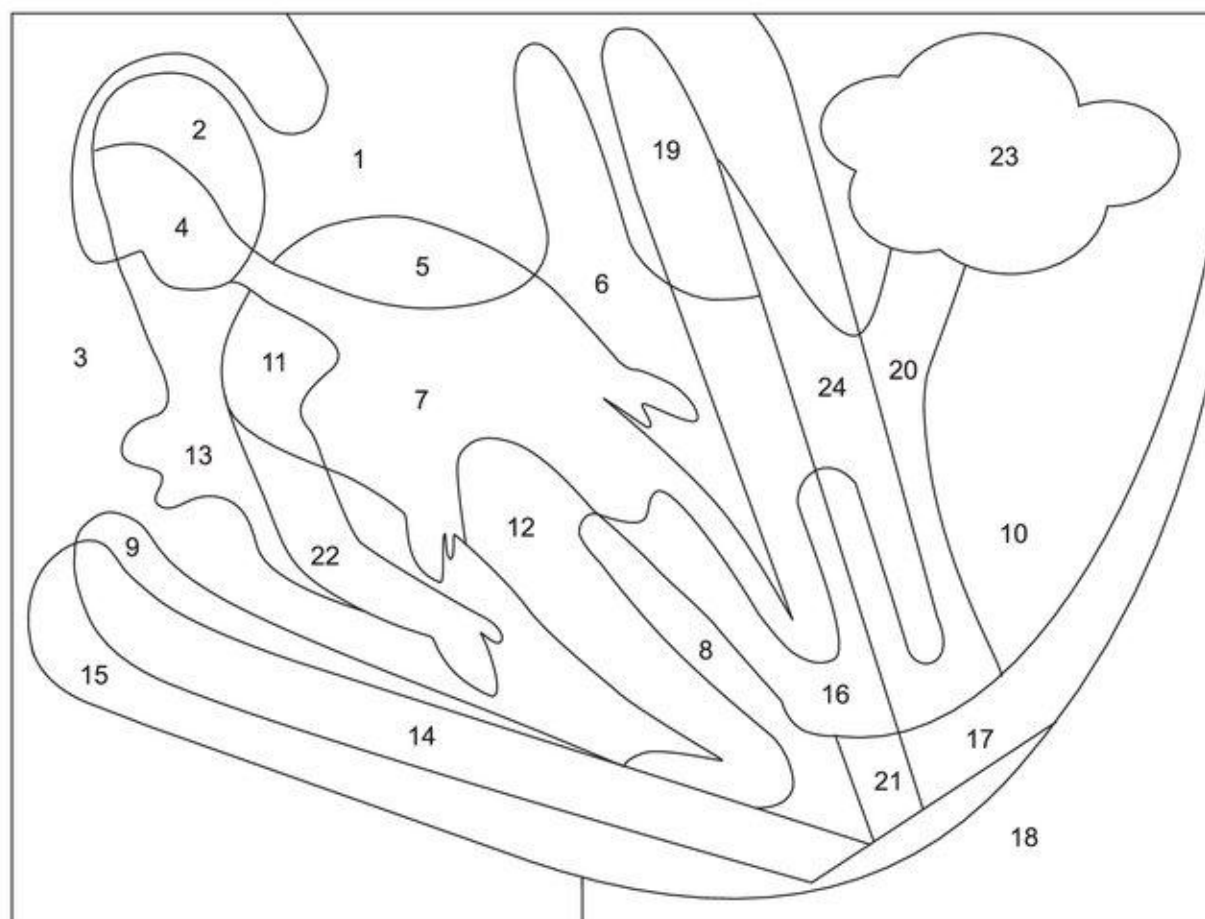
- Nie żartuj⁸! To duża porażka. W ubiegłym roku niemalże zdobyłeś tytuł¹⁰ niewyciężonego, to zobowiązuje. Widziałem, jak odważnie podszedłeś do startu. Byłem pewny, że również ten medal masz w garści.¹³

- Trenerze, dlaczego jest pan taki obrażony? Przecież nasza drużyna¹⁶ zdobyła pierwsze miejsce, chociaż nie ja skoczyłem najdalej. Takie życie.¹⁸

- Za miesiąc na wybrzeżu na młodzieżowej spartakiadzie pokażesz, na co cię stać.²² Żeby nie było niespodzianek, ja dopracuję naszą najnowszą metodę wyskoku.

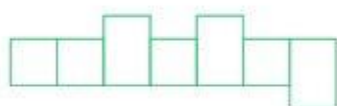
- Obiecuję, będziecie mieli ze mnie więcej pożytku.²³

- Lżej²⁴ mi na sercu.

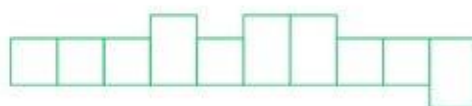

20. Dopisz do podanych rzeczowników epitety rozpoczynające się od **za-**, **że-**, **zo-**, **ży-**.

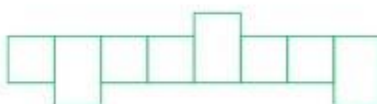
marsz

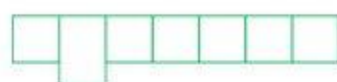
ton

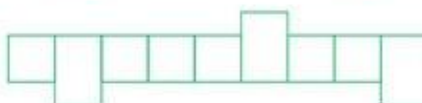
dyscyplina

gest

szansa

taniec

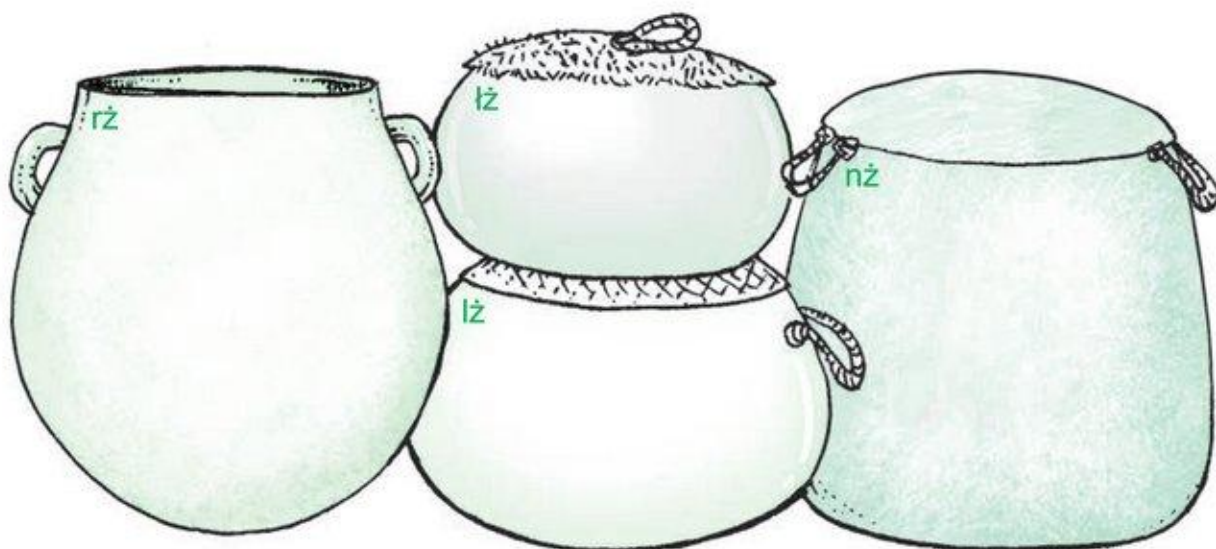
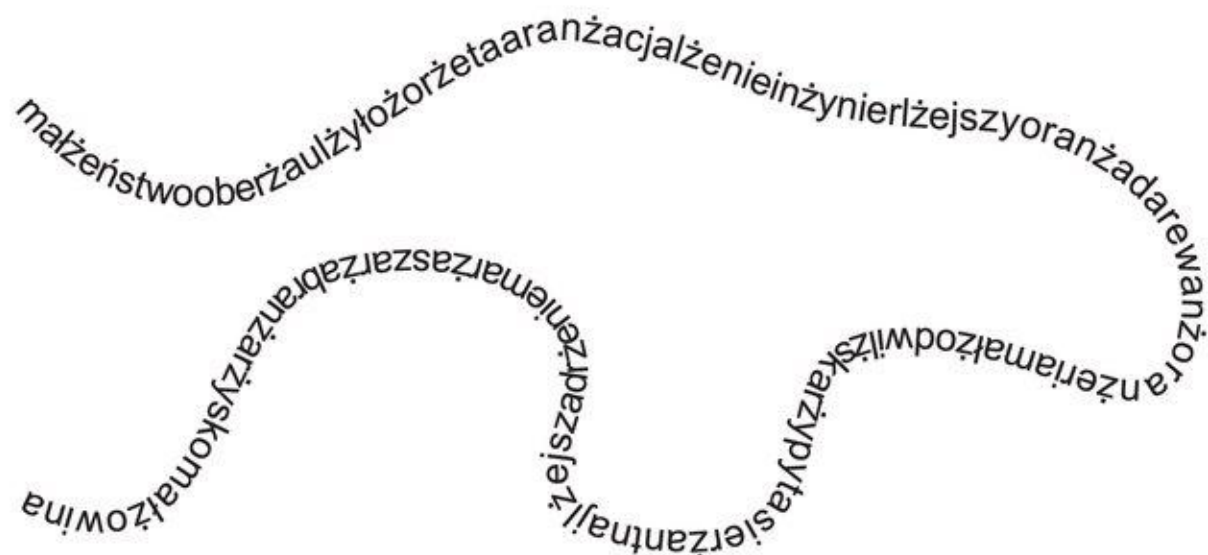

gleba

mundur

21. Odczytaj z węża wyrazy i wpisz je w odpowiednich miejscach.

Rz czy ż?

22. Uzupełnij poniższe epitety brakującymi literami **ż** lub **rz**. Zakreśl odpowiednie litery w kolumnach i wpisz je w kratkach pod ilustracjami.

	rz	ż
...ólte liście	T	E
grajek ...ępoła	E	F
...ałosne zawodzenie	D	U
podróż ma ...enie	R	A
po ...egnalny gest	S	T
pró ...ny człowiek	I	E
dziewczyna t ...piotka	A	K
ucią ...liwy hałas	B	R
dziecko p ...ylepa	T	E
pobo ...ne życzenie	H	P
lis p ...echera	O	U
wę ...owa skóra	I	E

(rz)

- w mitologii greckiej: muza poezji miłosnej i muzyki

(ż)

- w mitologii greckiej: muza pieśni lirycznej i gry na flecie

23. Uzupełnij tekst, wpisując brakujące litery **ż** lub **rz**, a następnie zaznacz litery według wzoru, w poziomie odczytaj hasło i zapisz je.

We wnętr¹... u wawelskiego wzgó²... a podobno mieszkał potę³... ny smok. Pisał o nim mist⁴... Wincenty Kadłubek, kronika⁵... yjący na p⁶... ęłomie XII i XIII w. Choć nie widział smoka, opisał, jak bestia zmuszała mieszkańców, aby ka⁸... dego dnia p⁹... ynosili jej kilka sztuk bydła. Gdy nie zło¹⁰... ono daniny, smok po¹¹... erał ludzi. Jak głosi legenda, udało się go pokonać dopiero wtedy, gdy u¹²... yto wypchanej siarką skóry barana. Jedni p¹³... ypisują pokonanie smoka Krakowi, inni – szewczykowi Dratewce. Kto ma rację, pró¹⁴... no dociekać. Badacze z Krakowa sądzą, i¹⁵... historia o smoku to opowieść zapo¹⁶... yczona z Syrii, skąd przez Hiszpanię dotarła do Pary¹⁷... a. Stamtąd p¹⁸... ywiózł ją Wincenty Kadłubek. Mo¹⁹... na rozwa²⁰... ać, czy w tej legendzie nie kryje się ziarno prawdy i podej²¹... ewać, ²²... e opowieść skrywa fakt zgładzenia jakiegoś okrutnego władcy, który ciemię²³... ył poddanych strasznymi daninami. Później krakowianie nie na²⁴... ekali na smoki, ale na ²⁵... ezimieszków i ucia²⁶... liwych p²⁷... ybyszy zamieszkujących Smoczą Jamę. Czasami wody Wisły zalewały jaskinię i koryta²⁸... e pod Wawelem. Potem ze względu na ko²⁹... ystne poło³⁰... enie i dobre warunki do p³¹... echowywania ³²... ywności była tam ober³³... a. Dzisiaj Smocza Jama jest atrakcją turystyczną.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
rz	K	T	C	N	I	Ś	M	G	P	Ą	B	M	J	K	E	Z
ż	N	E	O	T	A	E	H	A	F	R	Z	Y	A	A	C	I

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
S	Ł	R	Ą	J	I	K	O	Ł	R	W	I	C	O	N	C	Ć
Ó	S	Ż	Y	S	E	P	Y	T	O	P	A	W	Z	Ń	I	E

Hasło:

Pisownia wyrazów z **ch**

Ch piszemy:

- gdy w wyrazach pokrewnych lub w innych formach fleksyjnych danego wyrazu wymienia się na **sz**, np. *suchy* – *susza*, *mucha* – *musze*, *śmiech* – *śmieszny*, *głucho* – *głusza*;

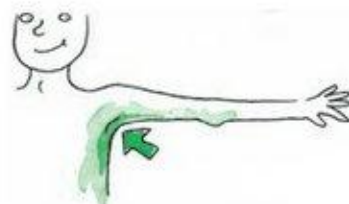
wyjątki: *wataha* – *watasze*, *yamaha* – *yamasze*

- na końcu wyrazów, np. *dach*, *pech*, *mnich*, *brzuch*, *strych*, *blacha*, *strzecha*, *sklepach*, *brzydkich*, *dwóch*, *tamtych*;

wyjątek: *druh*

- w części **arch** znajdującej się zwykle na początku wyrazu, np. *architekt*, *archipelag*, *zarchaizować*;
- po spółgłosce **s**, np. *schudnąć*, *wschodni*, *schemat*, *schować*, *schadzka*;
- w wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać, np. *chaber*, *chałupa*, *chemia*, *chleb*, *choinka*, *chorągiew*, *choroba*, *chrust*, *chryпка*, *chrzan*, *chudy*, *chustka*, *chwalić*, *kichnięcie*, *malachit*, *nachalny*, *pochlebca*, *pochodnia*, *rachunek*, *szlachta*, *tchórz*, *wychowanek*, *zakochany*.

1. Podpisz rysunki wyrazami z **ch** i dopisz do nich takie formy wyrazów lub wyrazy pokrewne, w których **ch** wymienia się na **sz**.

2. a) Wypisz z ogłoszeń i reklam wyrazy z **ch** wymiennym i dopisz takie ich formy lub wyrazy do nich pokrewne, w których **ch** wymienia się na **sz**.

OGŁOSZENIA DROBNE

Sprzedaż

Pilnie sprzedam działkę z rozpoczętą budową domu. Dom parterowy, dach kryty blachą. Tel. 0306 56 21 88

Z powodu wyjazdu za granicę pilnie sprzedam chłodziarkę i meble kuchenne oraz komplet kryształowych kielichów. Tel. 0208 11 22 35

Wynajem

Wynajmę trzypokojowe umeblowane mieszkanie na strychu. Tel. 0200 45 56 67

Pilnie wynajmę mieszkanie – dwa pokoje z dużą kuchnią na osiedlu „Własna strzecha”. Tel. 0304 328 553

Praca

Praca chałupnicza – odlewanie świec zapachowych. Tel. 0201 181 450

Wyroby z pierza i puchu.
Poduchy i pierzyny
– gotowe i szyte na wymiar.

www.pierzynka.pl

Niezawodne środki
owadobójcze
przeciwko muchom,
karaluchom, pchłom
i komarom.

.....	-		-	
.....	-		-	
.....	-		-	
.....	-		-	
.....	-		-	

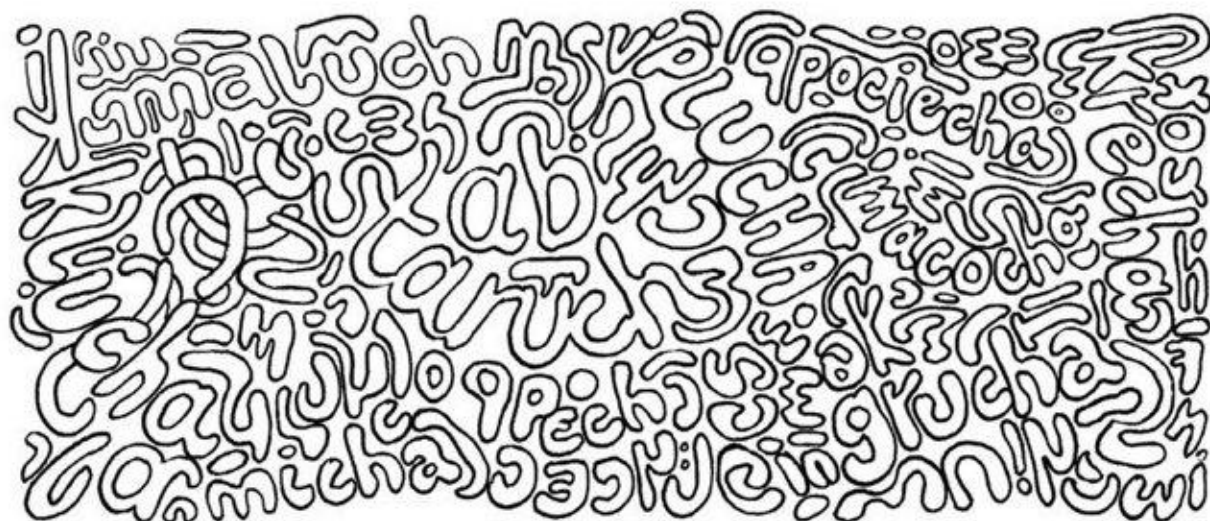
b) Podkreśl w ogłoszeniach i reklamach wyrazy z **ch**, których pisownię trzeba zapamiętać, i z 3 wybranymi ułóż zdania.

.....

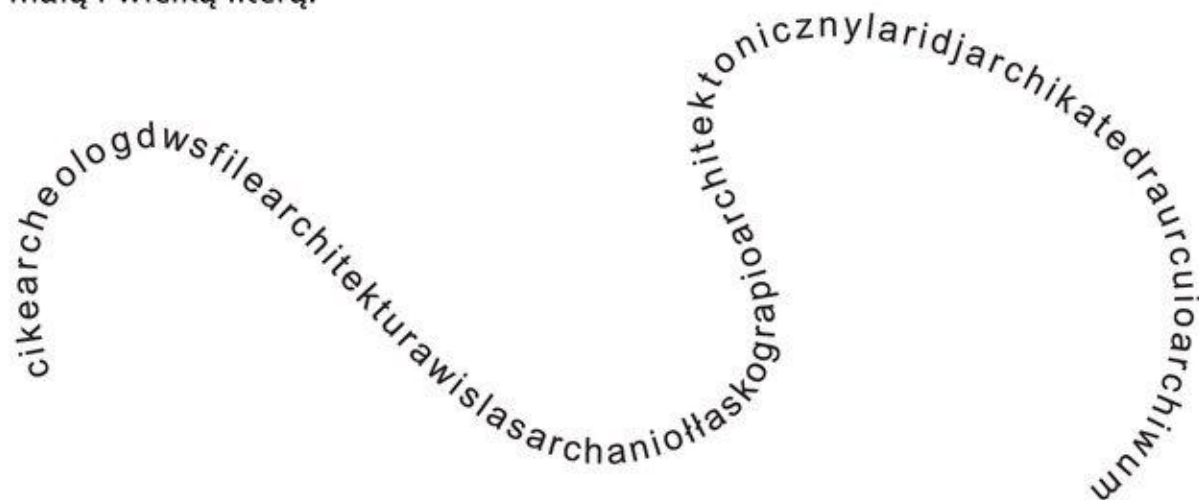
.....

.....

3. Znajdź i zapisz wyrazy, w których na końcu występuje **ch**.

4. Zaznacz 6 ukrytych w węzu wyrazów z częstką **arch** i uzupełnij nimi tekst ogłoszenia, zapisując je w odpowiedniej formie. Zwróć uwagę na pisownię małą i wielką literą.

Wydział Urzędu Miejskiego w Poznaniu zaprasza na
dyskusję, konserwatorów zabytków oraz przedsta-
wicieli firm na temat stanu
pod wezwaniem Gabriela. W trakcie spotkania
konserwator zabytków przedstawi dane techniczne dotyczące katedry oraz
dokumentację znajdującą się w miejskim

Termin spotkania: 20 maja br. Miejsce: Urząd Miejski w Poznaniu.

5. a) Uzupełnij poniższe frazeologizmy wyrazami zakończonymi na **-ach**.

piąć się po kariery chodzić z głową w

trzymać kogoś w życie na

ciarki chodzą po diabeł tkwi w

czytać w ile tchu w

b) Wyjaśnij znaczenie frazeologizmów, a z dwoma z nich ułóż reklamę wybranego produktu.

6. Uzupełnij przysłowia odpowiednimi wyrazami z **ch**. W razie wątpliwości skorzystaj ze słownika frazeologicznego.

Z dużej mały deszcz.

Czym bogata, tym rada.

Tonący brzytwy się

Dla nic trudnego.

Do razy sztuka.

Dobrymi piekło wybrukowane.

..... dusza do raju, ale grzechy nie puszczają.

7. Uzupełnij tekst reklamowy, przedstawiając litery tak, by powstały wyrazy zakończone na **ch**. Podkreśl te zakończenia.

Nowa kolekcja kapeluszy

Z myślą o kolekcja

zatytułowana „W poszukiwaniu
wychwyjątko kachentkli

inspiracji”. Specjalna kolekcja dla Panów: „Opowieści
rotnyżychsta

o”. Duży wybór
chmskirzy jowowkachni

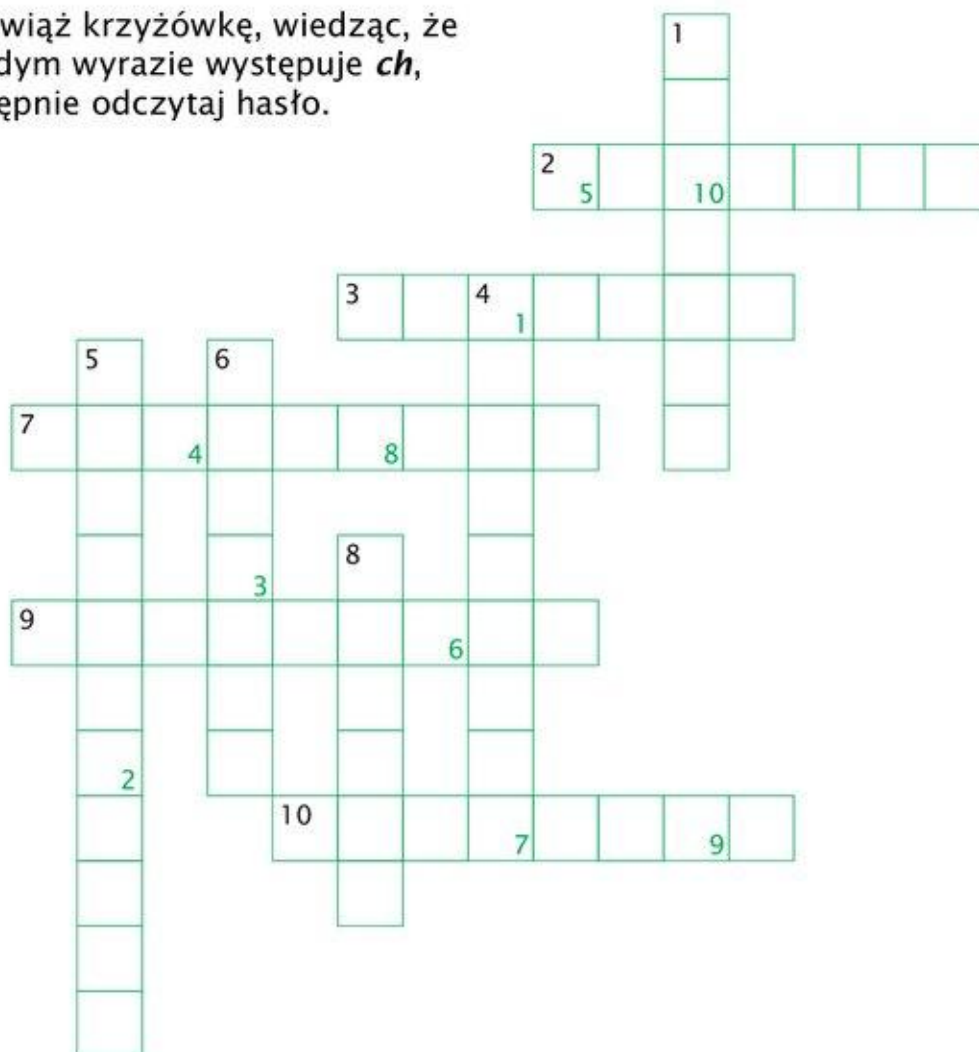
.....
wychrtospo i dzieźmłooowych

kapeluszy. Nie ma
chódw kichta

..... – każdy jest wyjątkowy.
mychsa

8. Rozwiąż krzyżówkę, wiedząc, że w każdym wyrazie występuje **ch**, a następnie odczytaj hasło.

Poziomo

2. Przeciwnieństwo spodu.
3. Zwierzę podobne do żaby, o suchej skórze pokrytej brodawkami.
7. Choroba zębów.
9. Urządzenie badające obszary podwodne za pomocą fal dźwiękowych.
10. Półszlachetny kamień barwy zielonej używany do wyrobu biżuterii.

Pionowo

1. Czasem się ją okazuje, gdy się kogoś nie lubi.
4. Dawniej w zamkach oświetlano nią drogę.
5. Inaczej ośrodek zdrowia.
6. Może być policyjna, prezydenta lub sklepu.
8. Ogromny nos.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

– środek stylistyczny polegający na opisywaniu jednego przedmiotu, zjawiska, osoby przez zestawienie podobieństw z innym przedmiotem, zjawiskiem czy osobą, np. *mokry jak parasol w deszczu*

9. Uzupełnij porównania wyrazami z **ch**.

p jak balon

ł jak łania

t jak lis

ł jak dąb

u jak pieprz

u jak pień

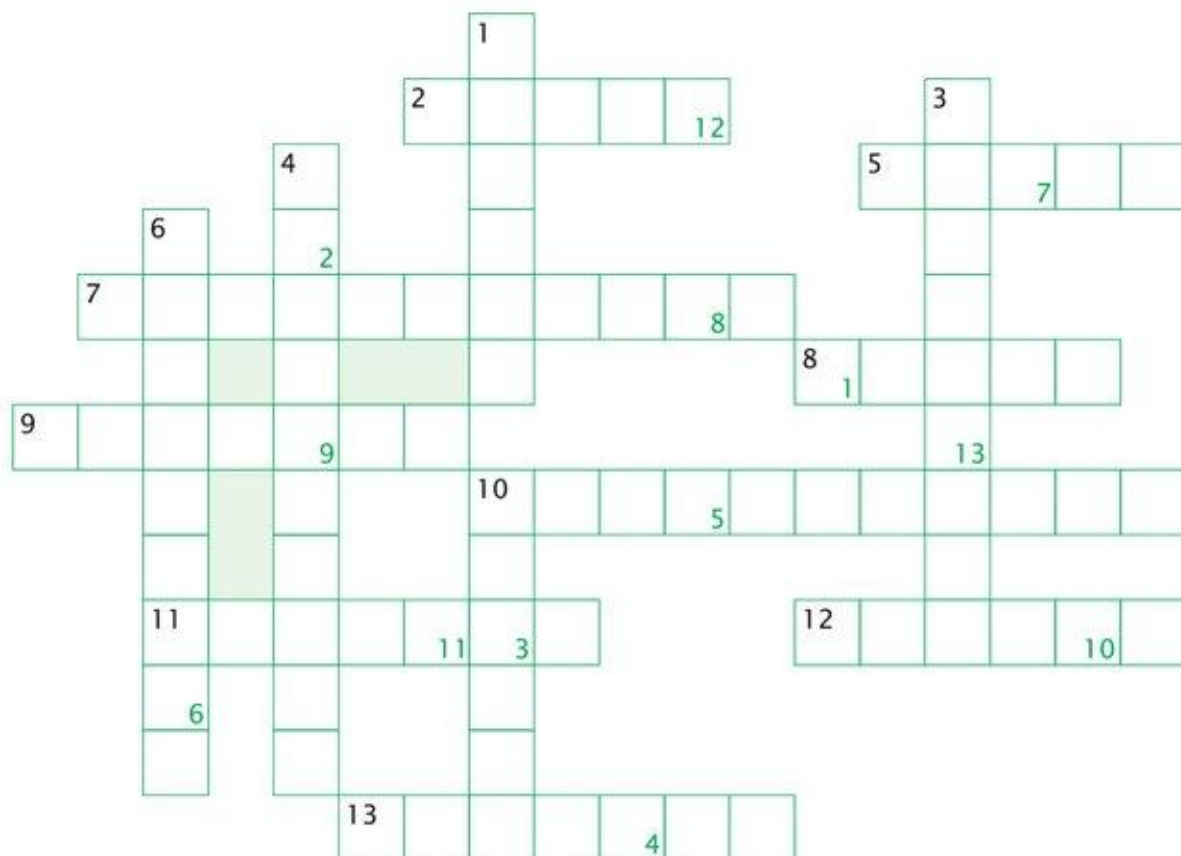
10. a) Uzupełnij tabelę, dopisując jak najwięcej wyrazów pokrewnych, w których **ch** występuje w środku wyrazu.

chronić	
chlapać	
chrupać	
chłodzić	
chować	
chwiać	
chwalić	

b) Do podanych wyrazów pochodnych dopisz wyrazy podstawowe.

..... – schody	 – schludnie
..... – schabowy	 – schron
..... – schematyczny	 – schowek
..... – schlebianie	 – schnięcie

11. Rozwiąż krzyżówkę, wiedząc, że wszystkie wyrazy rozpoczynają się od **ch**. Odczytaj hasło.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6	7	8
---	---	---

Poziomo

2. Szuka pomocy u lekarza.
5. Wielki nieporządek, ogólne zamieszanie.
7. Ktoś jest zmienny jak ... na wietrze.
8. Pies myśliwski, może być afgański, rosyjski.
9. Wydawać w trakcie snu charkotliwe dźwięki.
10. Kwiat kwitnący w listopadzie.
11. Stolica Sudanu; w tym mieście Staś Tarkowski spotkał się z Mahdim.
12. Roślina jadalna, której starty korzeń ma bardzo ostry smak i zapach.
13. Zły nastrój, smutek, zniechęcenie.

9	10	11	12	13
---	----	----	----	----

Pionowo

1. Nauka o kwasach, zasadach, pierwiastkach itp.
3. ... pisma – sposób pisania właściwy danej osobie.
4. Przeciwnieństwo gładkiego.
6. Państwo w Europie Południowej położone nad Morzem Adriatyckim.
10. Trójkątny kawałek materiału noszony przez kobiety na ramionach lub na głowie.

12. Na podstawie wierszyków odgadnij wyrazy z **ch**, którymi można określić opisane osoby.

Wszelkie smakołyki cenię ponad miarę.
Cukierki i ciastka bardzo sobie chwałę.

Nic mi się nie uda. To nie śmiech.
Całe życie prześladowe mnie pech.

Jestem zniechęcony, apatyczny, zamyślony.
Smutkiem całkiem otumaniony.

Od rana do nocy wciąż spać mi się chce,
nawet kiedy inni wolą bawić się.

O kolan drżenie przyprawia mnie
nawet szmerek mały.
Chwila strachu i trzęsę się cały.

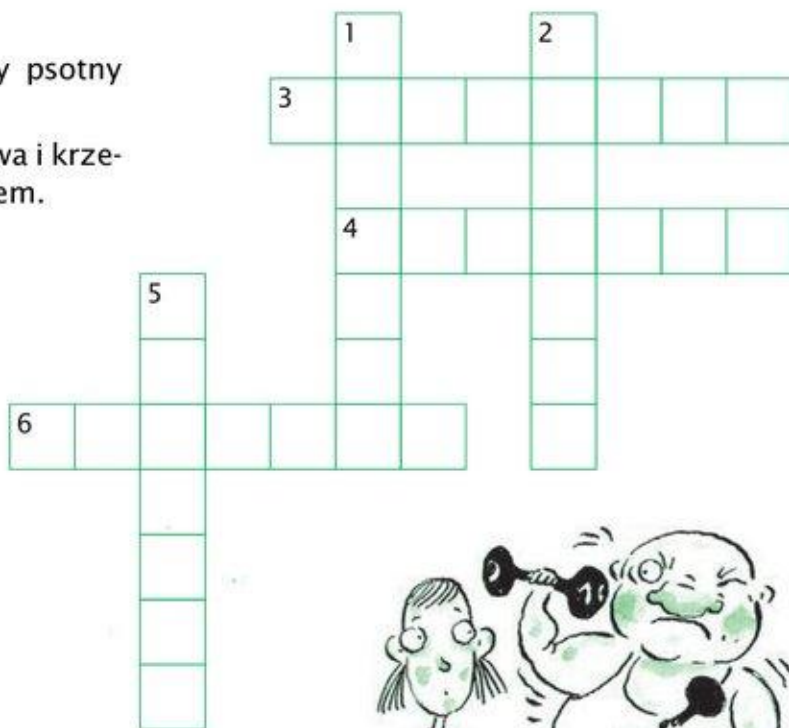
13. Rozwiąż krzyżówkę, wiedząc, że w każdym wyrazie dwuznak **ch** występuje dwa razy.

Poziomo

3. ... drukarski lub złośliwy psotny duszek.
4. Słomiane okrycie na drzewa i krzewy chroniące przed zimnem.
6. Rozgrzewać oddechem.

Pionowo

1. Łyżka wazowa do nalewania zupy.
2. Cichy, stłumiony śmiech.
5. Drobną, wątłą istotą.

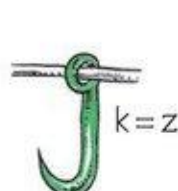
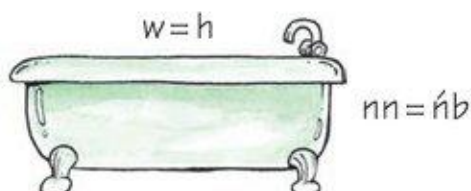
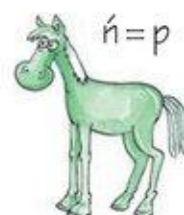
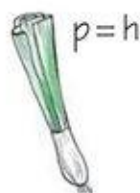
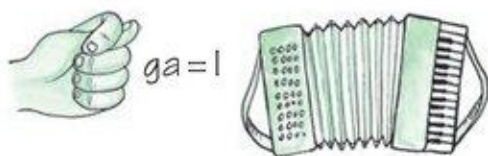
H piszemy:

- gdy w wyrazach pokrewnych wymienia się na **g**, **ż** lub **z**, np. *wahać się* – *waga*, *ważyć*, *druh* – *družyna*, *blaży* – *blazen*;
- w takich częstkach, jak **homo-**, **helio-**, **hemo-**, **hydro-**, **hiper-**, **hekto-**, **homeo-**, np. *homologacja*, *helioterapia*, *hemofilia*, *hydrografia*, *hiperbola*, *hektolitr*, *homeopata*;
- w wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać, np. *alkohol*, *blaży*, *bohater*, *czyhać*, *filharmonia*, *gehenna*, *haft*, *hala*, *halibut*, *handel*, *hangar*, *hojny*, *huk*, *hymn*, *inhalator*, *juhas*, *maharadża*, *mahoń*, *ohydny*, *Podhale*, *Sahara*, *wataha*, *wehikuł*.

14. Znajdź na ilustracji jak najwięcej wyrazów, w których występuje **h**.

15. Rozwiąż rebusy.

16. Dopisz odpowiednie przedrostki z ramki.

homo- helio- hemo- hydro- hiper- hekto-

.....genizacja

.....litr

.....globina

.....budowa

.....filia

.....nim

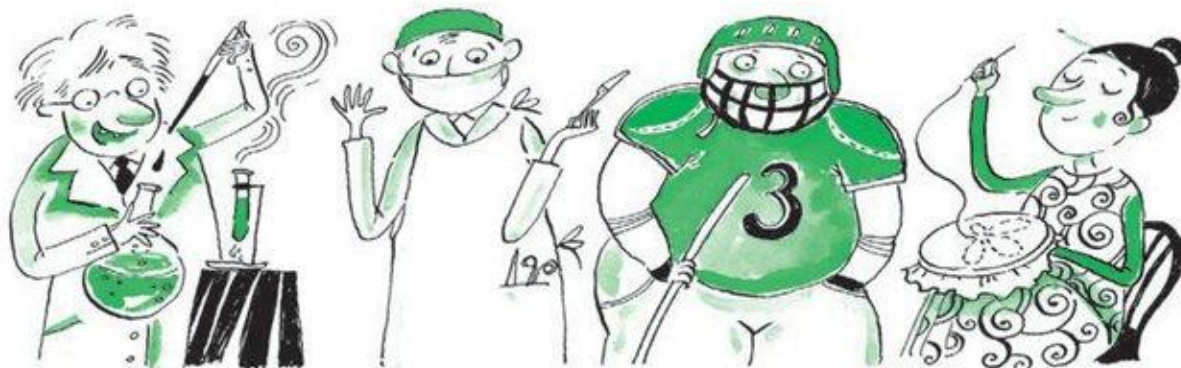
.....market

.....centryczny

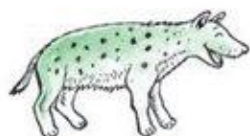
.....terapia

Ch czy h?

17. Na rysunkach przedstawiono osoby wykonujące różne zawody. Podpisz ilustracje, wiedząc, że w nazwie każdego z nich występuje **h** lub **ch**.

18. Odgadnij nazwy zwierząt i roślin z **ch** i **h**.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

19. Wpisz brakujące litery **ch** i **h**.

20. a) Wstaw **ch** lub **h**, a następnie wpisując kolejno wyrazy z **h**, uzupełnij tekst ogłoszenia. Zwróć uwagę na pisownię małą i wielką literą.

..... olenderskiej omeopatyczne s..... orowana andlowy
spu..... niętą omeopatii orą oddechowy.....
..... ormonalnego rystian urtowniami „..... ortensja”
..... uta t..... órzofretka oryzontalna górny.....
..... ubert godzina..... wieczorny..... pło..... liwa

W związku z otwarciem regionalnego biura spółki
rozprowadzającej leki ogłaszamy nabór na następu-
jące stanowiska pracy:

- dyrektor
- konsultanci medyczni ds. i ziołolecznictwa oraz
leczenia
- koordynatora do współpracy z

Oferty prosimy przysyłać do 24 lipca br. na adres:

Spółka

05-555 Nowa

ul. 12

dyrektor regionalny

..... Kowalski

b) Napisz krótkie ogłoszenie o zaginionym zwierzęciu, wykorzystując wyrazy z **ch** z ramki.

.....

.....

.....

.....

.....

Pisownia *ą, ę, em,* wyrazów z *en, om, on*

Ą i **Ę** piszemy przeważnie w wyrazach pochodzenia rodzimego, np. *bąk, tąka, pająk, ręką, sąd, wąż, ząb*. W takich wyrazach samogłoski *ą* i *ę* często wzajemnie się wymieniają w różnych formach danego wyrazu lub w wyrazach pokrewnych, np. *pająk* – *pajęczyna*, *sąd* – *sędzia*, *wąż* – *wężowy*.

Ą piszemy:

- w zakończeniach wielu bezokoliczników, np. *rosnąć, stanąć, wziąć, splotąć*;
- przed *ł* (niezgodnie z wymową) w niektórych zakończeniach czasowników osobowych w czasie przeszłym, np. *pragnąłem, wziąłem, zasnąłem, płynąłeś, przyjął*;
- na końcu czasowników w 3. osobie liczby mnogiej w czasie teraźniejszym, np. *rysują*, i w formie prostej czasu przyszłego, np. *zasną, przejdą*;
- na końcu rzeczowników i przymiotników w narzędniku liczby pojedynczej, np. *wysoką nagrodą, wesołą dziewczynką*;
- na końcu przymiotników w bierniku i narzędniku liczby pojedynczej, np. *interesującą publikację, z samotną kobietą*.

Ę piszemy:

- na końcu wielu czasowników w 1. osobie liczby pojedynczej w czasie teraźniejszym, np. *gonię, rysuję, widzę*, oraz w formie prostej czasu przyszłego, np. *zrobię, wyślę, rozpocznę*;

Uwaga. Czasowniki *jem, powiem, rozumiem, umiem, śmiem, wiem* piszemy tak, jak je wymawiamy.

- przed *ł* i *l* w niektórych zakończeniach czasowników osobowych czasu przeszłego liczby pojedynczej i mnogiej, np. *rozpoczęło, cofnęliśmy, zaczęły, uśmiechnęliśmy się*;
- na końcu niektórych rzeczowników rodzaju nijakiego, np. *imię, strzemię*;
- w bierniku liczby pojedynczej rzeczowników zakończonych w mianowniku na *-a*, np. *astronautę, poetę, puszkę, wagę*;
- na końcu niektórych zaimków, np. *się, cię*.

Pisownia q i ę

1. Wypisz wyrazy z **q** i **ę**, a następnie podaj inne formy tych wyrazów lub wyrazy pokrewne, w których **q** wymienia się na **ę** lub odwrotnie.

..... -	 -
..... -	 -
..... -	 -
..... -	 -

2. a) Uzupełnij wyrazy literami **q** lub **ę**.

Z obrad samorz.....du szkolnego

Planujemy, że zakończenie roku szkolnego klas szóstych odb.....dzie si..... w środ..... pi.....tnastego czerwca. Uroczystość rozpocznie si..... cz.....ści..... oficjaln..... - rozdaniem nagród i wr.....czeniem świadectw. Potem odb.....d..... si..... wyst.....py artystyczne, po których uczniowie, nauczyciele i zaproszeni goście udadz..... si..... do klas na pocz.....stunek. Bal rozpocznie si..... polonezem. Obowi.....zuj..... stroje galowe. Pocz.....tek imprezy o godzinie 16.00, zakończenie około 21.00.

 b) Na podstawie powyższej notatki zredaguj w imieniu klas szóstych zaproszenie dla wybranego nauczyciela.

3. a) Wpisz brakujące litery.

Studio Prostopok.....t przedstawia

OPOWIEŚCI Z NARNII

Podróż „W.....drowca do świtu”

W kinach od 8 stycznia
 Prapremiera 7.01.2007 godz. 21.00
 Kino Paj.....k
 ul. Jarz.....binowa 15, Mr.....gowo

b) Na podstawie informacji zamieszczonych na plakacie w imieniu dyrektora kina zredaguj zaproszenie na prapremierę filmu dla uczennicy lub ucznia, którzy wygrali konkurs wiedzy o filmie.

4. Na podstawie rysunków odgadnij i zapisz wyrazy z **ą** lub **ę** i do każdego z nich dopisz wyrazy pokrewne, w których **ą** wymienia się na **ę** lub odwrotnie.

..... geś - gaska

..... -

..... -

..... -

..... -

..... -

..... -

..... -

5. Dopisz wyrazy pokrewne, które wyjaśnią pisownię **q** w podanych wyrazach.

majątek –

załazek –

mądrość –

miesiąc –

wyrąb –

zakąska –

orlątko –

trąbka –

świątynia –

książę –

6. Uzupełnij poniższe sformułowania przymiotnikami pokrewnymi do rzeczowników w ramce tak, by nastąpiła wymiana **q** na **ę**.

pamiętka ziąb dąb kłąb mąż krąg

..... chmury

..... policjant

..... turysta

..... ruch

..... wydarzenie

..... stół

7. Uzupełnij zdania wyrazami z **q** lub **ę** tak, by powstały wypowiedzenia zawierające prawidłowe związki frazeologiczne.

Nie bój się, nie się jak galareta.

Nic ci się nie podoba, wciąż nosem.

Nie przejmuj się, musisz na to ręką.

Chcę, żebyście się wreszcie w garść.

Nie spiesz się tak, nie musisz co tchu.

Przestań żyć marzeniami, zacznij po ziemi.

Choćbym miał na głowie, muszę zdać ten egzamin.

Szkoda, że jesteś taki skąpy – masz chyba w kieszeni.

8. Przeredaguj zdania, zastępując wyróżnione słowa zamieszczonymi w ramce wyrazami w odpowiedniej formie.

wymknąć się pragnąć przymknąć płynąć
przebrnąć krzyknąć mrugnąć włączyć płonąć

Chciałabym się z tobą spotkać.

Wyszliśmy z teatru niepostrzeżenie.

Patrząc na niebo, zmrużyliśmy oczy.

Przedostaliśmy się przez głębokie zaspy.

Wrzasnęliśmy na widok pędzącego roweru.

Poruszyłem szybko powiekami, dając znak.

Na wzgórzu paliły się ogniska.

Nie uruchamiaj teraz komputera.

Statek poruszał się w dół rzeki.

9. a) Podpisz rysunki wyrazami kończącymi się na *ę*.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Do liczebników zbiorowych dopisz w odpowiedniej formie po dwa różne rzeczowniki z powyższego ćwiczenia.

dwoje

troje

ośmioro

czternaścioro

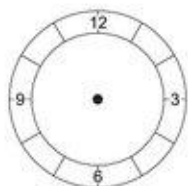
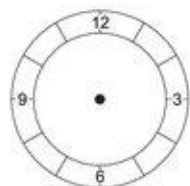
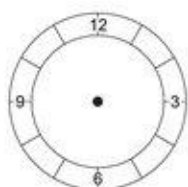
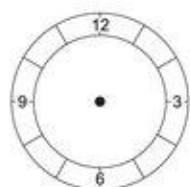
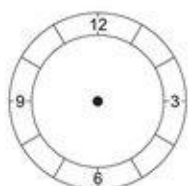
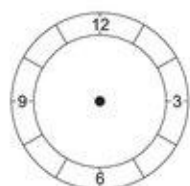
10. Wpisz wyrazy w odpowiedniej formie.

Jak przyrządzić ?

Na smaczna jajecznicą
 rozgrzana patelnia olej oliwa Po chwili
 dodaj pokrojoną w Kiedy się
 zrumieni, dodaj jajka. Sparz pomidora wrzątkiem i zdejmij
 z niego skórka Smaż wszystko przez chwila
 Dodaj świeża bazylia szczypta soli
 i odrobina pieprzu.

11. Napisz swój rozkład dnia. Zaznacz na zegarach wybrane godziny i zapisz, co wówczas robisz. Wykorzystaj jak najwięcej wyrazów z ramki, zapisując je w pierwszej osobie czasu teraźniejszego.

wstać myć pakować iść biec pisać uczyć
robić pić przygotowywać porządkować ćwiczyć jechać spać

12. Na podstawie ilustracji opisz dzień z życia Marsjan. Zastosuj czasowniki w trzeciej osobie liczby mnogiej czasu teraźniejszego.

Om piszemy na końcu prawie wszystkich rzeczowników w celowniku liczby mnogiej, np. *dzieciom, nauczycielom, ptakom, rowerom, zabawom*.

Om czy o?

13. Uzupełnij zdania wyrazami w odpowiedniej formie.

Niczego nie powiedziałam.
dziewczyny

Nie mogę grać z tak poważną
kontuzja

Przyglądałem się na wystawie.
książki

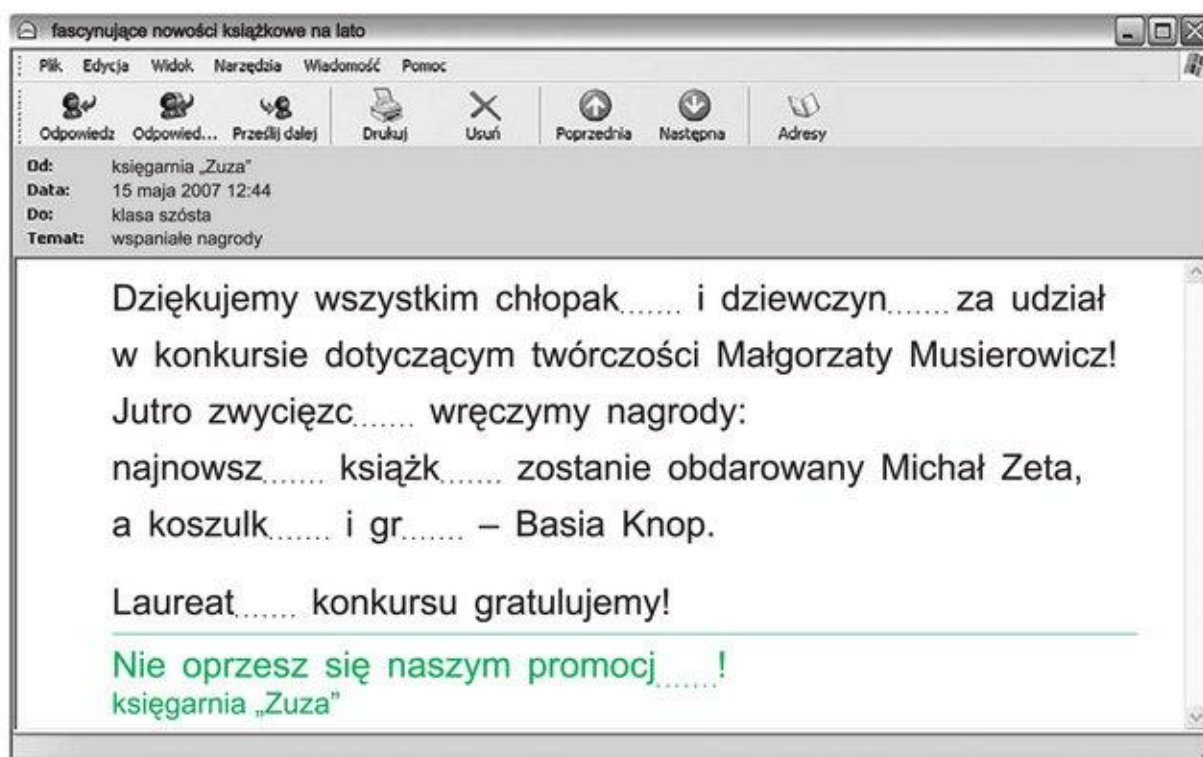
Jego jedyną jest punktualność.
zaleta

Nie mogę się pogodzić z o końcu ferii.
myśl

Naszym sportowym nikt nie dorówna.
wynik

Kiedy stoję pod, wszystko zapominam.
tablica

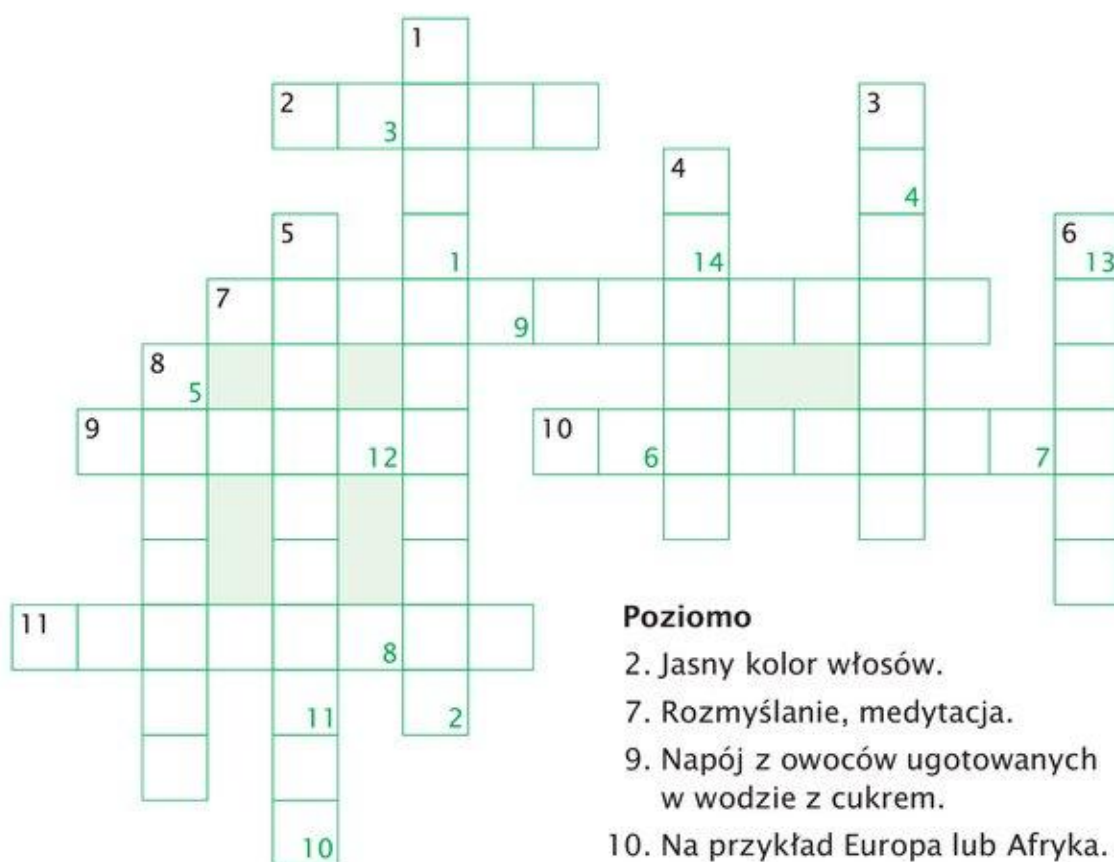
14. Wstaw **o** lub **om** w e-mailu.

Em, en, om, on piszemy w wyrazach pochodzenia obcego, np. *embargo, kalendarz, kombinacja, kompas, koncert, kondygnacja, konkurencja, kontrola, pensja, sensacja, stempel, remanent, temperatura*.

Em, en, om, on czy a, ę?

15. Rozwiąż krzyżówkę, a następnie odczytaj hasło.

Poziomo

- 2. Jasny kolor włosów.
- 7. Rozmyślanie, medytacja.
- 9. Napój z owoców ugotowanych w wodzie z cukrem.
- 10. Na przykład Europa lub Afryka.
- 11. Można mieć dobrą, gdy się uprawia jakiś sport.

Pionowo

- 1. Najważniejsza ustawa w państwie.
- 3. Osoba zwracająca się po poradę do lekarza.
- 4. Nieprzeciętne zdolności.
- 5. Twórca utworu muzycznego.
- 6. Może być w dętce albo bezpieczeństwu.
- 8. Krótki rozkaz wydawany na przykład w wojsku.

1	2	3	4
---	---	---	---

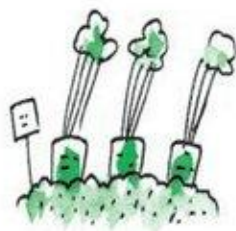
5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
---	---	---	---	---	----	----	----	----	----

16. Zapisz wyrazy, które się kojarzą z rysunkami. W pola oznaczone kółkiem wpisz *q* lub *ę*, a w pola oznaczone kwadratem – *em*, *en* lub *om*.

$$2+2=5$$

17. Uzupełnij zdania wyrazami z *om*, *on*, *en*, *em* lub *q*, *ę*, których definicje podano w nawiasach.

Po deszczu na niebie niekiedy pojawia się
(zjawisko optyczne w postaci barwnego łuku)

Nasz nowy samochód nie pali zbyt wiele
(łatwo palna ciecz otrzymywana przez destylację ropy naftowej)

Tej zimy najmodniejsze będą czapki z
(puszysta gałka z przystrzyżonych wełnianych nici)

Podziwialiśmy portret pradziadka z sumiastym
(zarost nad górną wargą)

W szkole muzycznej uczę się gry na
(największy z instrumentów smyczkowych o najniższej skali tonów)

Chirurg założył mi gips i zawiązał na szyi
(chusta podtrzymująca i częściowo unieruchamiająca zgiętą w łokciu rękę)

Do obiadu podano nam
(napój z owoców ugotowanych w wodzie z cukrem)

18. Uzupełnij dialog literami **q, ę** lub **on, om, em, en**.

19. a) Uzupełnij hasła wyborcze kandydatów na przewodniczącego samorządu szkolnego, wpisując **q, ę** lub **em, on**.

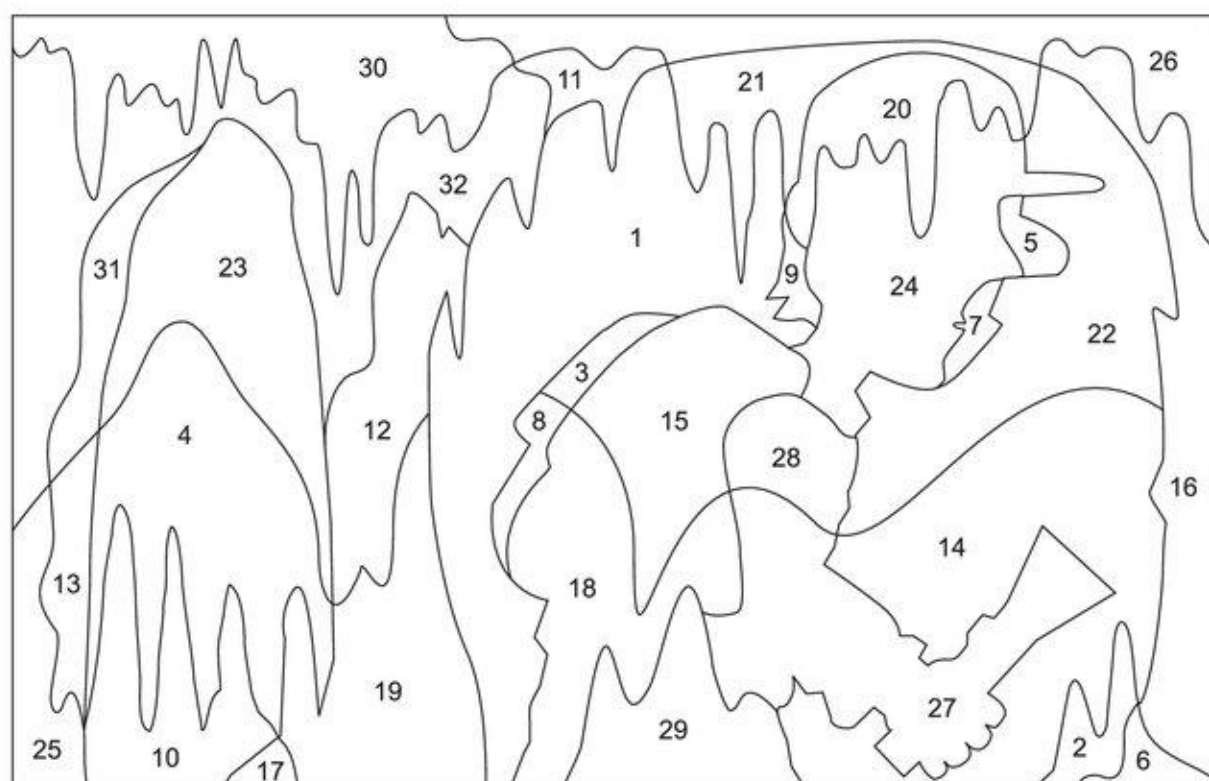

b) Napisz własny program wyborczy i opisz w nim, co chciałbyś zorganizować i zmienić w swojej szkole.

20. a) Wpisz **q**, **ę** lub **on**, **om**, **en**.

Wiele leg¹....d opowiada o górskich szczytach i kr²....tych strumieniach. Oto w pot³....żnej skale nad Morskim Okiem kryje się ponoć diam⁴....towa pieczara. Jej wejście skrywają spl⁵....tane gał⁶....zie kosodrzewiny. Jeśli ktoś zdob⁷....dzie się na odwag⁸...., by wejść do środka, może posi⁹....ść skarby. W gł¹⁰....b ciemnej jak atram¹¹....t pieczary prowadz¹²....kr¹³....te niczym serp¹⁴....tyna chodniki. Wiod¹⁵....przez w¹⁶....skie korytarze, a na każdym zakr¹⁷....cie trzeba palić ogień, bo wszystko skrywa nieprzenikniony mrok. Nagle ni st¹⁸....d, ni zow¹⁹....d z mroku wyłania się pot²⁰....żna k²¹....nata z monum²²....talnym sklepieniem niczym firmam²³....t. Pośrodku leż²⁴....migoc²⁵....ce skarby. Mi²⁶....dzy nimi kl²⁷....czą trzej mnisi. Każdemu z nich należy się pokłonić. Potem wolno wzi²⁸....ć ze skarbów tyle, ile się uda naraz udźwign²⁹....ć. Tego, kto post³⁰....pi inaczej, dosi³¹....gnie przerażaj³²....ca kara.

b) Pokoloruj pola oznaczone numerami umieszczonymi nad wyrazami, do których należało wpisać **q** lub **ę**.

Rozdzielna lub łączna pisownia przeczenia *nie*

Przeczenie ***nie*** piszemy oddzielnie z:

- osobowymi formami czasownika, np. *nie umiem, nie ma, nie pisz*;
- bezokolicznikami, np. *nie myśleć, nie piec, nie mieć*;
Uwaga. Czasowniki *niepokoić, niewolić, niedomagać, niedostyszczyć* (*mieć słaby słuch*), *niedowidzieć, nienawidzić* piszemy łącznie.
- bezosobowymi formami czasowników zakończonymi na **-no, -to**, np. *nie zrobiono, nie zabrano, nie rozpoczęto, nie usunięto*;
- wyrazami o znaczeniu czasownikowym, np. *nie brak, nie można, nie wolno, nie wiadomo, nie warto, nie potrzeba*;
- przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym, np. *nie ładniejszy, nie najładniejszy, nie ładniej, nie najładniej*;
- przysłówkami nie pochodzącymi od przymiotników, np. *nie zawsze, nie tylko, nie bardzo, nie całkiem, nie zaraz, nie jutro, nie dosyć*.

wyjątki: *niebawem, nieraz* (w znaczeniu: często), *niezbyt*

- liczebnikami, np. *nie raz, nie dwa, nie sto, nie pierwszy, nie siódma, nie dwoje, nie pięcioro, nie kilkanaście, nie kilkoro*;

wyjątki: *nieraz* (często), *niejeden* (wielu, ten, ów), *niewiele*

- zaimkami, np. *nie ja, nie każdy, nie ich, nie tamto, nie twój*;

wyjątki: *niejaki, niektórzy, nieco*

Przeczenie ***nie*** piszemy łącznie z:

- rzeczownikami, np. *nieprzyjaciół, nieomyślność, niepalenie*;
- przymiotnikami w stopniu równym, np. *niemiły, nieufny, nieczuły*;
- przysłówkami utworzonymi od przymiotników, np. *nieźle, niechętnie*.

Uwaga. Przeczenie ***nie*** piszemy oddzielnie z rzeczownikami, przymiotnikami i przysłówkami w stopniu równym, jeśli wyraźnie zaznaczamy przeciwstawienie, np. *to nie matka, lecz teściowa; nie ładny, lecz brzydki*.

Nie z czasownikami i rzeczownikami

1. a) Uzupełnij zagadki Golluma, wpisując wyrazy z przeczeniem **nie**. Rozwiąż te zagadki.

Korzeni niczyje oko,
widziało
a przecież to coś sięga bardzo wysoko,
od drzew wybuchało wspanialej,
choć wcale.
rośnie

..... skrzydeł, a trzepocze,
ma
..... ust, a mamrocze,
ma
..... nóg, a pląsa,
ma
..... zębów, a kąsa.
ma

..... tego zobaczyć ani dotknąć palcami,
można
..... wyczuć węchem ani usłyszeć uszami;
można
jest pod górami, jest nad gwiazdami,
pustej jaskini ,
omija
po nas zostanie, było przed nami,
życie gasi, a śmiech zabija.

..... , a żyje,
oddycha
..... , a wciąż pije.
pragnie

Źródło: J. R. R. Tolkien, *Hobbit*

b) Ułóż 2 własne zagadki. Zastosuj czasowniki z przeczeniem **nie**.

2. Wyjaśnij, co oznaczają symbole umieszczane na metkach odzieży. Wykorzystaj sformułowania z ramki, dopisując przeczenie **nie**.

prać prasować suszyć w suszarce używać wybielaczy

.....

.....

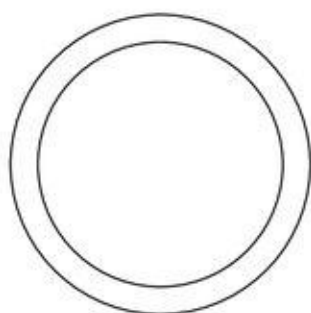
.....

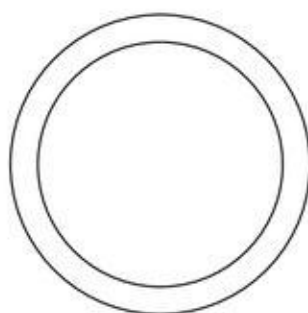
.....

3. Dopisz przeczenie **nie**. Zaprojektuj do każdego zdania odpowiednie znaki zakazu.

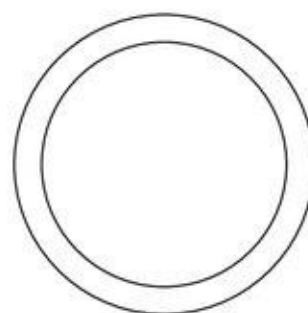
ZASADY BEZPIECZNEJ KĄPIELI

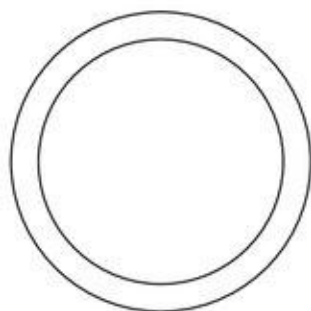
.....niszcz urządzeń
i sprzętu na kąpielisku.

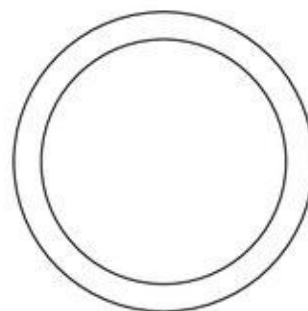
.....biegaj po
pomostach.

.....wrzucaj do wody
śmieci i szkła.

.....kąp się w miejscach nie-
strzeżonych.

.....wchodź do wody, kiedy
na kąpielisku jest wywieszona
czerwona flaga.

4. Uzupełnij luki, wpisując wyrazy z ramki z przeczeniem **nie**.

wmurowano	zapewniono	zgłoszono
rozbito	sprawdzono	zapłacono
		skontrolowano

..... bezpieczeństwa na stadionie
 biletów przed wejściem
 kamienia węgielnego
 stanu autokaru
 nowej ustawy
 rachunków
 namiotów

5. Uzupełnij hasła ze słownika języka polskiego, dopisując odpowiednie rzeczowniki z przeczeniem **nie**.

..... «brak zgodności z rzeczywistością, ze stanem faktycznym; to, co niezgodne z prawdą; kłamstwo, fałsz» ○ Mówić
 Odróżnić prawdę od

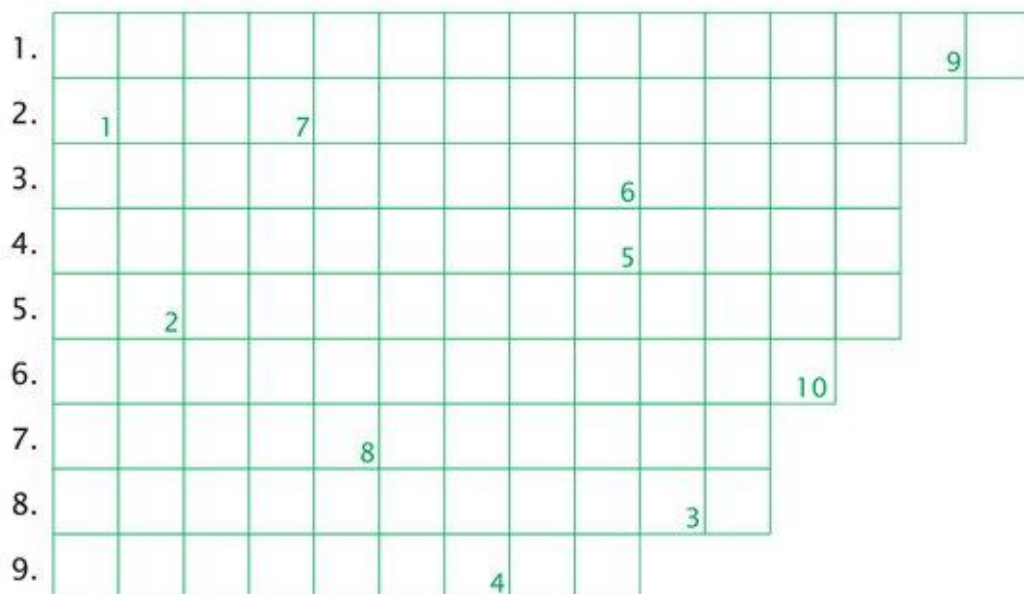
..... «właściwość niepopelniania nigdy błędów; pewność» ○ sądu. ręki strzelca.
 Wierzyć w swoją, czyjaś

..... «brak stanowczości, niezdolność powzięcia decyzji, wahanie się, niepewność» ○ w działaniu.
 Odznaczać się

..... «nieznajdowanie się w jakimś miejscu, brak kogoś w jakimś miejscu» ○ Przedłużająca się
 ucznia w szkole. Wrócić do kraju po długiej

6. Dopasuj wyrazy z ramki do haseł i wpisz je do krzyżówki. Odczytaj hasło.

nierozsądek nieruchomości nieostrożność niekompetencja
niepełnoletność niegodziwość nietolerancja nieprawda niedostatek

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

1. błażość, małe znaczenie
2. brak grawitacji

1. Wiek (zwykle do ukończenia 18 lat), w którym nie ma się jeszcze pełnej odpowiedzialności prawnej.
2. Brak wiedzy i doświadczenia.
3. Brak uwagi, przezorności.
4. Nieuznawanie przekonań innych ludzi.
5. Dobra materialne, takie jak budynki, lasy, pola.
6. Nikczemność, podłość, występki.
7. Ubóstwo, bieda.
8. Nierozwaga, nieroztropność.
9. Kłamstwo, fałsz.

7. a) Do wyrazów z ramki dopisz przeczenie **nie** razem lub osobno, a następnie uzupełnij kolejno tymi wyrazami poniższy tekst.

..... znoszę umiem obecnością może
..... cierpliwością szczęścia kończą
..... potrafiliśmy ujrzę powrócę
..... bezpieczeństwa sprawiedliwość odwracalna

..... jesieni i zimy.
się pogodzić z tak długą
mojej córki porwanej przez Hadesa, która przez pół
roku opuścić podziemnego
świata. Z czekam na jej po-
wrót – wtedy cały świat będzie się radował.

Puszka, którą dostałam od Zeusa, stała się symbo-
lem, źródła wielu kłopotów
trapiących ludzkość. Okazała się przyczyną smut-
ków i żalów, które się nigdy
Wraz z moim mężem po-
wstrzymać ciekawości i ją otworzyliśmy.

Niestety, już nigdy swego
męża, do świata żywych. Mimo
..... dotarł on do podziemi, aby
mnie stamtąd wyprowadzić, jednak jedno spojrzenie
rozdzieliło nas na zawsze. Co za
losu, strata.

b) Dopasuj wypowiedzi do postaci z mitologii, uzupełniając podane zdanie.
Przeczenie **nie** należało zapisać razem w wypowiedzi Demeter razy,
Pandory – raz, a Eurydyki – razy.

Nie z przymiotnikami i przysłówkami

8. a) Do każdego przymiotnika z ramki dopisz przeczenie **nie**, a następnie wykorzystując powstałe wyrazy, napisz, co się znajduje na kolejnych planach ilustracji.

..... duży wielki wysoki mały
 zwykły groźny foremny
 lekki lichy zły nadzwyczajny

Na pierwszym planie

.....*

Na drugim planie

.....*

W tle widać

.....*

Po lewej stronie

.....*

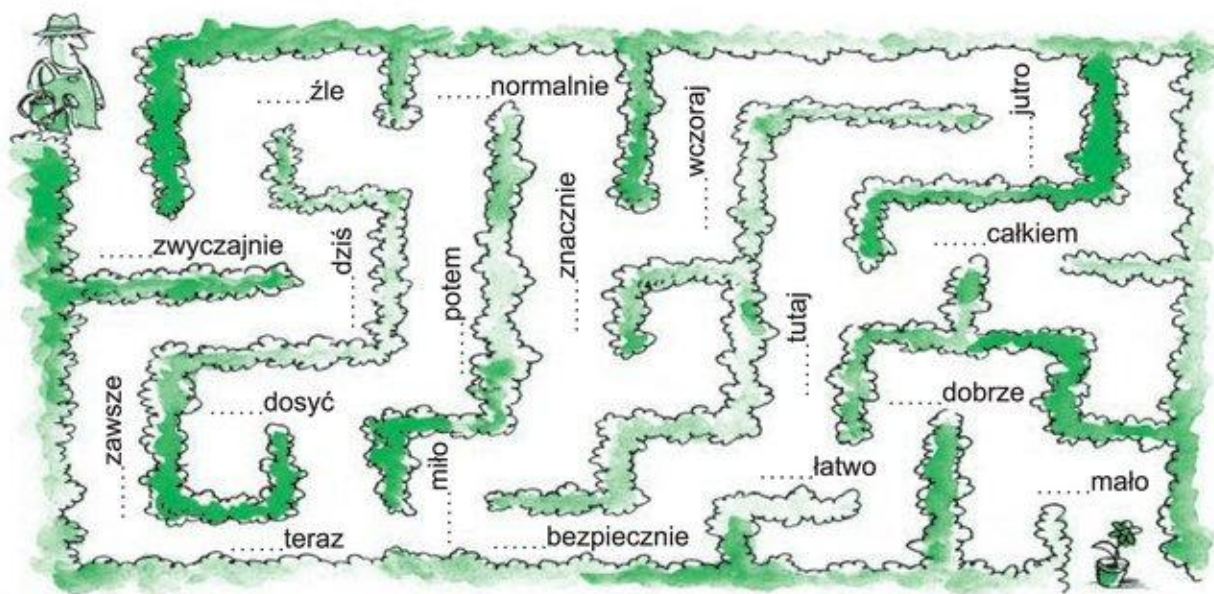
Po prawej zaś

.....*

b) Pokoloruj rysunek, a następnie wykorzystując zdania z ćwiczenia 8a, napisz opis ilustracji.

9. Dopisz przeczenie **nie** razem lub osobno. Droga, na której zapisano wyrazy z **nie** razem, wskaże ogrodnikowi drogę do kwiatka.

10. Dopasuj do wyróżnionych słów synonimy z przeczeniem **nie**.

niebanalne nierzadko niewątpliwie nielogiczna

Twoja wypowiedź wydaje się **bezsensowna**.

Zakończenie filmu było **oryginalne**.

Z **pewnością** zdobędę w konkursie pierwszą nagrodę.

Niestety, tego lata **często** padał deszcz.

11. Przeredaguj zdania według wzoru.

Nie zachowują się gorzej niż my.

Zachowują się nie gorzej niż my.

Muzyka nie grała najgłośniej.

Muzyka grała

Film nie był najciekawszy.

Film był

Twoje wypracowanie nie było najlepsze.

Twoje wypracowanie było

Nie z liczebnikami

12. Wpisz przeczenie **nie** razem lub osobno.

..... raz, nie dwa dostałem uwagę do dziennika.

..... raz się zastanawiam, kim będę w przyszłości.

..... ósma, lecz siódma wybiła na zegarze.

..... wiele czasu zostało do końca lekcji.

..... jeden raz zapraszałam go na pizzę.

..... jednego, lecz dwóch zwycięzców wyłoniono w konkursie.

13. a) Uzupełnij przysłowia. Wykorzystaj wyrazy z ramki, dopisując do nich przeczenie **nie**.

trudno obecni szczęście kiedy każdy
jednemu wielka jedna wszystko

..... nigdy nie mają racji.

Na

Poddać się znaczy zwyciężyć.

ostrożności

..... chory, co stęka.

Do

Co dwie głowy, to

szkoły

..... sztuka być mądrym między głupimi.

nikt

..... się omylić, kiedy serce radzi.

nie

..... psu Burek.

przyszedł

..... zdrowo, co smakuje.

wcześniej

..... nigdy samo nie chodzi.

stracił

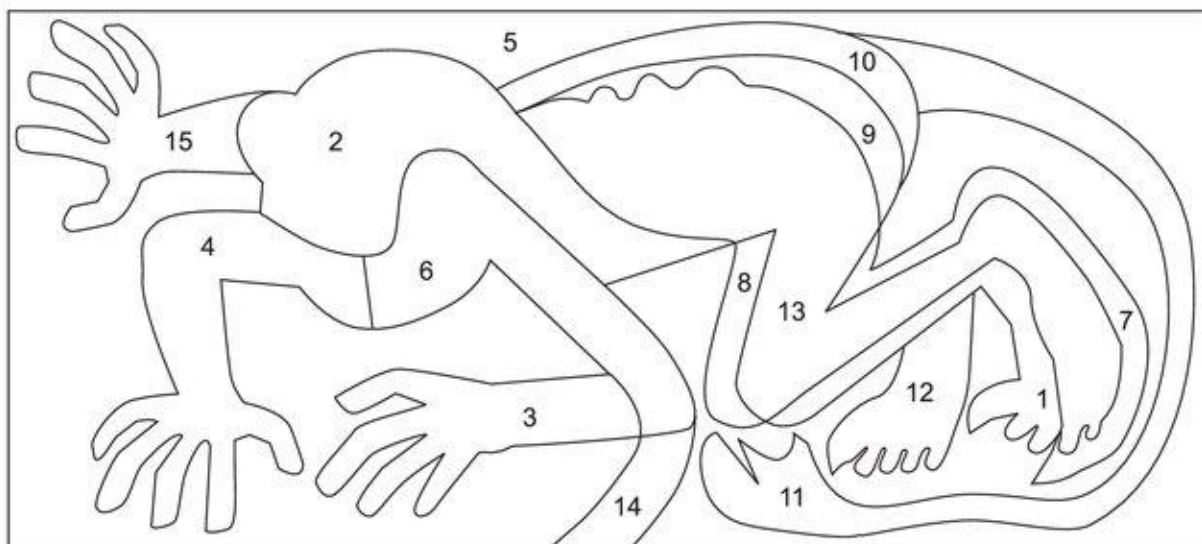
b) Wypisz kolejno wyrazy znajdujące się obok przysłów, w których zastosowałeś pisownię łączną z przeczeniem **nie**, i odczytaj hasło.

.....

14. a) Wpisz przeczenie **nie** razem lub osobno.

Jest może¹ najstraszniejszą postacią, ale zapewne najbardziej odra-
żającą i tragiczną. Kilka wieków wcześniej² miał okrągłych i niemal
wypełzłych oczu i³ mieszkał w podziemnym jeziorze. Kiedyś bowiem
wiódł może⁴ najciekawsze, ale normalne życie. Pewnego razu jednak
jego krewny, łowiąc ryby,⁵ spodziewanie znalazł pierścień. Niestety,
był to początek tragedii. Smeagol⁶ umiał powstrzymać zazdrości,
zabił swego towarzysza, zabrał pierścień i uciekł w góry. Jednak za
zbrodnię czekała go kara. Pierścień był⁷ zwykły, ponieważ zapewniał
.....⁸ śmiertelność, jednak miał na niego zgubny wpływ. Smeagol oszalał.
Zaczął unikać światła.⁹ dość tego, zmienił się fizycznie i stał się potwo-
rem. Tyle zła, cierpienia i¹⁰ szczęścia po to, aby w końcu zupełnie przez
przypadek stracić pierścień. Pewnego razu¹¹ jaki Bilbo Baggins, ratując
się przed pościgiem goblinów, znalazł się w tunelu. W mroku, trzymając się
ściany, poczuł pod ręką¹² duży, zimny krążek metalu.¹³ wiedział, że
stał się posiadaczem¹⁴ wielkiego, acz¹⁵ zwykłego skarbu.

b) Pokoloruj pola oznaczone cyframi znajdującymi się nad wyrazami, w których przeczenie **nie** należało zapisać osobno.

Rozdzielna lub łączna pisownia cząstek *-bym, -byś, -by*

Cząstki *-bym, -byś, -by, -byśmy, -byście* piszemy łącznie:

- z czasownikami w formie osobowej, np. *pisatąbym, słuchałby, tańczyłybyśmy, zaśpiewalibyście*, a także z czasownikami typu *wypada, należy*, np. *wypadałoby, należałoby*;
- z niektórymi spójnikami, np. *aby, żeby, jeśliby, choćby, chociażby*;
- z partykułami: *czyżby, niechby, oby*;
- z wyrazami porównawczymi, np. *niby, jakoby, jakby*.

Cząstki *-bym, -byś, -by, -byśmy, -byście* piszemy rozdzielnie:

- po czasownikach w formie nieosobowej:
 - bezokolicznikach, np. *Zrobić bym tego nie potrafił*;
 - formach zakończonych na *-no, -to*, np. *Napisano by to za nas*;
- po wyrazach pełniących funkcję czasownika, takich jak *można, niepodobna, trzeba, warto, wolno*, np. *Trzeba by wreszcie pójść do opery*;
- po rzeczownikach, przymiotnikach, przysłówkach, liczebnikach, np. *Piękny by był wieczór. Ładnie by to wyglądało. Pierwszy bym to zrobił*.

1. Odpowiedz całymi zdaniami na pytania.

Którą książkę przeczytałbyś/przeczytałabyś jeszcze raz?

.....

Jaką rolę chciałbyś/chciałabyś zagrać w filmie?

.....

Który kraj odwiedziłbyś/odwiedziłabyś najchętniej?

.....

Co zabrałbyś/zabrałabyś na bezludną wyspę? Wymień jedną rzecz.

.....

2. a) Uzupełnij dialog podanymi czasownikami. Wpisz je w odpowiedniej formie z częstkami **-by**, **-byś**, **-bym**.

„Gazeta Szkolna”: Dzień dobry, jestem z „Gazety Szkolnej”. zadać Pani kilka pytań. Gdybym kiedykolwiek uznał, że zwiedziłem już całą naszą planetę, to co mi Pani jeszcze zobaczyć?

Biuro Turystyczne „Niezapomniana Podróż”:

..... ci lot na Księżyc.
Zaproponować

G.Sz.: Obawiam się, że podróż zbyt długo.
trwać

N.P.: Ależ skąd, w rakiecie kilka godzin.
spędzić

G.Sz.: Co mnie na powierzchni Księżyca?
czekać

N.P.: Przede wszystkim niezwykle lekko, sześć razy mniej.
poczuć się ważyć

G.Sz.: A jakiej się spodziewać pogody?
móc

N.P.: Z pewnością nie na wiatr czy deszcz. Tam zawsze jest czyste niebo. Co prawda nie byłoby niebieskie, tylko czarne. Ale widokiem Słońca, gwiazd i błękitnej kuli ziemskiej.
zachwycić

G.Sz.: A jak się ubrać?
mieć

N.P.: odpowiedni strój, ponieważ w dzień temperatura może wzrosnąć do plus 120 stopni, a w nocy spaść do minus 160.
Wypożyczyć

G.Sz.: Dziękuję za propozycję, ale się chyba trochę zastanowić.
musieć

b) Uzupełnij wniosek.

Do wszystkich czasowników należało dopisać cząstki **-by**, **-byś**, **-bym**

....., ponieważ czasowniki te mają formę
razem/osobno osobową/nieosobową

3. Uzupełnij zdania. Zastosuj czasowniki w trybie przypuszczającym.

Jeśliby odkryto życie na Marsie, to

.....

Gdyby na Ziemi zapanowała wieczna zima, to

.....

.....

....., gdybym się znalazł na Księżycu.

Choćbym się bardzo starała,

.....

Jakbym bardzo chciał, to

.....

Cząstki -by, -bym, -byś... są ruchome, np.

Na pewno by mi tego nie powiedział.

Na pewno nie powiedziałby mi tego.

Jak bym się mogła odwdzińczyć?

Jak mogłabym się odwdzińczyć?

Gdzie byśmy mieli się spotkać?

Gdzie mielibyśmy się spotkać?

4. Przekształć poniższe zdania tak, aby cząstki **-byś, -byśmy, -byście** zapisać z czasownikami łącznie.

Może byś chciała pojechać na tę wycieczkę?

.....

Ty byś to zrobił lepiej.

.....

Wieczorem byśmy mogli pójść do kina.

.....

Może byście wreszcie przestali rozmawiać?

.....

5. Przeredaguj dialog tak, by wyróżnione czasowniki wystąpiły w trybie przypuszczającym.

- **Chcesz** pójść ze mną do kina?
- Bardzo **chcę**.
- Jestem ciekawa, jaki **wyберzesz** film.
- Myślę, że najlepszy **będzie** film akcji.
- Chyba jednak **muszę** zrezygnować.
- Dlaczego? **Pójdiesz** do sali obok na jakąś komedię. W końcu to multikino.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. a) Wpisz cząstkę **-by** razem lub osobno.

Ile mogło kosztować założenie bazy na Księżycu?

Koszty były ogromne, ale nieprzebrane bogactwa z pewnością okazały się wystarczającym powodem do tego, aby zaryzykować takie przedsięwzięcie. Cennym bogactwem, które można pozyskiwać, jest hel-3. Energia z księżycowego helu wystarczyła Ziemi na wiele lat. Trzeba też pomyśleć o energii słonecznej, którą gromadzono i przesyłano na Ziemię. Z Księżyca łatwiej wyprawiano się w przestrzeń kosmiczną, ponieważ siła grawitacji jest tam sześć razy mniejsza.

b) Wypisz czasowniki zapisane z cząstką **-by** osobno.

.....,,,

7. Wpisz wybrane z ramki spójniki w odpowiednich miejscach. Zwróć uwagę na pisownię wielką literą.

gdybyśmy bylebym żeby choćbym abyś jeślibym

..... wcześniej wyszli, nie spóźnilibyśmy się do szkoły.

..... przeczytała lekturę, czułabym się pewniej.

..... tylko zdążył na pociąg.

Musiałbym się zacząć uczyć, dobrze napisać test.

..... bardzo się starał, nie wejdę na szczyt góry.

Zadzwoniłem, się nie denerwowała.

8. Uzupełnij zdania, wykorzystując różne spójniki z częstką **-bym**, **-byś**, **-byśmy**, **-byście**.

....., pewnie ocena byłaby lepsza.

Wyszliśmy prędkiej,

....., spędzilibyśmy czas zupełnie inaczej.

Przeczytałabym lekturę,

....., wzięłabym udział w konkursie.

....., wygraliby mecz.

9. Uzupełnij zdania, tworząc wyrażenia porównawcze za pomocą słów **jakby**, **jakoby**, **niby**.

Chmury płyną po niebie

Góry wyłaniają się zza chmur

Słońce świeci

..... rozbłysły latarnie.

..... złoty talerz.

..... lustro.

10. a) Dopisz cząstki **-by, -bym, -byś, -byśmy** razem lub osobno.

Gdańsk, 3 stycznia 2007 r.

Droga Dominiko!

W dzisiejszych czasach należało się spodziewać SMS-ów albo e-maili, ale ja postanowiłam napisać do Ciebie list. Jest styczniowy wieczór, a ja siedzę nad kartką papieru.

Chciała Cię zaprosić do Gdańska. Myślę, że warto się spotkać. Wreszcie mogły się naga-
dać. Poza tym miała kilka ciekawych pomysłów na spędzenie wolnego czasu. Z pewnością zwiedziła Trójmiasto. Wybrały się na lodowisko do Sopotu, a przy okazji wstąpiły na molo, które jest najdłuższym drewnianym mołem w Europie. Być może udało się nam pojeździć na nartach na tysej Górze. Trzeba się też udać do Gdyni na Skwer Kościuszki i do Oceanarium. W Gdańsku przeszły się ulicą Długą, a na Motławie zobaczyła statki.

W szkole, w której się uczę, można pograć w siatkówkę, koszykówkę albo w tenisa stołowego.

Mogły się świetnie bawić. Mam nadzieję, że Cię zachęciłam i niedługo się spotkamy. Szkoda było, gdy nie mogła przyjechać.

Serdecznie pozdrawiam,
Klaudia

b) Zaznacz prawidłowe odpowiedzi. Znajdujące się obok nich litery utworzą hasło. Do hasła dopisz definicję.

1. W tekście należało wpisać cząstki typu **-by**, **-bym**, **-byś**, **-byśmy**, **-byście** osobno:

A. cztery razy *m*

B. pięć razy *n*

C. sześć razy *k*

2. Wyraz *trzeba* z cząstką **-by** piszemy zgodnie z zasadą:

A. pisowni **-by** z bezokolicznikami *i*

B. pisowni **-by** z czasownikami w formie osobowej *e*

C. pisowni **-by** z wyrazami pełniącymi funkcję czasownika *o*

3. W pisowni ostatniego wyrazu z cząstką **-by** obowiązuje zasada:

A. pisowni **-by** z czasownikami w formie osobowej *t*

B. pisowni **-by** ze spójnikami *l*

C. pisowni **-by** z partykułami *r*

4. W zdaniu *Wreszcie mogłybyśmy się nagadać* cząstka **-byśmy**:

A. zawsze musi się znajdować po wyrazie *mogły* *e*

B. może się znajdować przed wyrazem *mogły* *o*

C. może się znajdować w dowolnym miejscu *a*

--	--	--	--

-

11. W podanych wyrazach dopisz cząstkę **-by** łącznie lub rozdzielnie. Wskaż królowi Arturowi drogę do jego miecza, wiedząc, że na właściwej drodze zapisano wyrazy z cząstką **-by** łącznie.

Pisownia wielkich i małych liter

Wielką literą piszemy:

- imiona, nazwiska, pseudonimy, przezwiska i przydomki, np. *Maria Kowalska, Sabata, Chrobry*;
- imiona własne bogów, postaci mitologicznych i literackich, np. *Światowid, Afrodyta, Herakles, Czerwony Kapturek, Janosik*;
- nazwy mieszkańców kontynentów, krajów, regionów, planet, członków ras, narodów i plemion, np. *Afrykańczyk, Meksykanin, Pomorzanin, Ziemianin, Arab, Latynos, Siuks*;
- nazwy geograficzne, np. *Australia, Nowy Targ, Rysy, Jezioro Raduńskie, Ocean Spokojny, Zatoka Pucka, Iwonicz Zdrój, Wigierski Park Narodowy*;

Uwaga. W nazwach geograficznych małą literą piszemy:

- pierwszą część nazwy, jeśli druga jest rzeczownikiem w mianowniku i się nie odmienia, np. *jezioro Wiżajny, morze Marmara, cieśnina Dardanele*,
 - przyimki występujące wewnątrz tych nazw, np. *Brześć nad Bugiem*.
- nazwy astronomiczne, np. *Księżyc, Słońce, Mars, Ziemia, Gwiazda Polarna*.

Uwaga. Wyrazy *Księżyc, Słońce, Ziemia* itp. użyte w znaczeniu pospolitym piszemy małą literą, np. *Nasza planeta krąży wokół Słońca, ale: Promienie zachodzącego słońca oświełły dolinę*.

1. Uzupełnij tabelę własnymi przykładami.

pseudonimy, przezwoiska i przydomki	imiona bogów, postaci mitologicznych i literackich	nazwy geograficzne	nazwy astronomiczne

Małą literą piszemy:

- nazwy pospolite, np. *krzesło, tulipan, policjant*;
- nazwy mieszkańców miast, osiedli i wsi, np. *katowiczanie, żoliborzanie*;
- przymiotniki utworzone od nazw narodów, ras, plemion, regionów, np. *łapoński, murzyński, śląski*;
- przymiotniki utworzone od nazw geograficznych, np. *polski, mazowiecki, amerykański, tatrzański*;
- nazwy członków bractw, zgromadzeń zakonnych, np. *jezuita, franciszkanin*.

wyjątek: *Krzyżak* (członek zakonu i obywatel państwa krzyżackiego)

2. Wpisz brakujące małe lub wielkie litery. Litery umieszczone nad wyrazami pisanymi wielką literą utworzą nazwę plemienia, o którym mowa w tekście.

W średniowieczu na ziemiach rozciągających się od lewego brzegu

.....^Jiemna aż do^Aoeziera^Ćuwalskiego żyło pewne^Dlemię. Jego
(N/n) (P/p) (S/s) (P/p)

członkowie (często wraz z^Witwinami) najeżdżali i łupili pobliskie dzielnice
(L/l)

.....^Aaństwa^Solskiego –^Iazowsze i północne krańce^Nałopolski.
(P/p) (P/p) (M/m) (M/m)

Dlatego^Polscy władcy organizowali najazdy odwetowe, co poważnie
(P/p)

osłabiło to niepokorne plemię. Członkowie tego dzielnego ludu musieli

także odpierać najazdy^Grzyżaków. Kiedy w 1283 roku ich ostatni
(K/k)

wódz,^Okoman, wsparł swoimi siłami braci^Wrusów podczas powstania
(S/s) (P/p)

przeciwko zakonowi⁺rzyżackiemu los jego ludu
(K/k)

został przypieczętowany. Ci, którzy ocaleli,

wyemigrowali na ziemie^Mitewskie,
(L/l)

.....^Iuś i^Eazowsze.
(R/r) (M/m)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Uzupełnij podane nazwy geograficzne. Zakreśl odpowiednie litery, w pionie odczytaj hasło i zapisz je.

	jeden człon pisany małą, a drugi – wielką literą	oba człony pisane wielką literą
.....ezioroopło (J/j) (G/g)	P	K
.....ceantlantycki (O/o) (A/a)	O	R
.....orzearmara (M/m) (M/m)	Z	D
.....eziorodzydze (J/j) (W/w)	E	L
.....olinahochołowska (D/d) (C/c)	J	N
.....ieśninaattegat (C/c) (K/k)	O	A
.....atokaińska (Z/z) (F/f)	S	Ś
.....ieśninaardanele (C/c) (D/d)	N	B
.....yspaodos (W/w) (R/r)	I	W
.....ezioroaduńskie (J/j) (R/r)	E	A

– takie zestawienie słów, w którym znaczenie jednych wpływa (czyli przenosi się) na znaczenie pozostałych, np. *warkocze wierzbowych gałęzi, stawia stopę nad przepaścią krawężnika*

4. Uzupełnij wypowiedzenia podanymi wyrazami. W zdaniach, w których występują przenośnie, należy te wyrazy zapisać wielką literą, a w pozostałych – małą.

• WIELKA NIEDŹWIEDZICA

Od wieków dźwiga na swych barkach Gwiazdę Polarną.

Wczoraj zaatakowała turystów.

• SKORPION

W terrarium podziwialiśmy, jak cesarski wyginał swój groźny ogon.

Do swego ogona przypiął dziewięć gwiazdnych klejnotów.

5. Wpisz wielkie lub małe litery w tekście sprawozdania.

Sprawozdanie z wycieczki

Od 9 do 12 maja uczniowie klas VI a i b przebywali na wycieczce wotliniełódzkiej.
(K/k) (K/k)

9 maja uczestnicy wycieczki wyruszyli autokarem zublina o godz.
(L/l)
8.30 rano i około godz. 16.00 dotarli do pensjonatu „.....rzoza”
(B/b)
wudowiedroju. Tego dnia uczniowie wybrali się na spacer po
(K/k) (Z/z)
.....arku i do pijalni wód wzdrowisku.
(P/p) (U/u)

10 maja uczniowie zwiedzaliarkarodowyórtołowych,
(P/p) (N/n) (G/g) (S/s)
a w nimłędnekały izczeliniecielki.
(B/b) (S/s) (S/s) (W/w)

11 maja poświęcono na zwiedzanie zamku waczkowie oraz za-
(P/p)
bytkowego miastaysa, położonego nad brzegiemysyłódzkiej.
(N/n) (N/n) (K/k)
Wieczorem urządzono spotkanie przy ognisku.

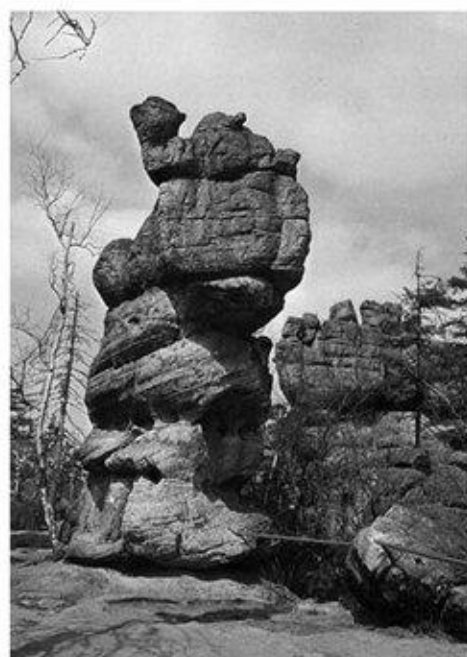
12 maja po śniadaniu o godz. 10.00 wyruszono do domu. W dro-
dze powrotnej uczniowie mieli jeszcze okazję wstąpić dozarno-
(C/c)

lasuołowolenia, w którym żył
(K/k) (Z/z)
przed wiekami słynnyolski poeta
(P/p)

.....anochanowski, i wybrać się na
(U/u) (K/k)
krótki spacer po rynkuazimierza
(K/k)

.....olnegoadisłą. Doub-
(D/d) (N/n) (W/w) (L/l)
lina autokar przybył zgodnie z pla-

nem o godz. 18.00. Wszyscy uczest-
nicy wycieczki byli w doskonałych
nastrojach.

6. Wpisz poprawne rozwiązania, stosując małą i wielką literę.

1. Czerwony barszcz z dodatkiem warzyw, fasoli. _____
2. Muzeum w Paryżu, w którym znajduje się *Mona Lisa*. _____
3. Kluski _____ - okrągłe, robione z ziemniaków i mąki.
4. Miasto, w którym odbywa się Festiwal Polskiej Piosenki. _____
5. Województwo ze stolicą w Krakowie. _____
6. Państwo słynące z zegarków i serów. _____
7. Dzień św. Patryka to święto _____.
8. Góry znajdujące się na granicy Europy i Azji. _____
9. Mieszkańcy Elbląga. _____
10. Powiat ze stolicą w Ciechanowie. _____
11. Flamenco to taniec _____.

b) Zaznacz właściwe litery w odpowiednich rubrykach, a następnie w poziomych rzędach odczytaj hasło i wyjaśnij jego znaczenie.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
mała litera	U	A	Ś	Z	M	R	I	B	E	C	H
duża litera	M	L	K	O	P	S	W	U	D	O	Y

Wielką literą piszemy:

- nazwy ulic, placów, dzielnic, zabytków, np. *ul. Bohaterów Warszawskiej Starówki, plac Sikorskiego, Mokotów, Barbakan, Złota Brama*;

Uwaga. Małą literą piszemy skróty wchodzące w skład tych nazw oraz wyrazy typu: *plac, kościół, ulica, aleja* itp., np. *ulica gen. Maczka, kościół św. Jana, aleja Słowackiego, ale: Aleje Jerozolimskie (Im.)*.

- nazwy urzędów, instytucji, banków, szkół, uczelni, np. *Urząd Ochrony Praw Konsumenta, Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Prusa*.

Uwaga. Spójniki i przyimki w nazwach urzędów i instytucji piszemy małą literą, np. *Ministerstwo Edukacji i Nauki w Warszawie*.

[illegible]

81

8. Wpisz małe lub wielkie litery, wiedząc, że jeden z adresów nie zawiera małych liter, w jednym należy wpisać trzy małe litery, a w jednym – dwie.

an owalski (j/j) (k/k) entralny nstytut adań eologicznych (ć/ć) (i/i) (B/b) (G/g) leje jazdowskie 16, 00-950 arszawa ródmiście (A/a) (U/u) (W/w) (Ś/ś)	yszard alinowski (R/r) (M/m) matorski eatr liczny (A/a) (T/t) (U/u) e ronkach (W/w) (W/w) leja asztanowa 7 (A/a) (K/k) 98-434 ronki (W/w) oło rasnego tawu (K/k) (K/k) (Ś/ś)
---	---

zkoła odstawowa m. arii
 (ś/ś) (p/p) (i/i) (M/m)
 onopnickiej
 (k/k)
 lica wiatowa 4
 (u/u) (k/k)
 43-122 egrów
 (w/w)

Wielką literą piszemy:

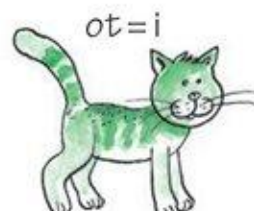
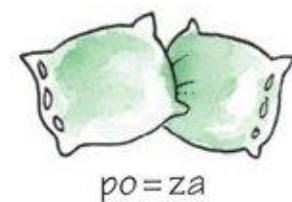
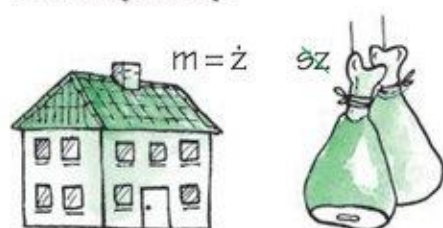
- nazwy świąt oraz imprez, którym organizatorzy chcą nadać specjalny tytuł, np. *Nowy Rok, Wielkanoc, Dzień Babci, Światowy Dzień Młodzieży*.

Małą literą piszemy:

- nazwy obrzędów, zwyczajów, zabaw, nabożeństw, np. *śmigus-dyngus, wieczór panieński, sylwester, walentynki, roraty*;
- nazwy dni tygodnia, np. *poniedziałek, wtorek*.

wyjątki: *Wielki Czwartek, Wielki Piątek, Wielka Sobota*

9. Rozwiąż rebusy. Zapisz odgadnięte hasła, pamiętając o pisowni małą i wielką literą.

10. Uzupełnij wyrazy, wpisując małą lub dużą literę. W razie wątpliwości skorzystaj ze słownika ortograficznego.

...ielkanoc jest świętem ruchomym, czyli takim, którego termin zależy od
(W/w)
zjawisk astronomicznych, i przypada w najbliższą ...iedzielę po pierwszej
(N/n)
pełni Księżyca po 21 marca. Pozostałe święta ruchome są związane z tą
datą. ...opielec, czyli tzw. ...roda ...opielcowa, wypada dokładnie 46 dni
(P/p) (Ś/ś) (P/p)
przed ...ielkanocą, a ...zwartek w tygodniu poprzedzającym ...opielec
(W/w) (C/c) (P/p)
to tzw. ...łusty ...zwartek. Pierwszy następujący po nim ...torek jest
(T/t) (C/c) (W/w)
zwyczajowym zakończeniem karnawału i nosi nazwę ...statków.
(O/o)

...iedziela ...almowa i ...ielki ...ydzień bezpośred-
(N/n) (P/p) (W/w) (T/t)
nio poprzedzają ...iedzielę ...ielkanocą.
(N/n) (W/w)

...więto ...niebowstąpienia jest obcho-
(Ś/ś) (W/w)
dzone 40 dni po ...ielkanocy. Pięc-
(W/w)
dziesiąty dzień po ...ielkanocy
(W/w)

wyznacza ...esłanie ...ucha
(Z/z) (D/d)

...więtego, czyli ...ielone
(Ś/ś) (Z/z)

...wiątki, a sześćdziesiąty
(Ś/ś)

- ...oże ...iało.
(B/b) (C/c)

W tytułach dzieł literackich, muzycznych, malarskich, rzeźbiarskich itp. wielką literą piszemy pierwszy wyraz (chyba że któryś z pozostałych wyrazów jest nazwą własną), np. *Wyspa skarbów*, *Hołd pruski*, *Dla Elizy*.

W tytułach gazet, czasopism wszystkie wyrazy piszemy wielką literą, np. *„Cztery Kąty”*, *„Przegląd Sportowy”*, *„Mówią Wieki”*, *„Dookoła Świata”*.

Uwaga. Spójniki i przymyki występujące w tytułach zawsze piszemy małą literą, np. *„Kobieta i Życie”*, *„Literatura na Świecie”*.

11. Uzupełnij tytuły utworów literackich, a następnie połącz je z nazwiskami ich autorów. Pierwsza liczba w nawiasie wskazuje liczbę wyrazów w tytule, a druga – liczbę wyrazów pisanych wielką literą.

"...wantury ...rabskie" (A/a) (A/a)	Edmund Niziurski (3, 2)
"...hwileczkę, ...alerio" (C/c) (W/w)	Zbigniew Nienacki (5, 2)
"...posób ...a ...lcybiadesa" (S/s) (N/n) (A/a)	Kornel Makuszyński (2, 1)
"...anada ...achnąca ...ywicą" (K/k) (P/p) (Ż/ż)	Krystyna Siesicka (2, 2)
"...rzygody ...ylwii ...runa" (P/p) (S/s) (I/i) (B/b)	Joanne K. Rowling (5, 3)
"...odróż ...a ...eden ...śmiech" (P/p) (Z/z) (J/j) (U/u)	Arkady Fiedler (3, 1)
"...arry ...otter ...ięzień ...zkabanu" (H/h) (P/p) (I/i) (W/w) (A/a)	Adam Bahdaj (4, 1)
"...an ...amochodzik ...ajemnica ...ajemnic" (P/p) (S/s) (I/i) (T/t) (T/t)	S. C. Lewis (4, 3)

12. Wpisz kolorowymi pisakami małe lub wielkie litery.

Wystawa malarstwa
...laude'a ...oneta
(C/c) (M/m)

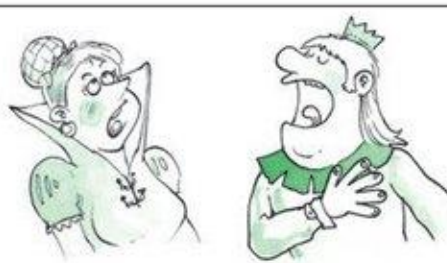

między innymi ...obieta z ...arasolką,
(K/k) (P/p)
...taw z liliami wodnymi
(S/s)
i ...apońskim mostem
(J/j)

Patronat medialny – czasopisma

...iadomości ...egionu"
(W/w) (Z/z) (R/r)

oraz " ...urier ...ielkopolski"
(K/k) (W/w)

Pieśni z opery Mozarta
...zarodziejski ...let
(C/c) (F/f)

Fragmenty powieści

...ałgorzaty ...usierowicz
(M/m) (M/m)

...pium w ...osole
(O/o) (R/r)

czytają ...nna ...ehrebecka
(A/a) (N/n)

i ...ustaw ...oloubek
(G/g) (H/h)

13. a) Wpisz wielkie lub małe litery w tekście recenzji.

Akcja powieści ^(H/h)enryka ^(S/s)ienkiewicza „^{(W/w)(P/p)}ustyni ^(I/i) ^(W/w)uszczy” rozgrywa się w 1885 roku w ^(S/s)udanie, w czasie, gdy ^(P/p)rabowie próbowali oswobodzić swój kraj z rąk ^(A/a)nglików.

Główne postaci tej książki to ^(S/s)taś ^(T/t)arkowski i ^(N/n)el ^(R/r)awlison. Ojcowie obojga dzieci pracują przy budowie ^(K/k)anału ^(S/s)ueskiego w ^(P/p)ort-Saidzie. Pewnego dnia parę młodych ^(E/e)uro- ^(S/s)pejczyków porywają wyznawcy ^(A/a)llacha i wiozą przez ^(S/s)aharę do jednego z przywódców buntu. Młodemu ^(P/p)olakowi udaje się oswobodzić z rąk porywaczy i wraz ze swą przyjaciółką oraz dwojgiem ^(A/a)frykanów, którym ocalił życie, rusza w dalszą drogę.

Opowieść o porwaniu, a potem o wędrówce po ^(A/a)fryce obfituje w mrozące krew w żyłach przygody, takie jak spotkanie z ^(M/m)ahdim w ^(C/c)hartumie czy zabicie lwa. Warto też przeczytać o ^(S/s)zwajcarskim podróżniku ^(L/l)indem czy o ^(P/p)lemieniu ^(W/w)a-hima.

Czytając tę książkę, z łatwością można sobie wyobrazić świat ^(A/a)frykańskiej przyrody i życie ludzi sprzed ponad stu lat. Ta historia pokazuje, jak się stać odpowiedzialnym i odważnym, jak walczyć o honor i życie innych. To także powieść o przyjaźni dzieci i zwierząt. Być może Sienkiewicz jako miłośnik „^(K/k)sięgi ^(D/d)żungli”, zainspirowany tą powieścią, wprowadził postaci wiernego psa ^(S/s)aby i oswojonego słonia ^(K/k)inga, które pomogły bohaterom przeżyć trudy podróży i ocalić życie.

Polecam tę książkę wszystkim, którzy lubią ciekawe przygody.

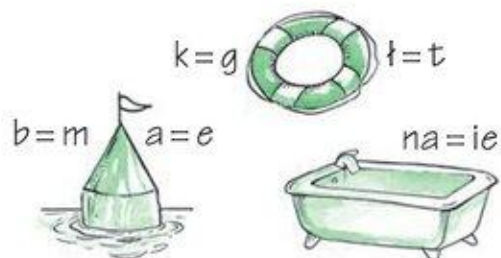
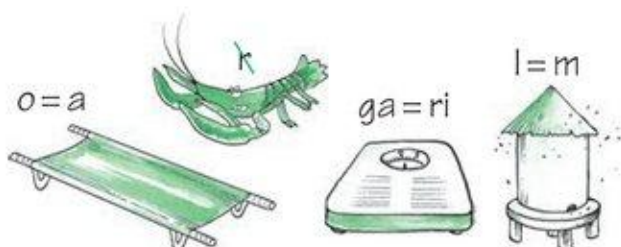
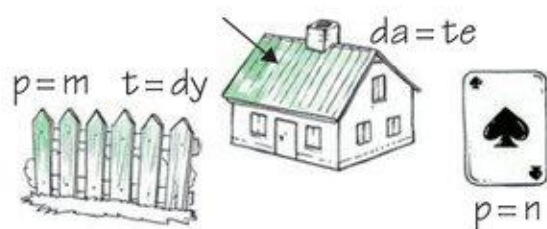
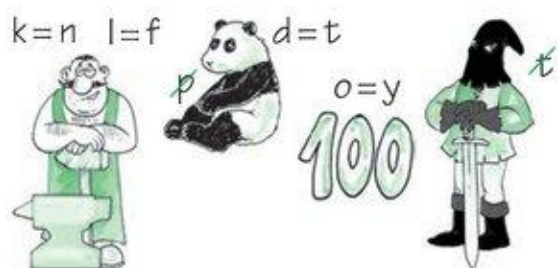
b) Napisz recenzję swojej ulubionej powieści.

14. Odczytaj ukryte w wężu tytuły czasopism i zapisz je poprawnie w odpowiednich kolumnach tabeli.

dzienniki	
tygodniki	
pisma popularnonaukowe	
pisma dla dzieci i młodzieży	
poradniki	

15. Rozwiąż rebusy i zapisz nazwy czterech czasopism, pamiętając o pisowni małą i wielką literą.

16. Uzupełnij tekst małymi lub wielkimi literami. Wypisz kolejno litery umieszczone nad wyrazami pisanymi wielką literą, a dowiesz się, jak się nazywa człowiek, o którym mowa w tekście.

To niezwykły życiorys człowieka, który miał dwie ^M.....jczyzny, podwójne
(O/o)
imiona i nazwiska, a życie podzielił między dwa kontynenty – ^S.....uropę
(E/e)
i ^A.....merykę ^T.....ólnocną. Ta przedziwna historia ma swój początek jesz-
(A/a) (P/p)
cze w czasach ^K.....aborów, gdy rząd carski skazał jego matkę na zesłanie
(Z/z)
na ^O.....yberię. Uciekła stamtąd wraz z innymi zesłańcami przez ^K.....ieśninę
(S/s) (C/c)
^H.....eringa i ^S.....laskę do ^T.....anady. Tam poznała swego przyszłego męża,
(B/b) (A/a) (K/k)
wodza ^D.....ndiańskiego plemienia ^A.....zewanezów, ^N.....ysokiego ^I.....rła. Wio-
(l/i) (S/s) (W/w) (O/o)
sną 1920 roku urodziło się im najmłodsze, trzecie dziecko, któremu nadano
imię ^S.....ługie ^Ł.....ióro. Chłopiec przebywał wśród ^A.....ndian do 17. roku
(D/d) (P/p) (l/i)
życia, kiedy to matka zabrała go do swojej ojczyzny.

Wybuch drugiej wojny światowej uniemożliwił mu powrót do kraju ojca,
a ^B.....ndiańskie pochodzenie spowodowało, że ^W.....iemcy aresztowali go
(l/i) (N/n)
i wysłali do ^S.....święcimia. Jednak szczęśliwie udało mu się zbiec z trans-
(O/o)
portu. Później wstąpił do ^U.....rmii ^P.....rajowej i walczył pod pseudonimem
(A/a) (K/k)
^Ł.....ozak. Po wojnie pływał na statkach PLO, czyli ^A.....olskich ^T.....inii
(K/k) (P/p) (L/l)
^O.....ceanicznych, ale sławę zdobył jako autor powieści o świecie swoich
(O/o)
^N.....ndiańskich przodków. Do najbardziej znanych jego utworów należą
(l/i)
^W.....łos ^Y.....rerii, ^I.....iały ^A.....ustang, ^C.....ort ^Y.....ad ^Z.....thabaską.
(G/g) (P/p) (B/b) (M/m) (F/f) (N/n) (A/a)

--	--	--

--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Pisownia niektórych przedrostków

Przedrostki **bez-** i **roz-** piszemy zawsze w takiej postaci bez względu na ich wymowę, np. *bezpodstawny, bezdomny, rozbudowany, rozstąpić się*.

Zgodnie z wymową piszemy przedrostki **ws-**, **wz-**, **wes-** i **wez-**, np. *wstrzymać, wzmacnić, westchnąć, wezbrane*.

Przedrostek **z-** piszemy bez względu na wymowę przed **h**, **s**, **sz**, **si**, **dzi**, np. *zhardzieć, zsunąć, zszyć, zsiść, zdziałać*.

W pozostałych przypadkach przedrostki **s-** i **z-** piszemy tak, jak słyszymy, np. *spadł, schodzi, zbadany, zdrętwiał*.

Przedrostek **ś-** piszemy przed **ci**, np. *ściągnąć, ścieśnić*.

1. Uzupełnij tekst przepisu wyrazami z ramki.

rozbić roztrzepać rozcierać rozmieszane
rozgrzanym rozrobione rozsypać

Przepis na omlet wiosenny

..... 2 jajka. je z łyżką mąki i pół szklanki mleka. Całość mikserem tak, aby nie było grudek. Kiedy ciasto jest już dobrze, posolić i dodać pieprz, oregano i zioła prowansalskie. Na tłuszczu zeszklić cebulę, pokrojone w paseczki 3 plastry wędliny i nieco papryki. Następnie wlać wcześniej ciasto, przykryć patelnię pokrywką i czekać, aż omlet się zetnie. Przełożyć omlet na talerz, a na wierzchu pokrojony szczypiorek.

2. Uzupełnij tekst wyrazami z ramki.

bezpłatnych bezpośrednio bezzwłocznie bezruchu

Bazę telefonu należy przed pierwszym użyciem podłączyć do sieci elektrycznej, a słuchawkę telefonu pozostawić w na widełkach bazy przez 4 godziny w celu naładowania baterii.

..... po naładowaniu, co zasygnalizuje zapalenie się zielonej lampki, można wprowadzić do pamięci urządzenia wybrane numery telefonów. Umożliwi to automatyczne wybieranie numerów i identyfikację numeru dzwoniącego.

Zapalenie się czerwonej lampki na słuchawce telefonu sygnalizuje wyczerpanie baterii.

Należy wówczas
podłączyć słuchawkę do ładowarki.

W ustawieniach telefonu fabrycznie wpisano numery połączeń z biurem obsługi klienta i serwisem technicznym.

3. Zapisz po 5 wyrazów rozpoczynających się przedrostkami **bez-** i **roz-**, którymi można określić jakąś osobę. W razie trudności skorzystaj ze słownika.

bez-

.....
bezkompromisowy

.....

.....

.....

.....

.....

roz-

.....
rozpolitykowany

.....

.....

.....

.....

.....

4. Połącz sylaby tak, aby powstały wyrazy z przedrostkami **wes-**, **ws-**, **wz-**. Zapisz te wyrazy i podkreśl przedrostki.

wes móc	wes nąć	wzgó cie
wspo rzyć	wstrzy przeć	wzdę dzić
wzbu tchnąć	wzros mać	wzbu rze

.....		
.....		
.....		

5. a) Wpisz odpowiednio przedrostki **s-** lub **z-**.

...chodzić	...dmuchnąć	...partaczyć	...szargać
...szarpane	...kazać	...prowadzić	...ranić
...zielenieć	...padać	...puścić	...bić
			...kostnieć

b) Wyrazy z ramki wpisz w odpowiednich miejscach tak, aby powstały frazeologizmy.

..... nos na kwintę	 się w myśią dziurę
..... czyjeś imię	 kogoś na poniewierkę
..... nerwy	 czyjaś ambicję
..... na psy	 kogoś na złą drogę
..... robotę	 z pantałyku
..... z zadości	 na cztery łapy
..... z zimna	 komuś coś sprzed nosa

6. Wpisz przedrostki **s-** lub **z-**.

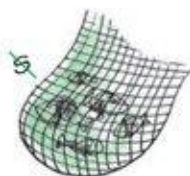
...chudnąć	...chować	...heblować	...chronić
...harmonizować	...chamieć	...charakteryzować	...humanizować
...chłodzić	...hańbić	...chwycić	...chylić

7. Rozwiąż rebusy.

z

fa=dz

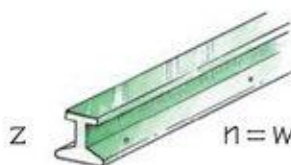
z

10

ęć=at

l=ć

z

n=w

ć

z

tk=d ć

8. Uzupełnij wyrazami z ramki instrukcję obsługi pralki. Podkreśl kolorowymi pisakami przedrostki **roz-** i **z-**.

zmniejszamy rozpoczętego zszarzałych zsynchronizować
zwiększamy rozpoczęciem rozregulowaniem

Przed prania powinno się sprawdzić, czy brudna bielizna nie waży więcej niż 4,5 kg. Następnie należy umieścić rzeczy w bębnie pralki, zamknąć pokrywę, wybrać program, obroty wirówki i wysokość temperatury z wybranym programem prania i wcisnąć guzik z napisem START.

Do prania tkanin najlepiej dodać specjalny preparat wybielający.

Obroty wirówki i, przesuwając pokrętkę regulatora zgodnie z ruchem wskazówek zegara.

W razie konieczności zmiany lub wyłączenia programu powinno się wyłączyć przycisk START, a następnie ustawić nowo wybrany program.

Nie należy przesuwac pokręteł w odwrotnym kierunku i ustawiać programatora bez uprzedniego wyłączenia przycisku START, gdyż grozi to urządzenia.

11. Rozwiąż krzyżówkę i odczytaj hasło.

1.				14			2												
2.	6				T														
3.							W	9											
4.					15										18				
5.	17			3		R					16								
6.	8					N													
7.			5																
8.			H		12														
9.						D									7				
10.			11			1													
11.		C		4															
12.			P			13													
13.			B	10															

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18		

1. Wydać polecenie tonem nieznoszącym sprzeciwu.
2. Decydować o tym, kto ma rację; rozsądzać.
3. ... kogoś po kątach.
4. Wygładzić nierówności, załamania.
5. Niemający koloru, przezroczysty.
6. ... działanie, czyli takie, które jest pozbawione sensu, logiki.
7. ... przedmiot, czyli taki, który ma ogromną wartość.
8. Taki, którego męczą różne dolegliwości fizyczne.
9. Taki powinien być napój w upalny dzień.
10. Taki, który bardzo przemarzł, zmarznięty.
11. W języku potocznym: niejasno tłumaczyć się w celu ukrycia prawdy, kręcić.
12. Udzielać komuś pomocy, wsparcia.
13. Rozgniewać kogoś, wywołać czyjeś oburzenie, wyprowadzić kogoś z równowagi.

Pisownia

w zakończeniach

niektórych rzeczowników

W rzeczownikach rodzaju żeńskiego zakończonych w mianowniku liczby pojedynczej na *-cja, -sja, -zja*, np. *lekcja, scysja, poezja*, w dopełniaczu, celowniku, miejscowniku liczby pojedynczej oraz w dopełniaczu liczby mnogiej piszemy w zakończeniu *-ji*, np.

	liczba pojedyncza	liczba mnoga
dopełniacz (<i>kogo? czego?</i>)	<i>lekcji, misji</i>	<i>rewolucji, poezji</i>
celownik (<i>komu? czemu?</i>)	<i>poezji, sesji</i>	
miejscownik (<i>o kim? o czym?</i>)	<i>biurokracji</i>	

1. Uzupełnij w poniższych zdaniach brakujące wyrazy w odpowiedniej formie. Są to wyrazy zakończone w mianowniku na *-cja, -sja* i *-zja*.

Nie brak ci ułańskiej f_____.

Agent Smith podjął się niebezpiecznej m_____.

Trudno nie ulegać p_____ silniejszych od siebie.

Zawód zegarmistrza wymaga dużej p_____.

To wszystko doprowadziło mnie do szewskiej p_____.

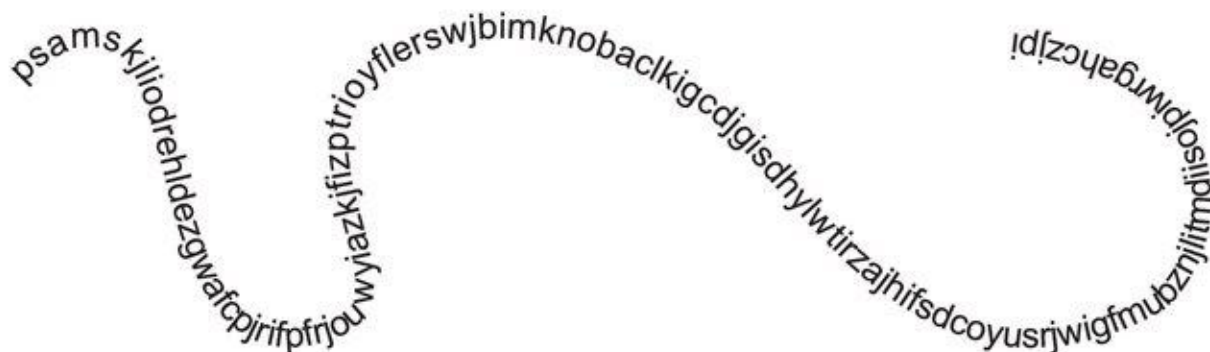
Nie widziałem jeszcze w telewizji e_____ tej powieści.

Wystąpienie Marcina Lutra to początek r_____ w Europie.

Zepsułeś to urządzenie, ponieważ nie czytałeś i_____ obsługi.

Wysłuchaliśmy mistrzowskiej i_____ utworów Fryderyka Chopina.

2. Przeskakując co drugą literę, odczytaj i wypisz z węża ukryte wyrazy.

3. Uzupełnij tekst wybranymi z ramki wyrazami w odpowiedniej formie.

edukacja realizacja fluoryzacja akcja integracja
lekcja organizacja produkcja segregacja decyzja komisja

ZAWIADOMIENIE

Pełnomocnik Rządu ds. Dobrego Humoru Młodzieży zawiadamia uczniów, rodziców i nauczycieli o podjęciu przez Ministerstwo
30 lutego br. następujących uchwał:

- Uchwała w sprawie programu zębów w celu poprawienia jakości uśmiechu.
- Uchwała w sprawie rozpoczęcia w szkołach na temat nauczycieli i uczniów podczas śmiechu w szkołach.
- Uchwała w sprawie festynu, podczas którego odbędą się zawody w ręcznej energii elektrycznej i maszynowej śmieci.

W związku z podjęciem powyższych informujemy, że wszelkie pytania należy kierować do Spraw Niepoważnych, która organizuje festyn.

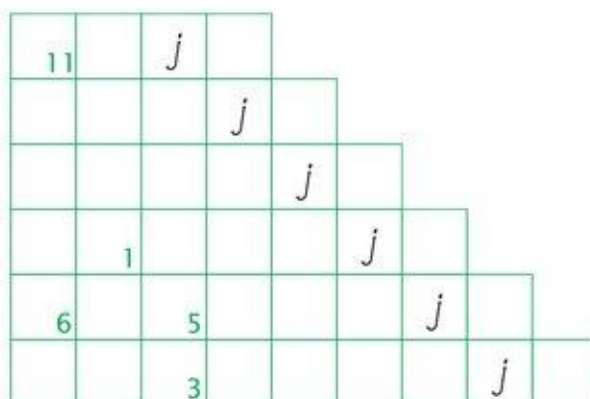
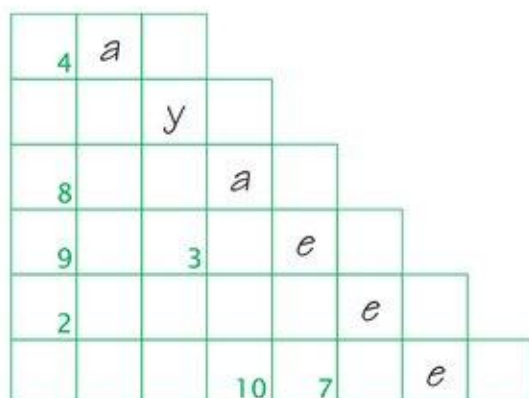
Pełnomocnik Rządu ds. Dobrego Humoru Młodzieży
Felicjan Śmiechowski

W rzeczownikach rodzaju żeńskiego, w których w mianowniku zakończenie *-ja* poprzedza samogłoska, np. *dwója, mierzeja, zbroja, zgraja*, w dopełniaczu, celowniku, miejscowniku liczby pojedynczej oraz dopełniaczu liczby mnogiej piszemy na końcu *-i*, np.

	liczba pojedyncza	liczba mnoga
dopełniacz (<i>kogo? czego?</i>)	<i>zgrai</i>	<i>mierzei</i>
celownik (<i>komu? czemu?</i>)	<i>zbroi</i>	
miejscownik (<i>o kim? o czym?</i>)	<i>dwói</i>	

4. Podane wyrazy wpisz w odpowiednich miejscach w dopełniaczu liczby pojedynczej, a następnie odczytaj hasło.

Kasjopeja kolizja szyja papaja tradycja epopeja
nadzieja Azja dykcja prowincja wizja Maja

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

- wyraz dźwiękonaśladowczy, a więc taki, który naśladuje brzmienie różnych zjawisk dźwiękowych, np. *ćwir, ćwir*

W rzeczownikach rodzaju żeńskiego zakończonych w mianowniku liczby pojedynczej na *-ea*, np. *Galatea, kamea*, w dopełniaczu, celowniku, miejscowniku liczby pojedynczej oraz w dopełniaczu liczby mnogiej piszemy na końcu *-i*, np.

	liczba pojedyncza	liczba mnoga
dopełniacz (<i>kogo? czego?</i>)	<i>Korei</i>	<i>orchidei</i>
celownik (<i>komu? czemu?</i>)	<i>Judei</i>	
miejscownik (<i>o kim? o czym?</i>)	<i>kamei</i>	

5. Z poziomych rzędów diagramu wykreśl wyrazy dźwiękonaśladowcze. Pozostałe litery czytane w poziomie utworzą rzeczowniki w dopełniaczu zakończone na *-i*. Zapisz je według wzoru.

S	O	Z	S	M	E	R	T	O	I
C	K	H	R	O	O	I	B	O	T
P	Z	L	G	U	R	S	A	I	K
Z	T	G	R	Z	R	Y	O	I	T
I	T	D	E	R	Z	I	A	S	K
S	Z	M	E	A	L	E	S	I	T
Ł	P	U	A	R	A	N	P	O	I
W	D	R	W	Ó	Z	A	S	I	K
S	S	E	Z	K	U	W	O	I	M

ostoi - ostoja,

6. Uzupełnij tekst zawiadomienia rzeczownikami w odpowiedniej formie.

ZAWIADOMIENIE

Zarząd Biura Podróży „Turysta” zawiadamia wszystkich klientów, że z powodu

..... z właścicielem linii lotniczych jest zmuszony do podjęcia
negocjacje

..... o odwołaniu wycieczek zagranicznych w okresie od 22 maja
decyzja
do 25 lipca br.

Nastąpiły też zmiany w pozostałych imprez turystycznych:
organizacja

• wyjazd do odwołany, możliwość zamiany na wycieczkę do
Troja

..... lub
Florencja Andaluzyja

• wycieczka do skrócona o 2 dni, możliwość zamiany na
Bazylea

wycieczkę do Południowej.
Korea

Oferta specjalna: wyprawa „Na tropie tajnej Sherlocka Holmesa”.
misja

7. Uzupełnij tekst wyrazami w odpowiedniej formie.

My, król Bajdeusz III, panujący w Królestwie Snu, chcemy, aby stało się jawnym dla każdego z naszych poddanych, że odczytano wróżbę dla naszego królestwa.

Nadworny wieszcz ujrzał rycerza w srebrnej mknącego na
rączym rumaku brzegiem Nagle z kipieli wodnej wyłoniło
się ogromne cielsko krwiożerczej, która pożarła rycerza.
Wówczas na horyzoncie zamajaczył statek, na którym zamiast masztów wi-
dać było łodygi gigantycznej, a na długiej
zamocowano nie żagiel, lecz wielkie zielone liście Gdy sta-
tek widmo zbliżał się do przybrzeżnych, nagle na morzu
rozszalała się burza. Tymczasem na brzegu, w lipowej po-
jawiła się jakaś postać otulona w szmaragdowe szaty, z bursztyno-
wym amuletem na Tajemniczy ktoś cisnął garść zia-
ren w szalejące odmęty wody. Jak za dotknięciem
czarodziejskiej różdżki burza ucichła,
potwór zniknął, a statek spokojnie dopły-
nął do brzegu.

Oznacza to, że zbliża się czas walki z silnym przeciwnikiem, ale nie traćcie na zwycięstwo. Naka-
żuję więc wszystkim moim poddanym, aby strzegli czujnie granic naszej krainy i nie szczędzili swego męstwa w ich obronie.

W rzeczownikach zakończonych w mianowniku liczby pojedynczej na *-ia* w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku liczby pojedynczej piszemy:

- *-i*, jeśli są to wyrazy rodzime lub przyswojone, np. *buzi, cioci, kopalni, kuchni, studni, ziemi*;
- *-ii*, jeśli są to wyrazy zapożyczone, obcego pochodzenia, np. *Islandii, geografii, akademii, anatomii, sympatii, szatwii, Zofii*.

8. Na podstawie ilustracji ustal, z których państw pochodzą przedstawione osoby.

Jestem ze

Mieszkam w

Przyjechałem z

Pochodzę z

9. Uzupełnij podane zdania.

Don Kichot marzył o pięknej

Największe jezioro w Afryce to Jezioro

Optymiści nie tracą

Muskulaturę można rzeźbić, ćwicząc w

Bruksela to stolica

Homer był autorem *Iliady* i

Romeo zakochał się w

Średniowieczny rycerz wyruszał do walki w stalowej

10. a) Uzupełnij napisy wyrazami w odpowiedniej formie.

OGŁOSZENIA I REKLAMY
7

Witamy miłych
czytelników w naszej
.....
księgarnia
DOMINO

Przecena w
perfumeria

**Kolekcja
odzieży**
.....
Lidia
Stankiewicz

Zapraszamy do
.....
lodziarnia

GALERIA
Egzotyczna
wystawa artystów
rodem z dalekiej
.....
Mongolia

Sklep „Dobry sen”.
Wszystko do twojej
.....
sypialnia

Zapraszamy do
.....
kawiarnia
**na filiżankę
brazylijskiej
kawy**

dzisiaj w TV8 dzisiaj w TV8 dzisiaj w TV8
Posłuchamy IX
.....
symfonia
Beethovena
w wykonaniu słynnej
orkiestry z Wiednia

Chcesz stracić kilka centymetrów
W?
.....
talia
Klub Fitness „Wenus”

Nowa kolekcja sukien ślubnych
Z
.....
Ameryka
„Biel”
.....
konwalia

b) Uzupełnij poniższe diagramy zgodnie z umieszczonymi przy nich wskazówkami, a następnie odczytaj rozwiązanie, którymi są trzy wyrazy dźwiękonaśladowcze.

		u	
--	--	---	--

- pierwsze litery wyrazów zakończonych na **-ii**

		u	
--	--	---	--

		ą				ć
--	--	---	--	--	--	---

- pierwsze litery wyrazów zakończonych na **-i**

Zakończenia

-ski, -cki, -dzki, -stwo, -ctwo, -dztwo

Zakończenie przymiotników **-ski** piszemy zgodnie z wymową, np. *Kartuzy* – *kartuski*, *poseł* – *poselski*, *lekarz* – *lekarski*, *pan* – *pański*, *Gdańsk* – *gdański*.

Uwaga. Formy żeńskie od *Francuz*, *Kirgiz* piszemy przez *z* – *Francuzka*, *Kirgizka*, przymiotniki zaś przez *s* – *francuski*, *kirgiski*.

Zakończenie przymiotników **-cki** piszemy zgodnie z wymową w przymiotnikach utworzonych od wyrazów, których podstawa słowotwórcza kończy się na **t, c, ć, k, cz**, np. *Sopot* – *sopocki*, *Katowice* – *katowicki*, *Noteć* – *notecki*, *gotyk* – *gotycki*, *tkacz* – *tkacki*.

Zakończenie **-dzki** piszemy niezgodnie z wymową w przymiotnikach utworzonych między innymi od wyrazów, których podstawa słowotwórcza kończy się na **d, dz, dź**, np. *Szwed* – *szwedzki*, *Grudziądz* – *grudziądzki*, *Łódź* – *łódzki*.

1. Uzupełnij informację, tworząc odpowiednie przymiotniki.

W naszej klasie
uczymy się języków
.....
i Oprócz
..... Niemcy
tego Kasia i Mateusz chodzą
na lekcje
..... Francja
a ja mam zajęcia
z
..... Hiszpania

2. Dopisz przymiotniki zakończone na **-ski**. Pamiętaj o zasadzie pisowni wyrazów wielką i małą literą.

mąż –

Norweg –

Kalisz –

towarzysz –

Czechy –

Praga –

miasto –

panna –

3. Uzupełnij wypowiedzenia, dopisując wyrazy zakończone na **-dzki**.

Konkurs z udziałem przedstawicieli różnych województw to konkurs

Malarz pochodzący z Flamandii to malarz

Klub sportowy, który ma siedzibę w Łodzi, to klub sportowy.

Wieloryb żyjący w morzach arktycznych, między innymi w pobliżu Grenlandii, jest zwany wielorybem

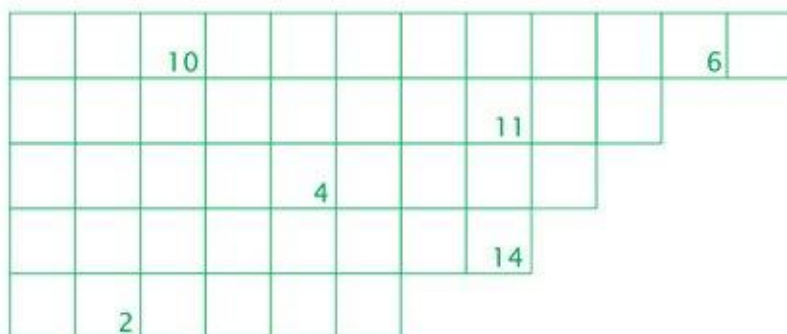
4. a) Od wyrazów z ramki utwórz przymiotniki zakończone na **-cki** lub **-dzki** i wpisz je do odpowiednich diagramów. Odczytaj hasło.

Starogard akademia województwo producent inteligent
sąsiad literatura gotyk ludzie Szwed

-cki

-dzki

siedzieć jak na

b) Korzystając ze słownika frazeologicznego, wyjaśnij znaczenie hasła.

.....

5. Od wyrazów z ramki utwórz przymiotniki i wpisz je w odpowiednich miejscach.

Paryż Szwajcaria Irlandia Francja Grecja Włochy

6. Utwórz przymiotniki od nazw państw podanych w ramce i wpisz je kolejno w odpowiednich miejscach. Pokoloruj flagi zgodnie z legendą.

Wietnam Tajlandia Irlandia Czechy
Turcja Słowacja Grenlandia Litwa Austria

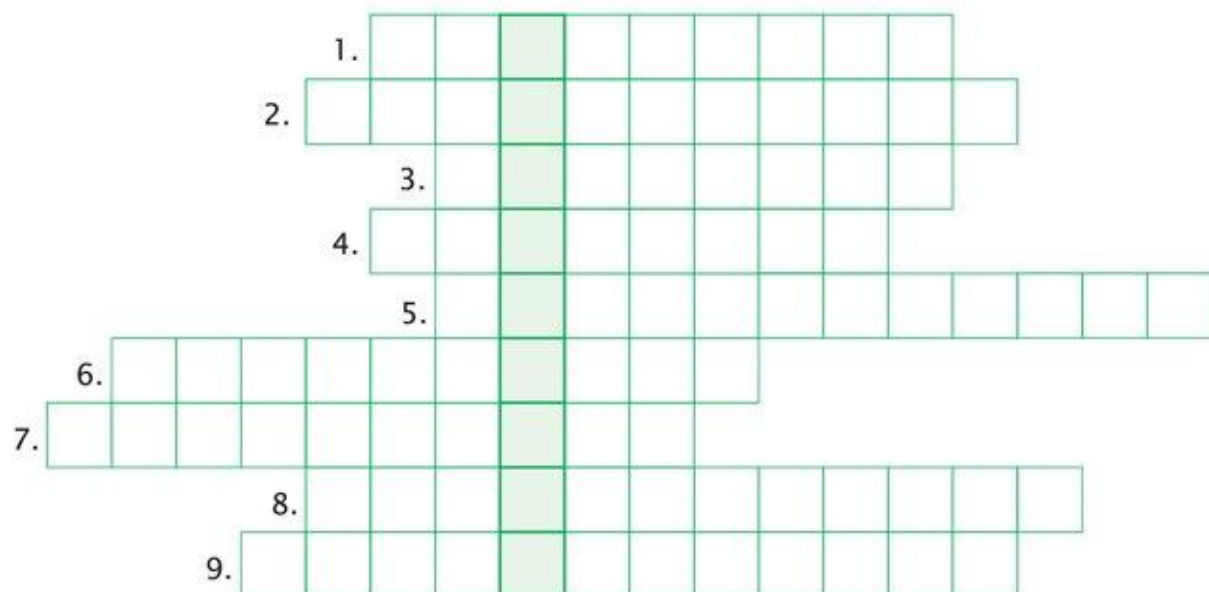
-ska			
-cka			
-dzka			

1 - czerwony, 2 - niebieski, 3 - żółty, 4 - zielony, 5 - pomarańczowy

Zakończenie rzeczowników **-stwo** piszemy zgodnie z wymową, np. *leń* – *lenistwo*, *kłamać* – *kłamstwo*, *skąpy* – *skąpstwo*.

Spółgłoskę **w** piszemy przed zakończeniem **-stwo** wtedy, gdy wyrazem podstawowym, w którym występuje **w**, jest rzeczownik lub czasownik, np. *wychowawca* – *wychowawstwo*, *łowić* – *robołówstwo*, *krasomówca* – *krasomówstwo*, *rzeczoznawca* – *rzeczoznawstwo*, *ustawodawca* – *ustawodawstwo*.

7. Rozwiąż krzyżówkę, wpisując wyrazy zakończone na **-stwo**.

1. Dyscyplina sportu obejmująca różnego rodzaju wyścigi na rowerach.
2. Sporządzanie modeli szybowców, samolotów, statków, maszyn itp.
3. Przesadna oszczędność, skąpienie sobie i innym; sknerstwo.
4. Twierdzenie niezgodne z rzeczywistością, wypowiedziane z zamiarem wprowadzenia kogoś w błąd; fałsz, łgarstwo, nieprawda.
5. Oddawanie krwi przez ludzi zdrowych ludziom chorym.
6. Wygrana w zawodach, w jakiejś grze, w konkursie; tryumf.
7. Urząd biskupa; okręg kościelny znajdujący się pod zarządem biskupa; diecezja.
8. Przynależność państwowa łącząca się z pewnymi uprawnieniami i obowiązkami.
9. Sztuka pięknego wystawiania się; retoryka, oratorstwo.

8. a) Od podanych wyrazów utwórz słowa zakończone na **-stwo** i uzupełnij nimi zdania. Pamiętaj o zachowaniu odpowiedniej formy.

mąż	harcerz	mnogi	wychowawca	malarz
marnotrawić	ubogi	narciarz	rzecznik	zawodowiec

Ostatniej zimy spadło _____ śniegu.

Wielu ludzi na świecie żyje w _____.

Od wielu lat uprawiam _____.

Niezakręcanie kranu podczas mycia zębów to _____ wody.

Niektórzy sportowcy przechodzą na _____.

Prawdziwy rycerz powinien wyróżniać się szlachetnością i _____.

Pani Ela znów dostała _____ czwartej klasy.

W przyszłości chciałbym się zajmować _____ w dziedzinie motoryzacji.

Moja siostra od lat należy do _____.

Bardzo trudno się dostać na Wydział _____ Akademii Sztuk Pięknych.

b) Ułóż po jednym zdaniu z wyrazami, w których przed zakończeniem **-stwo** należało wpisać **w**.

.....

.....

.....

.....

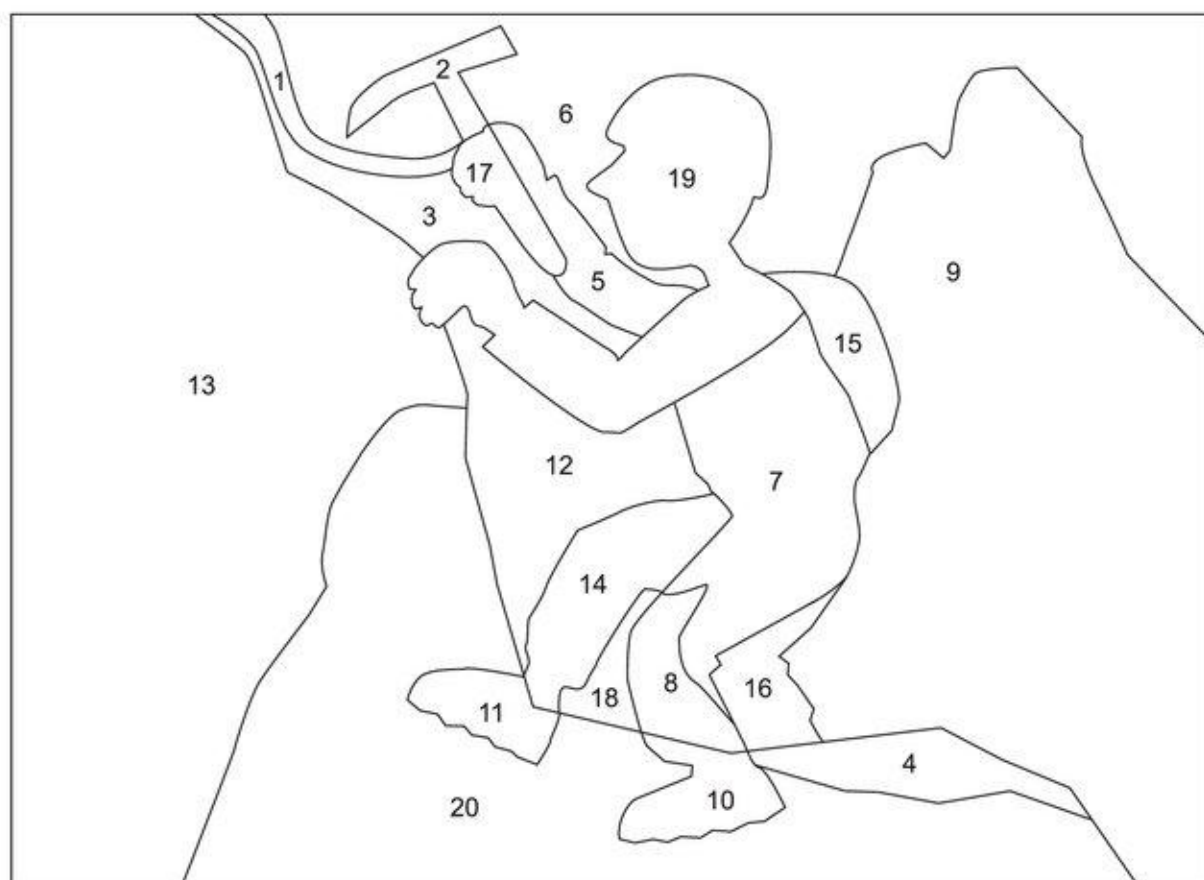
Zgodnie z wymową piszemy **-ctwo** w rzeczownikach utworzonych od wyrazów, których temat kończy się na spółgłoski **t, c, ć, cz** lub **k**, np. *szlachta* – *szlachectwo*, *krawiec* – *krawiectwo*, *brać (bracia)* – *bractwo*, *krętać* – *kręactwo*, *lotnik* – *lotnictwo*.

Niezgodnie z wymową piszemy **-dztwo** (mimo że słyszeć **-ctwo**) w rzeczownikach utworzonych od wyrazów, których podstawa słowotwórcza kończy się na **d, dz** lub **dź**, np. *dowódca* – *dowództwo*, *jasnowidz* – *jasnowidztwo*, *śledzić* – *śledztwo*.

9. a) Od podanych wyrazów utwórz słowa zakończone na **-ctwo** lub **-dztwo**.

bogacz -	1	taternik -	11
paskuda -	2	inwalida -	12
ohyda -	3	opat -	13
ptak -	4	maniak -	14
lotnik -	5	próżniak -	15
sąsiad -	6	śledzić -	16
ponurak -	7	kłusownik -	17
krętać -	8	dowódca -	18
wojewoda -	9	ratownik -	19
pirat -	10	namiestnik -	20

b) Pokoloruj na zielono pola oznaczone cyframi umieszczonymi przy wyrazach, w których należało wpisać **-ctwo**.

10. Odgadnij, czym się zajmują przedstawione na rysunkach osoby. Podpisz ilustracje, używając wyrazów zakończonych na **-ctwo** i **-stwo**.

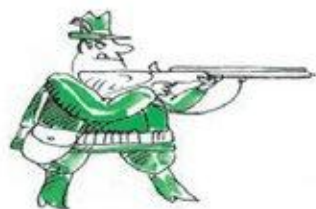
.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Uzupełnij tekst, wpisując kolejno wyrazy zakończone na **-cki**, **-ski**, **-dztwo**, **-ctwo**, **-stwo**, utworzone od słów podanych w ramce.

Krzyżak Fenicja król Jerozolima Szwabia brać
Niemcy papież Bałtyk sąsiad Mazowsze niebezpieczny

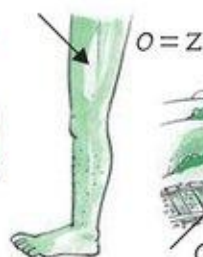
Powstanie zakonu wiąże się z oblężeniem
w 1190 roku Akki (w starożytności miasta),
wówczas należącej do Wtedy to
książę Fryderyk przekazał powstałemu
Szpital Najświętszej Marii Panny przy Domu
w Jerozolimie. Bractwo stało się zakonem i przyjęło nazwę od po-
wierzonego mu szpitala. Po zdobyciu Akki papież przyznał zakonowi
rozległe dobra wokół tego miasta. Trzydzieści sześć lat później Krzy-
żacy otrzymali możliwość stworzenia państwa zakonnego nad Morzem
..... Prusów skłoniło bo-
wiem księcia Konrada do sprowadzenia zakonni-
ków. Książę nie przypuszczał, że ściga na kraj.

12. Rozwiąż rebusy.

g=p a=ó

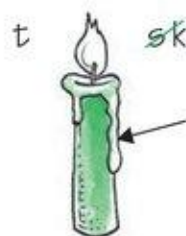
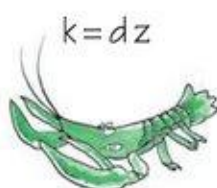

z=zt n

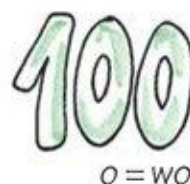

.....

.....

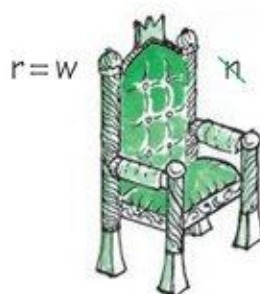
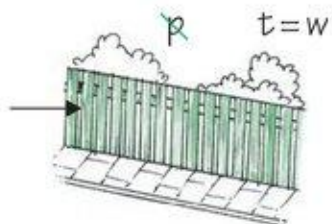

.....

.....

.....

.....

Słownik niektórych wyrazów użytych w ćwiczeniach

aleja, -ei
Andaluzja, -zji

bagaż
bandaż
Bazylea, -ei
bąbel
benzyna
boja, -oi
Boże Ciało
burza

chałka
chart
chiński
chirurg
chleb
chłodnik
chmura
chomik
chrupki
Chrystian
chryzantema
chrzan
chrząszcz
cudzyśłów
Czarnolas

dążyć
decyzja, -zji
dęty
dużo
dwója
dwubój
dwunasta

Florencja, -cji

fortuna
francuski

garaż
graham
groch
gromadzono by
hafciarka
hamburger
hamulec
handlowy
herbatniki

hiacynt
hiena
hipopotam
hoja, -oi
hokeista
holenderski
homar
homeopatyczny
Honoratka
hormonalny
hortensja
horyzontalny
huba
Hubert
huragan
hurtownia

instrument
inwentarz
irlandzki

Kanał Sueski
Kazimierz Dolny nad Wisłą
kłótnia
kompot

kompromis
koncert
konflikt
konfrontacja
konsumpcja
kontrabas
konwersacja
Korea, -ei
Kotlina Kłodzka
krótco
Kudowa Zdrój

marchew
mierzeja, -ei
międzyszkolny
minus
misja, -sji
mnóstwo
monstrum
można by
muchomor

nadzieja, -ei
negocjacje, -cji
nie całkiem
nie zawsze
niebezpieczeństwo
niechby
niecierpliwość
niedługi
niedobrze
Niedziela Palmowa
nienormalnie
nieobecność
nieprawda
niesprawiedliwość
nieszczęście
nietrudno
niewinność
niezdecydowanie
nieznacznie
nieźle
Nysa Kłodzka

organizacja, -cji
orzechy
ostatki

papież
Park Narodowy Gór Stołowych
paryski
pączki
piątek
piorun
pióropusz
plus
płochliwy
podążać
pojutrze
południe
połyskujący
pompon
Popielec
potwór
półbut
półkula
północ
późno
próżny
przypuszczać
puchacz
purchawka
pusty
pustynny

reja, -ei
ropucha
rozpuszczony
również
równik
równinny
rzeżucha

Sahara
sądzę

schamieć
scharakteryzować
schłodzić
schodzić
schować
schronić
schudnąć
schwycić
schylić
skazać
skleić
skondensowany
skostnieć
słabiutki
smucić
soja, -oi
spartaczyć
sparzyć
sprowadzić
spuchnięty
spuścić
stopić
surowy
surówka
Szczeliniec Wielki
szczężują, -ui
szósta
szwedzki
szyja, -yi

ściągnąć
środa popielcowa
Święto Wniebowstąpienia

tatuaż
tchórzofretka
temblak
temperatura
tempo
tęcza
tłusty czwartek
Troja, -oi
trudność

trzeba by
tuja, -ui

ubiór
uchatka
ukazać
układ
ulewa
upór
urodziny

warto by
wąsy
wesolutko
wieczór
Wielkanoc
Wielki Tydzień
witraż
wokół
wrócić
wschód
współczesne
wśród
wulkan
wyprawiano by

zachmurzenie
zachód
zamknięto by
zbroja, -oi
zdmuchnąć
Zesłanie Ducha Świętego
zhańbić
zharmonizować
zheblować
zhumanizować
Zielone Świątki
znów
zszargać
zszarpać
zwiększyć
zzielenieć

Spis treści

Pisownia wyrazów z u i ó	3
Pisownia wyrazów z rz i ż	19
Pisownia wyrazów z ch i h	35
Pisownia wyrazów z q, ę, em, en, om, on	47
Rozdzielna lub łączna pisownia przeczenia nie	59
Rozdzielna lub łączna pisownia cząstek -bym, -byś, -by...	69
Pisownia wielkich i małych liter	76
Pisownia niektórych przedrostków	88
Pisownia -ji, -ii, -i w zakończeniach niektórych rzeczowników	94
Zakończenia -ski, -cki, -dzki, -stwo, -ctwo, -dztwo	102
Słownik niektórych wyrazów użytych w ćwiczeniach	109

– ćwiczenie przeznaczone do rozwiązywania w oddzielnym zeszycie

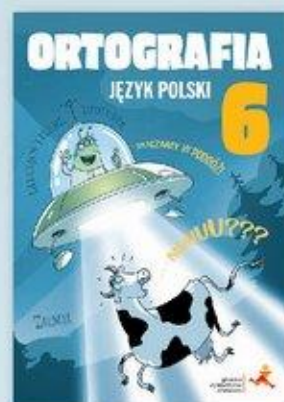
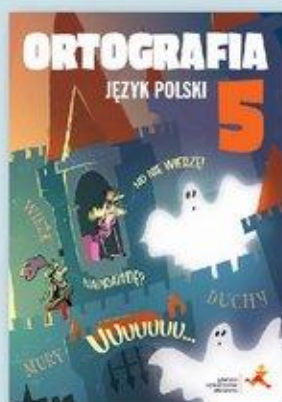

– ćwiczenie z wykorzystaniem odpowiedniego słownika

– ćwiczenie nieco trudniejsze

Rozwiązywanie rebusów i krzyżówek – czy to zabawa, czy nauka? Nieistotne! Ważne, że poznawane w ten sposób zasady polskiej pisowni na długo pozostają w uczniowskich głowach.

Książki z tej serii:

- łączą nauczanie ortografii z rozwijaniem innych umiejętności polonistycznych,
- są dostosowane do potrzeb uczniów z problemami o charakterze dyslektycznym.

Władcy Słów – edukacyjny program komputerowy dla uczniów klas 4-6. Zmienia naukę w zabawę i pomaga zdobyć lepsze oceny z języka polskiego.

www.wladcyslow.pl

www.gwo.pl

**POLSKI
wydawca**